

VARMA

TOIMINTAKERTOMUS
JA TILINPÄÄTÖS 2017

Sisältö

3	Toimintakertomus tilikaudelta 2017		
10	Tilinpäätös		
10	Tuloslaskelma	34	18. Muiden lainasaamisten erittely vakuuden mukaan
11	Tase	34	19. Eläkesaamisten yhteismäärä tase-erittäin
12	Rahoituslaskelma	34	20. Lähipiirilainat
13	Tilinpäätöksen liitetiedot	34	21. Johdannaiset
13	Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	35	22. Velat saman konsernin yrityksille, muut velat
16	Konserniyhtiöt 31.12.2017	35	23. Vakuutustekninen vastuuvetka
19	Tuloslaskelman liitetiedot	35	24. Vakavaraisuuspääoma
19	1. Vakuutusmaksutulo	35	25. Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö
19	2. Maksetut korvaukset	36	26. Oma pääoma
20	3. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely	36	27. Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen
20	4. Tuloslaskelman erä "Liikekulut"	36	28. Voitonjakokelpoiset varat
20	5. Kokonaisliikekulut toiminnoittain	36	29. Takuupääoma
21	6. Henkilöstökulut	37	30. Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö
21	7. Johdon palkat ja palkkiot	38	31. Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö
21	8. Tilintarkastajan palkkiot	39	32. Tase ja tuloslaskelma käyvin arvoin
21	9. Tuloverot	40	Riskienhallinta
22	Taseen liitetiedot	47	Tunnusluvut ja analyysit
22	10. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero, emoyhtiö	47	33. Tiivistelmä
23	11. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero, konserni	47	34. Tulosanalyysi
24	12. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja osakkuusyhteisöissä, emoyhtiö	48	35. Vakavaraisuus
24	13. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja osakkuusyhteisöissä, konserni	49	36. Sijoitusjakauma käyvin arvoin
25	14. Kiinteistösijoitusten muutokset	50	37. Sijoitustoiminnan tuottoerittely ja tulos
25	15. Omassa käytössä olevat kiinteistösijoitukset	51	38. Hoitokustannustulos
26	16. Emoyhtiön muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet	51	39. Työkyvyn ylläpitotoiminta
34	17. Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden muutokset, emoyhtiö	51	40. Vakuutusliikkeen tulos
		52	Voitonjakoesitys
		53	Tilintarkastuskertomus

Toimintakertomus tilikaudelta 2017

Taloudellinen toimintaympäristö

Suomen talous oli odotuksia vireämmässä kasvussa päättyneellä tilikaudella. Talouden laajapohjainen elpyminen heijastui viimein myös työmarkkinoille tukien työeläkkeiden rahoittamista. Suotuisa kehitys pääomamarkkinoilla siivitti Varman vahvaan tulokseen. Tilikauden alusta uudistuneen työeläkelainsäädännön tavoitteena on vahvistaa työeläkejärjestelmää pidentämällä työuria.

Vahva globaali talouskehitys ja maailman-kaupan vilkastuminen tukivat Euroopan ja Suomen talouden kehitystä ja vientivolyymien elpymistä. Yhdysvalloissa talouden kasvu on jatkunut pitkään ja työllisyystilanne parantunut edelleen. Yhdysvaltain keskuspankki otti useita askeleita rahapolitiikan normalisoimiseksi vuoden aikana ja on ilmoittanut toimien jatkuvan seuraavan vuoden aikana.

Varallisuusarvot nousivat pääomamarkkinoilla edelleen ja ajoittain voimakkaastikin esillä olleet globaalit geopoliittiset riskit eivät juuri näkyneet epävarmuuden lisääntymisenä markkinoilla. Kurssinousun taustalla ovat yritysten hyvät tulokset ja edelleen erittäin suotuisat tulevaisuuden odotukset. Myöskään rahapolitiikan kiristämistoimet Yhdysvalloissa eivät ole aiheuttaneet voimakkaita markkina-reaktiota, mikä kertoo osaltaan tilanteen normalisoituneen. Tästä huolimatta inflaatiopaineet olivat silti edelleen vauvoja.

Euroopassa talous on vahvistunut odotuksia paremmin. Investoinnit ovat jonkin verran vironneet, työllisyys kohentunut ja julkistalouksien talouskriisissä syventyneiden vajaiden tasapainottuminen on edennyt.

Vahva globaali talous, rakenteelliset toimet ja pitkään jatkunut kevyt rahapolitiikka ovat nostaneet Euroopan jaloilleen ja talouden vakaalle kehitysuralle. Kohentunut luottamus ja valoisat tulevaisuuden odotukset sekä yritys- että kotitaloussektoreilla kertovat kasvun pohjan vahvistumisesta edelleen.

Suomessa talouden käänne näkyy vihdoin myös työllisyydessä

Suomen talous vahvistui odotuksia nopeamman kasvuun vuoden 2017 aikana. Maailman talouden ja kaupan vahva suhdanne tuki suhteellisen voimakasta elpymistä. Talouden reippaan kasvun taustalla oli erityisesti vientikysynnän nopea vahvistuminen. Vientivolyymit kasvoivat sekä palvelu- että tavaraviennin osalta.

Vahvan kasvun taustalla on talouden kokonaiskysynnän laajapohjainen elpyminen. Työmarkkinat vahvistuivat, kun talouskasvun laajapohjainen paraneminen alkoi näkyä selkeästi myös työn kysynnän kasvuna. Työttömyys on alentunut ja avoimia työpaikkoja on tarjolla. Työllisyysasteen odotetaan lähestyvän 71 %:ia vuoden 2018 aikana. Työn tuottavuuskehitys on kääntynyt nousuun. Vahvana jatkuva talouskehitys luo hyvät edellytykset suotuisan työmarkkinakehityksen jatkumiselle, mutta työmarkkinoilla on edelleen rakenteellisia pulmia, jotka koskevat erityisesti tarjonnan ja kysynnän kohtaantoa.

Talouskasvun vahvistumisesta huolimatta Suomen julkisen talouden menot ovat edelleen tuloja suuremmat. Talouskasvun virkoaminen ja sopeutustoimet ovat vahvis-

taneet julkista taloutta, ja tämän kehityksen arvioidaan jatkuvan lähivuodet, kun talouskasvu lisää verotulojen kertymistä. Valtiovarainministeriö ennustaa velkasuhteen kääntyvän laskuun ja alenevan alle 60 %:iin vuoteen 2019 mennessä. Velkasuhteen odotetaan kuitenkin kääntyvän jälleen nousuun 2020-luvulla ikäsidonnaisten julkisten menojen voimakkaan kasvun myötä.

Työeläkejärjestelmä

Työeläkelainsäädäntö uudistui vuoden 2017 alusta alkaen. Eläkeuudistuksen tavoitteena on taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä työeläkejärjestelmä. Uudistus toi olennaisia muutoksia vakuutettujen työeläketurvan sisältöön, samaan aikaan kun yksityisalojen työeläkejärjestelmän peruserärahat säilyivät entisellään.

Vanhuuseläkkeen ikäraajat nousivat, ja alaikäraja nousee asteittaan 65 vuoteen. Myöhemmin ikäraajat sidotaan elinajan-odotteen muuttumiseen. Osa-ajaeläkettä ei enää myönnetty tilikauden alusta lukien ja sen korvasi osittainen varhennettu vanhuuseläke. Työraeläke on uusi eläkelaji, joka on tarkoitettu henkilöille, joiden työkyky on alentunut ja jotka ovat tehneet pitkän työuran kuormittavaa työtä. Vanhuuseläkkeen osalta työuran jatkamiseen taloudellisesti kannustavat säädökset muuttuivat.

Varma valmistautui hyvissä ajoin yhdessä asiakkaidensa kanssa eläkelainsäädännön uudistuksiin, ja uudistuneen eläkelainsäädännön soveltaminen eteni hyvin.

Väestön ikääntyminen aiheuttaa paineita työeläkejärjestelmälle ja koko julkiselle taloudelle. Pidemmät työurat tukevat työeläkejärjestelmää. Samaan aikaan Suomen elinkeinorakenne on murroksessa ja teknologia muokkaa työn tekemisen tapoja. Varma on panostanut voimakkaasti työkykyjohtamisen palveluiden kehittämiseen yhteistyössä asiakkaidensa kanssa, jotta työurat saataisiin pitenemään. Tavoitteena on palveluiden vaikuttavuuden parantaminen ottamalla erityisesti huomioon strategiset ja operatiiviset muutokset asiakkaan liiketoiminnassa ja niiden asettamat haasteet henkilöstölle.

Vakavaraisuusrajan laskentaa koskeva lainsäädäntö uudistui 1.1.2017 alkaen. Vakavaraisuusrajan laskenta muuttui enemmän riskifaktoripohjaiseksi ja erillisestä katesäännöstöstä luovuttiin. Uusi vakavaraisuusraja ei ole tunnuslukujen kannalta suoraan vertailukelpoinen aiemman rajan kanssa.

Suomi sijoittui viidenneksi kansainvälisessä eläkejärjestelmiä koskevassa vertailussa vuonna 2017. Edellisenä vuonna Suomen sijoitus oli neljäs. Mercer Global Pension Index -arvioinnissa arvioidaan osallistuvien maiden eläkejärjestelmiä eläketurvan riittävyyden, rahoituskellisen kestävyuden ja hallinnon luotettavuuden kriteerein. Suomen eläkejärjestelmä oli edelleen vertailun paras hallinnon luotettavuuden osalta.

Työeläkemaksut ja vastuuelan tuottovaatimus

Vuonna 2017 TyEL-vakuutuksen keskimääräinen maksu oli 24,4 % palkoista, mistä palkansaajan maksuosuus oli 6,15 % alle 53-vuotiailla ja yli 62-vuotiailla sekä 7,65 % 53–62-vuotiailla. YEL-maksu oli 24,1 % vahvistetusta työtulosta alle 53-vuotiailla ja yli 62-vuotiailla sekä 25,6 % 53–62-vuotiailla. Vuonna 2016 palkansaajan maksuosuus oli porrastettu kahteen ryhmään, rajan ollessa 53 vuoden iässä. Myös YEL-maksu oli vuonna 2016 porrastettu vastaavalla tavalla kahteen ryhmään.

Vastuuelan tuottovaatimus koostui rahastokorosta (3,00 %), eläkevastuiden täydennyskertoimesta ja osaketuottokertoimesta. Täydennyskertoimen arvo oli vuonna 2017 keskimäärin noin 1,36 %. Osaketuottokerroin vuonna 2017 oli 9,59 %. Vanhimpien takaisinlaintojen ja eräiden muiden erien korkona käytetään perustekorkoa, joka oli 4,75 % 1.1.–30.6.2017 ja 5,25 % 1.7.–31.12.2017. Vakuutusmaksun laskennassa käytettävä vakuutusmaksukorko oli koko vuoden 2,00 %.

Varman taloudellinen kehitys

Varman käypien arvojen mukainen kokonaistulos oli 1 524 (457) miljoonaa euroa. Kokonaistulos vuosineljänneksittäin vaihteli tilikauden aikana niin, että ensimmäinen neljännes oli tulokseltaan paras ja kolmas heikoin.

Varman vakavaraisuus kasvoi vuoden 2017 aikana 1 335 miljoonaa euroa, ja vakavaraisuuspääoma tilikauden päättyessä oli 11 534 (10 199) miljoonaa euroa. Varman eläkevarat suhteessa vastuuelkaan (vakavaraisuusaste) oli 133,5 (130,9) %. Vakavaraisuusrajaan verrattuna vakavaraisuuspääoma

oli 1,7-kertainen (1,5-kertainen 1.1.2017) eli vahvalla tasolla. Vakavaraisuusraja muuttuu sijoitusten riskipitoisuuden mukaan. Varman strategisena tavoitteena on ylläpitää vahvaa vakavaraisuutta vakaan tuoton ja toiminnallisen tehokkuuden avulla.

Sijoitustuotto käyvin arvoin oli 3 343 (1 953) miljoonaa euroa eli 7,8 (4,7) % sijoitetulle pääomalle. Vastuuelalle hyvitetävä korko oli 1 890 (1 511) miljoonaa euroa. Näin vuoden 2017 sijoitustulos oli 1 453 (441) miljoonaa euroa. Liikekulut olivat 33 (28) % vakuutusmaksuihin sisältyviä hoitokustannusosia alhaisemmat, ja hoitokustannusyliäämä oli 45 (39) miljoonaa euroa. Vakuutusliikkeen tulos oli 34 (-38) miljoonaa euroa.

Asiakashyvityksiä varten siirrettiin vuoden 2017 lopussa 161 (121) miljoonaa euroa ositettuun lisävakuutusvastuuseen. Hyvityssiirto on noin 0,8 (0,6) % vakuutettujen arvioidusta palkkasummasta.

Asiakashyvitysten muodostuminen muuttui tilikauden alusta alkaen, ja Varman asiakkaille vuodelta 2017 maksettavat asiakashyvitykset sisältävät koko hoitokustannusyliäämän. Tämän lisäksi asiakashyvityksenä maksetaan myös 1 % vakavaraisuuspääomasta. Varman vahva vakavaraisuus sekä toiminnallinen tehokkuus koituvat näin täysimääräisesti Varman asiakkaiden hyväksi.

Varmassa vakuutettujen yhteenlaskettu TyEL-palkkasumma vuonna 2017 oli noin 19,4 (18,8) miljardia euroa. Palkkasumman arvioidaan kasvaneen noin 2,75 %. Yhtiön vakuutusmaksutulo oli 4 867 (4 675) miljoonaa euroa, josta TyEL-vakuutusten osuus oli 4 683 (4 488) miljoonaa euroa ja YEL-vakuutusten 184 (187) miljoonaa euroa.

Vuoden päättyessä Varmassa oli vakuutettuna 537 241 (529 892) henkilöä. Voimassa

olevia vakuutuksia oli vuoden 2017 lopussa 61 493 (62 116) ja näissä vakuutettuina 35 918 (35 998) yrittäjää ja 501 323 (493 894) työntekijää.

Vuoden 2017 aikana saatettiin voimaan uusia TyEL-vakuutuksia 2 780 (2 616) kappaletta ja YEL-vakuutuksia 5 862 (3 157) kappaletta. Varma menestyi jälleen erinomaisesti TyEL-vakuutusten siirroissa. Työeläkevakuutajat ry Telan TyEL-siirtoliikelaston mukaan Varman nettotulos oli toimialan paras 48 (43) miljoonaa euroa. Menestys asiakashankinnassa tukee maksutulon myönteistä kehitystä.

Ansio- ja työsuhteilmoituksia tuli vuoden aikana yhteensä 2 113 398 (1 905 672) kappaletta, joista 96 (96) % sähköisiä kanavia pitkin.

Varma palvelee vakuutuksenottajia oman asiakasyhteistyötoiminnan lisäksi If Vahinkovakuutus Oy:n ja Nordea-konsernin palveluverkon avulla.

Vuonna 2017 eläkkeitä maksettiin bruttomääräisesti 5 544 (5 345) miljoonaa euroa. Eläkkeensaajien määrä kasvoi, ja Varmassa oli vuoden lopussa maksussa 342 600 (340 100) eläkettä.

Vuoden aikana tehtiin 24 507 (22 550) uutta eläkepäätöstä. Uusien eläkepäätösten määrä oli 8,7 % ja kaikkien eläkepäätösten kokonaismäärä 7,0 % suurempi kuin vuonna 2016. Vanhuuseläkepäätösten määrä oli 12 801 (12 585), työkyvyttömyyseläkepäätösten 5 116 (5 583) ja osittaisten varhennettujen vanhuuseläkepäätösten määrä 2 705 kappaletta. Vuonna 2016 tehtiin 1 076 osa-aika-eläkepäätöstä – tämä eläkelaji loppui eläkeuudistuksen myötä vuoden 2017 alussa. Määräaikaisten eläkkeiden jatkopäätöksiä tehtiin 4 390 (4 433) ja muita päätöksiä 11 870 (11 112) kappaletta, joita ovat muun muassa eläkeoikeudessa tapahtuvien muutosten

vuoksi annettavat päätökset ja ennakkopäätökset. Uusien työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäysosuus oli 33,4 (31,7) %. Verkossa tehtyjen eläkehakemusten osuus kaikista ensikertaisista eläkehakemuksista kasvoi edelleen ja oli 54 (47) %.

Varman eläkehakemusten kokonaiskäsitteilyaika vuonna 2017 oli 37 päivää ja näin ollen 6 päivää lyhempi kuin työeläkealan keskimääräinen käsitteilyaika.

Työeläkekuntoutus on vaihtoehto työkyvyttömyyseläkkeelle, ja kuntoutuksen volyymi kasvoi Varmassa edelleen. Kuntoutustoiminta on osoittautunut tulokselliseksi. Varman kautta kuntoutusta saaneista siirtyy työmarkkinoille kokonaan tai osittain noin 75 % kaikista kuntoutujista. Varma on ollut vuosia työeläkekuntoutuksen edelläkävijä ja ohjaa työkykyrissä olevia asiakkaita aktiivisesti kuntoutuksen pariin. Varman asiakkaista suurempi osa hyödyntää kuntoutusta työelämään paluuseen kuin siirtyy työkyvyttömyyseläkkeelle. Vuoden 2017 aikana Varma auttoi yritysasiakkaitaan henkilöriksen hallinnassa työkykyjohtamisen, kuntoutus- ja eläkeratkaisupalvelujen asiakaskohtaisella koordinoimalla eläkekustannusten hallinnan ja työssä jatkamisen tukemiseksi.

Varma osallistui myös asiakkaiden työkykyjohtamishankkeiden kustannuksiin yhteisesti sovittujen kirjallisten, usein monivuotisten suunnitelmien ja sopimusten mukaisesti. Varma on huhtikuusta 2017 alkaen julkaissut Varman ja sen asiakkaiden välillä laaditut uudet työhyvinvointisopimukset.

	31.12.17	31.12.16	Muutos
Vakuuttettujen määrä			
TyEL ¹⁾	501 323	493 894	7 429
YEL	35 918	35 998	-80
Yhteensä	537 241	529 892	7 349
¹⁾ joista rekisteröidyn TEL-lisäeläkevakuutuksen piirissä	0	3 427	-3 427
Vakuutusten määrä			
TyEL	25 575	26 118	-543
Eläkkeensaajien määrä			
Osa-aikaeläke	937	1 615	-678
Osittainen varhennettu vanhuuseläke	2 430		2 430
Perhe-eläke	50 713	50 702	11
Työkyvyttömyyseläke	24 039	26 530	-2 491
Vanhuuseläke	251 023	247 230	3 793
Varhennettu vanhuuseläke	13 439	14 018	-579
Yhteensä²⁾	342 581	340 095	2 486
²⁾ YEL-eläkkeensaajat	29 655	29 469	186
TEL/YEL-lisäeläkkeensaaja	43 715	43 913	-198

Varman asiakaspalvelussa verkkoasiointi on keskeinen palvelukanava. Henkilöasiakkaiden asiakaskontakteista 72 % tapahtui verkossa vuonna 2017. Varman verkkopalvelussa saa tuoreen arvion oman eläkkeensä suuruudesta eläkkeellesiirtymisiän eri vaihtoehdoissa; näistä arvioista verkossa tehtiin 95 %. Verkkopalvelussa voi myös tehdä eläkehakemuksen ja seurata hakemuksensa käsittelyn etenemistä. Vanhuuseläkehakemuksista jo 58 % tehtiin verkkopalvelussa. Yhteensä verkkohakemuksia tehtiin vuoden aikana 14 000 kappaletta.

Varma lähettää vakuutetulle työläkeotteen kerran kolmessa vuodessa. Vuonna 2017 näitä lähetettiin 230 000 (223 000)

kappaletta. Otteesta näkyvät tiedot eläkkeeseen vaikuttavista ansioista sekä edellisen vuoden loppuun mennessä karttuneesta työläkkeestä. Työläkeotteen saa myös sähköisesti Varman verkkopalvelun kautta.

Vastuuelva

Varman vastuuelva kasvoi 9,5 (5,1) % 36 696 (33 501) miljoonaan euroon. Vastuuelkaan sisältyy kasvaneiden vakuutusmaksu- ja korvausvastuiden lisäksi asiakashyvityksiin käytettävää ositettua lisävakuutusvastuuta 161 (121) miljoonaa euroa, vakavaraisuuspääomaan sisältyvää osittamatonta lisävakuutusvastuuta 2 265 (-578) miljoonaa euroa ja

osaketuottosidonnaista lisävakuutusvastuuta 769 (324) miljoonaa euroa.

Vuoden 2017 alussa yhdistettiin tasoitusmäärä, yhteensä 1 019 miljoonaa euroa, osittamattomaan lisävakuutusvastuuseen, joka jatkossa toimii myös vakuutusliikkeen puskurina.

Vakuutuskannan muutokset

Tilikauden päättyessä Varma luovutti vakuutuskantaa olemassa olevaan eläkesäätiöön. Siirtyvä eläkevastuu oli yhteensä 133 miljoonaa euroa, josta vakavaraisuuspääomaa oli 26 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminta

Vahvaa sijoitustuottoa kohenevan talouskasvun ympäristössä

Varman sijoitusten tuotto vuonna 2017 oli hyvä, 7,8 %. Maailmantalouden kasvun piristymisen myötä osakemarkkinat ovat nousseet maailmanlaajuisesti. Samalla vaimeaksi jäänyt inflaatiokehitys on pitänyt keskuspankkien rahapolitiikan hyvin elvyttävänä. Markkinoiden kehitys on ollut päättäneenä vuonna edellisvuosia rauhallisempaa. Lisäksi sijoitusten monipuolinen hajautus on vaimentanut markkinaliikkeistä koituneita riskejä, ja tuottoa on kertynyt tasaisesti eri omaisuusluokista.

Varman sijoitusten arvo nousi 45,4 miljardiin euroon ja vakavaraisuuspääoma nousi 11,5 miljardiin euroon. Vahvan sijoitustuoton myötä Varman vakavaraisuus nousi korkealle 133,5 (130,9) %:n tasolle.

Maailmantalouden kasvu on elpynyt vuoden 2017 aikana laajalla rintamalla. Yhdysvalloissa osakemarkkinoiden kehitystä ovat vauhdittaneet odotukset hallinnon lupaamista verouudistuksista, jotka lopulta

hyväksyttiin maan senaatissa ja edustajainhuoneessa joulukuun lopulla. Talouskasvun vahvistumisesta huolimatta inflaatiopaineet ovat loistaneet poissaolollaan. Työllisyysluvut ovat parantuneet Atlantin molemmin puolin, mutta palkkojen nousupaineet ovat jääneet hyvin maltillisiksi. Geopoliittiset riskit ovat ajoittain nousseet esiin, mutta ne eivät ole toistaiseksi vaikuttaneet olennaisesti sijoitusmarkkinoihin.

Euroopassa talouskasvun piristyminen on jäänyt useiden poliittisten tapahtumien varjoon. Vuoden 2017 aikana vanhalla mantereella on kannettu huolta Alankomaiden, Ranskan ja Saksan vaalien sekä Britannian EU-eron vaikutuksista koko maanosan talouteen ja keskinäiseen kaupankäyntiin. Lisähuolia ovat aiheuttaneet vielä Katalonian kansanäänestys itsenäisyydestä ja Espanjan toimet sen estämiseksi. Kaikesta poliittisesta epävarmuudesta huolimatta talouskasvu on kiihtynyt laajasti koko euroalueella. Myös Suomessa talouskasvu on vahvistunut alkuvuonna elpyneen viennin ja virkeän kotimaisen kysynnän myötä. Ranskan presidentinvaalien aiheuttaman poliittisen epävarmuuden väistyessä euro vahvistui merkittävästi Yhdysvaltojen dollaria vastaan, mikä leikkasi noteerattujen osakkeiden tuottoja euroissa loppuvuoden aikana.

Keskuspankkien rahapolitiikka on pysynyt hyvin elvyttävänä, vaikka hidas käänne rahapolitiikassa on kuitenkin tapahtumassa. Yhdysvaltain keskuspankki on nostanut ohjauksorkoiaan kolme kertaa vuoden 2017 aikana ja aloittanut taseensa vähittäisen supistamisen lokakuussa. Lyhyet korot ovat nousseet tasaisesti, mutta pitkien korkojen nousua on jarruttanut odotettua heikompi inflaatiokehitys. Myös Euroopan keskuspankki on ilmoittanut aloittavansa määrällisen

elvytyksen supistamisen, mutta ohjauskorkojen nostoja ei vielä odoteta vuodelle 2018. Euroalueen valtionlainojen korkotasot ovat edelleenkin huomattavan alhaisia ja rahamarkkinakorot ovat pysyneet selvästi negatiivisina.

Vahva sijoitustulos tehokkaalla hajautuksella

Varman sijoitusten tuotto oli 7,8 (4,7) %.

Varman sijoituksista parhaiten tuottivat osakesijoitukset, jotka hyötyivät talouskasvun elpymisen vauhdittamasta osakemarkkinoiden noususta. Osakesijoitusten tuotto oli 11,4 (6,4) %. Noteerattujen osakkeiden tuotto oli 11,6 (4,5) %, pääomasijoitusten 7,9 (11,2) % ja noteeraamattomien osakesijoitusten 18,5 (23,7) %.

Korkosijoitusten tuotto on ollut erinomainen 3,7 (4,2) % suhteutettuna markkinakorkojen matalaan tasoon. Yrityslainojen luottomarginaalien kaventuminen talouskasvun elpymässä on parantanut korkosijoitusten tuottoa. Lainasaamisten tuotto oli 2,2 (4,2) %, julkisyhteisöiden joukkovelkakirjojen 4,0 (1,8) %, muiden yhteisöjen joukkovelkakirjojen 6,2 (7,8) % ja muiden rahoitusmarkkinavälineiden -1,9 (-0,4) %.

Kiinteistösijoitusten tuotto oli 4,9 (-0,9) %. Suorien kiinteistösijoitusten tuotto oli 2,9 (-2,6) % ja kiinteistösijoitusrahastojen 12,0 (6,8) %. Kiinteistösalkun kehittäminen jatkui vuoden aikana toteutuneiden myyntien ja uusien koti- ja ulkomaisten sijoitusten myötä. Myös vuokraus- ja kiinteistökehitystoiminta oli vuoden aikana menestyksekkästä. Vuoden aikana käynnistyi mm. Flamingon hotellilääjennus ja Kalasataman Kampuksen rakentaminen eteni suunnitellusti.

Muiden sijoitusten tuotto nousi 9,3 (5,3) %:iin. Muut sijoitukset koostuvat

pääosin hedgerahastoista, faktorisijoituksista sekä pienehköstä hyödykepositiosta. Hedgerahastojen tuotto nousi 8,5 (5,6) %:iin markkinoiden riskipremioiden kaventuessa vuoden aikana. Varman hedgesijoitusten tuotto on erittäin hyvä pitkältä ajalta ja tuoton heilunta on ollut hyvin vähäistä.

Varmallä on dollarimääräisiä sijoituksia erityisesti osake- ja hedgerahastosijoituksissa sekä yritysten joukkovelkakirjalainoissa. Sijoituspolitiikan mukaisesti Varma suojaa pääsääntöisesti avoimen valuuttakurssiriskinsä kaikissa muissa omaisuusluokissa paitsi osakesijoituksissa. Kesän aikana Yhdysvaltain dollarin merkittävä heikentyminen on huonontanut tulosta. Valuuttatulos sisältyy eri omaisuusluokkien sijoitustuottoon.

Sijoitusten viiden vuoden keskimääräinen nimellistuotto oli 6,5 % ja kymmenen vuoden 4,5 %. Vastaavat reaaliuotot olivat 5,8 ja 3,0 %.

Sijoitustoiminnassa korostuivat vahvan vakavaraisuusaseman turvaaminen, sijoitusten monipuolinen hajauttaminen ja vahva panostus riskienhallintaan.

Varman sijoitusten käypä arvo oli vuoden päättyessä 45 409 (42 852) miljoonaa euroa ja tuotto käyvin arvoin 3 343 (1 953) miljoonaa euroa eli 7,8 (4,7) %. Sijoitusten arvo ja tuotto esitetään toimintakertomuksessa riskin mukaisesti ryhmiteltyinä. Tilinpäätöksen liitetiedoissa on esitetty sijoitusten ja sijoitustuotteiden jakautuminen eri omaisuuslajeihin sekä säännösten mukaisesti että riskin mukaisesti ryhmiteltyinä.

Sijoitusten kokonaisriski

Sijoitusten markkinariski muodostaa suurimman yhtiön tulokseen ja vakavaraisuuteen kohdistuvan riskin. Osakkeiden osuus sijoitusten markkinariskistä oli selkeästi suurin.

Varman sijoitusten kokonaisriskiä mittaava VaR-luku oli 1 218 (1 633) miljoonaa euroa. Luku tarkoittaa 97,5 %:n todennäköisyydellä sijoitusten suurinta mahdollista markkina-arvon alenemista tavanomaisissa olosuhteissa kuukauden aikana.

Varman omistajaohjauksen periaatteet

Varman omistajaohjauksen keskeisiä periaatteita ovat omistettujen yritysten korkeatasoinen hallinnointi, toiminnan läpinäkyvyys, aktiivinen vaikuttaminen sekä avainhenkilöstön kannustinjärjestelmien seuranta. Omistajaohjauksen periaatteet päivitettiin vuoden 2017 alkupuolella, ja ne ovat nähtävissä Varman verkkosivuilla. Vuonna 2017 Varma osallistui aktiivisesti omistamiensa kotimaisen yhtiöiden yhtiökokouksiin ja yhtiöiden osakkeenomistajien nimitystoimikuntien työskentelyyn. Varman jäsenyydet listattujen yhteisöjen nimitystoimikunnissa ovat nähtävillä Varman verkkosivuilla.

Liikekulut

Varman toiminnallinen tehokkuus on erittäin hyvä. Varma käytti vakuutusmaksun hoitokustannustulolla katettaviin liikekuluihin 67 (72) % työeläkevakuutusmaksun yhteydessä saaduista hoitokustannusosista. Hoitokustannusosaa pienennettiin vuoden 2017 alusta lukien 7 % verrattuna vuoteen 2015. Liikekulujen hallinta on keskeinen tavoite samalla, kun toiminnallista tehokkuutta kehitetään entisestään. Toiminnan tehokkuus koituu Varman asiakkaiden hyväksi asiakas-tytytyksinä. Varman tavoitteena on hoitaa niin

nykyisten kuin tulevienkin eläkkeensaajien varoja mahdollisimman tehokkaasti.

Toiminnan tehokkuuden lisääminen edellyttää henkilöstöressurssien ja varsinkin tietojärjestelmäkulujen jatkuvaa hallintaa, sillä ne muodostavat Varman liikekuluista valtaosan. Kokonaisliikekulut pienenevät 6 % ja olivat 129 (138) miljoonaa euroa.

Varma osallistuu aktiivisesti työeläkealan yhteisten tietojärjestelmien kehittämiseen ja hallinnointiin. Varma edellyttää myös yhteisiltä järjestelmiltä kustannustehokkuutta sekä kustannusten läpinäkyvyyttä.

Henkilöstö

Emoyhtiön henkilöstö keskimäärin ja tilikaudella maksetut palkat käyivät ilmi alla olevasta taulukosta.

Konsernitiilinpäätöksen pääomaosuusmenetelmällä yhdistellyn Tieto Esy Oy:n henkilöstömäärä oli vuonna 2017 keskimäärin 50.

Vuoden lopussa Varman henkilöstöstä työskenteli 29 % eläkepalveluissa, 16 % vakuutuspalveluissa, 12 % asiakkuuksien toiminnoissa, 13 % sijoitustoiminnoissa ja 30 % muissa toiminnoissa.

Konserni- ja osakkuusyhtiöt

Vuoden 2017 lopussa Varma-konserniin kuului 139 (152) tytä- ja 17 (22) osakkuusyhtiötä. Tärkeimmät tytä- ja osakkuusyhtiöt ovat Tieto Esy Oy (50,1 %) ja NV Kiinteistösijoitus Oy (45,0 %). Lisäksi Varma-konserni omistaa 50 % Keskinäisen vakuutusyhtiön Kalevan takuupääomasta. Pääosa tytä- ja osakkuusyhtiöistä on kiinteistöyhtiöitä.

	2017	2016	2015	2014	2013
Henkilöstö keskimäärin	524	540	549	552	565
Palkat ja palkkiot, milj. euroa	39,3	36,0	39,6	40,1	37,9

Yhtiön hallinto

Varman yhtiökokouksessa käyttävät äänivaltaa vakuutusentajat noin 78 %:n, vakuutetut noin 20 %:n sekä takuupääoman omistaja Sampo-konserni noin 2 %:n äänioikeudella.

Varman varsinainen yhtiökokous pidettiin 15.3.2017. Yhtiökokous vahvisti tilinpäätöksen ja myönsi vastuuvapauden hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenille sekä toimitusjohtajalle tilikaudelta 2016. Hallintoneuvoston uusiksi jäseniksi valittiin Olavi Huhtala, Juha Häkkinen, Jari Latvanen, Risto Penttinen ja Saana Siekkinen.

Hallintoneuvoston jäseninä jatkoivat Kari Jordan (puheenjohtaja), Satu Wrede (varapuheenjohtaja), Juri Aaltonen, Petri Castrén, Erkki Etola, Stig Gustavson, Erkki Järvinen, Jukka Jäämaa, Niina Koivuniemi, Ville Kopra, Tapio Korpeinen, Timo Koskinen, Päivi Kärkkäinen, Päivi Leiwo, Olli Luukkainen, Ilkka Nokelainen, Lauri Peltola, Jari Suominen, Leena Vainiomäki, Jorma Vehviläinen, Christoph Vitzthum, Anssi Vuorio ja Göran Åberg. Erkki Järvinen erosi hallintoneuvostosta 23.10.2017.

Varman tilintarkastajiksi valittiin KHT Petri Kettunen ja KHT Paula Pasanen. Varatilintarkastajiksi valittiin KHT Marcus Tötterman ja tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab.

Varman hallitukseen kuuluivat vuonna 2017 Jari Paasikivi (puheenjohtaja), Antti Palola (varapuheenjohtaja), Kai Telanne (varapuheenjohtaja), Riku Aalto, Mikael Aro (2.3.2017 asti), Johanna Ikäheimo, Rolf Jansson (8.3.2017 alkaen), Ari Kaperi, Casimir Lindholm, Jyri Luomakoski, Petri Niemisvirta, Ilkka Oksala ja Pekka Piispanen sekä varajäsenet Eila Annala, Eija Hietanen ja Liisa Leino.

Varman hallitus valitsi kokouksessaan 15.12.2017 puheenjohtajaksi Jari Paasikiven

sekä varapuheenjohtajiksi Antti Palolan ja Kai Telanteen 1.1.2018 alkaen.

Varman verkkosivuilla on esitetty hallinto- ja ohjausjärjestelmistä ajantasainen selvitys, joka perustuu listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksiin. Varma julkaisee osavuosiraportin vuosineljänneksittäin tavoitteenaan, että yhtiön taloudellinen julkinen raportointi on läpinäkyvää ja parhaiden käytäntöjen mukaista.

Oma pääoma

Varmalla on 71 takuusuutta, jotka ovat Sampo Oyj:n ja Mandatum Henkivakuutusosakeyhtiön hallussa. Yhtiöjärjestyksen mukaan takuupääomalle 11 941 342,78 euroa suoritetaan vuosittain yhtiökokouksen päättämä korko, joka voi olla enintään työntekijöiden eläkkeitä koskevan lainsäädännön mukaisessa vakuutuksessa sovellettava perustekorko lisätyn yhdellä prosenttiyksiköllä.

Riskienhallinta

Varman tulokseen ja vakavaraisuuteen liittyviin riskeihin vaikuttaa pääasiallisesti sijoitustoiminnan tulos. Tärkein operatiivinen riski liittyy tietojärjestelmiin, joiden toiminta on keskeistä varsinkin suurkoneympäristössä toimivien eläkkeiden ja vakuutusten käsittelyssä sekä työeläkejärjestelmän verkottuneesta toimintatavasta.

Työeläkejärjestelmän maksuvalmiusriski on hallinnassa, koska eläkemeno on hyvin ennustettavissa ja sijoituksissa on merkittävä paino likvideissä instrumenteissa. Varman vakuutusliikkeen riskit, jotka eivät ole merkittäviä, liittyvät kerättyjen vakuutusmaksujen ja niistä kertyneen vastuuvelan riittävyyteen suhteessa yhtiön vastuulla oleviin eläkkeisiin.

Varman sijoitussuunnitelmassa määritellään muun muassa sijoituksille asetettavat

yleiset turvaavuustavoitteet, sijoitusten hajautus- ja likviditeettitavoitteet sekä valuuttaliikkeen järjestämisen periaatteet. Hallitus arvioi yhtiön sijoituksiin sisältyvät riskit arvonmuutoksen, odotetun tuoton, turvaavuuden ja valuuttaliikkeen suhteen sekä yhtiön riskinkantokyvyn sijoitusten osalta mukaan lukien arvion vakavaraisuusaseman kehityksestä. Sijoitussuunnitelmassa määritelty perusallokaatio määrittää perustason sijoitussalkun kokonaisriskille. Perusallokaatiosta voidaan poiketa määriteltyjen rajojen puitteissa. Maksimiriskitaso mitoitetaan siten, että noteerattuihin osakesijoituksiin sekä osaan hedgerahastosijoituksista kohdistuvan 25 %:n arvonlaskun jälkeen vakavaraisuuspääoman vähimmäismäärää korkeammalla ja kuitenkin aina vähintään vakavaraisuusrajalla. Sijoitussalkun hajauttaminen perustuu omaisuusluokkien tuottokorrelaatiot huomioivan allokointiin. Riskejä hallitaan muun muassa hajauttamalla sijoituksia omaisuusluokittain ja kohteittain, sijoituskantaa ja -kohteita analysoimalla, riskikeskittymiä välttämällä, turvaavalla vakuuspolitiikalla, varovaisella arvostuskäytännöllä, johdannaisten käytöllä sekä valvonta- ja seurantajärjestelmällä.

Varma on avannut valuuttariskiään tilikauden loppupuolella, ja avoin valuuttariski on pidetty samalla tasolla uuden tilikauden puolella. Valuuttariskin avaamiseen liittyy normaaleja sijoitustoiminnan riskejä.

Vuoden 2017 alusta voimaantullut eläkeuudistus tukee Suomen talouden rakenteiden sopeuttamista. Eläketurvan toimeenpanon näkökulmasta eläkeuudistuksen riski on lainsäädännön soveltaminen käytäntöön erityisesti uusien eläkelajien, työuraeläkkeen ja osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen osalta.

Työeläkkeen etuusperusteisuus luo turvaa ja taloudellista ennustettavuutta. Nuorten ja tulevien sukupolvien eläke-etujen turvaaminen vahvistaa työeläkejärjestelmän tulevaisuutta. Maksutason sopiminen tämän vuosikymmenen loppuun saakka on yritysten näkökulmasta merkittävä vakautta lisäävä tekijä vallitsevassa vaativassa taloustilanteessa. Sovittujen etuussopeutusten ansiosta eläkkeiden rahoitusta koskeva tasapaino näyttää olevan mahdollinen kohtuullisella kustannusrasituksella. Eläkeiän nousu helpottaa rahoitusta pidemmällä aikavälillä.

Tilinpäätöksen liitetiedoissa kuvataan tarkemmin vakuutus-, sijoitus-, operatiivisia ja muita riskejä hallintakeinoineen sekä esitetään niihin liittyviä määrällisiä tietoja.

Vastuullisuus

Varma on syksystä 2015 alkaen rakentanut yritys vastuuhjelman tavoitteineen ja toimenpiteineen. Ohjelmassa on määritelty Varman olennaisimmat yritys vastuun vaikutukset. Varma on arvioinut toimintaansa ja liikesuhteisiinsa liittyvät yritys vastuuriskit ja sillä on riskeihin liittyen käytössä riittävät ja vaikutuksenmukaiset ennakoivan huolellisuuden turvaavat prosessit.

Varman yritys vastuun tavoitteista ja toimenpiteistä on kerrottu erillisessä GRI-ohjeiston mukaan tehdystä raportissa, joka on integroitu Varman verkkosivuilla julkaistun vuosikertomukseen.

Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista

Liiketoimintamallin kuvaus

Varmalla on vastuullinen perustehtävä, eläkkeiden turvaaminen. Ympäristövastuun, sosiaalisen vastuun ja työntekijöihin liittyvien seikkojen, ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä korruption ja lahjonnan torjunnan kannalta suurimmat vaikutukset on Varman sijoitustoiminnalla. Varman omassa toiminnassa merkityksellisintä on henkilöstöstä huolehtiminen ja vastuu ympäristöstä.

Varman vastuullista liiketoimintaa ohjaavat keskeiset toimintaperiaatteet ovat yritysvastuuohjelma, eettiset liiketoimintaperiaatteet, vastuullisuuden sijoittamisen periaatteet, sijoitusten ilmastopolitiikka ja yritysvastuuvaatimukset toimittajille.

Sosiaalinen vastuu ja työntekijöihin liittyvät seikat

Sosiaalinen vastuu Varmassa tarkoittaa eläketurvan laadukasta toimeenpanoa ja Varman asiakkaiden työkyvyn tukemista.

Varma on viime vuosina kehittänyt eläkehakemusten käsittelyprosessiaan niin, että asiakkaat saavat eläkepäätökset nopeammin. Vuonna 2017 eläkehakemusten keskimääräinen käsittelyaika lyheni 37 päivään vuoden 2016 tasosta, 44 päivästä. Käsittelyaika on 6 päivää lyhyempi kuin alalla keskimäärin. Ensimmäinen eläke maksettiin eläkkeensaajan tilille viimeistään neljän päivän kuluessa eläkepäätöksestä.

Varman tavoitteena on pidentää asiakasyritystensä henkilöstön työuria ja vähentää työkyvyttömyyseläkkeitä työkykyjohtamista kehittämällä ja vaikuttavan kuntoutuksen

avulla. Vuonna 2017 Varman asiakasyritysten keskimääräinen työkyvyttömyysmaksuluokka oli 3,7 (3,4). Varman asiakkaat ovat tyytyväisiä työkykyjohtamisen palveluihin, ja suositteluhaluus on korkealla tasolla: suosittelutodennäköisyyttä kuvaava NPS-luku oli 52,7 (54,2). Varman kuntoutujista 75 %, 1 335 henkilöä palasi takaisin työelämään vuoden aikana.

Tilikauden aikana uusista työkyvyttömyyseläkehakemuksista hylättiin Varmassa 33,4 (31,7) %. Kaikkien työeläkeyhtiöiden hylkäysosuus oli 33,7 (31,4) %. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta muutti Varman tekemiä työkyvyttömyyseläkepäätöksiä 13,1 %:ssa (13,3) käsitellyistä tapauksista. Vastaava luku koko yksityisen työeläke-sektorin osalta oli 14,1 (13,1).

Varma huolehtii henkilöstönsä työhyvinvoinnista, osaamisesta sekä tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta. Eri osa-alueille asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain toteutettavassa henkilöstökyselyssä. Varmalaisten työtyytyväisyyttä ja omistautuneisuutta mittaava PeoplePower-indeksi oli päättyneellä tilikaudella 71,4, mitä voi pitää tyydyttävänä, hyvän raja-arvoa hipovana tasona. Henkilöstökyselyn mittaustapa uudistui vuonna 2017, joten vertailukelpoisia lukuja edellisvuodelta ei ole saatavissa.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja kokemusta mitataan erikseen kahden vuoden välein tehtävässä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyssä, jonka pohjalta tunnistetaan mahdolliset kehityskohteet. Vuosina 2016–2017 Varmassa keskityttiin työkuluttuuriin kehittämiseen, tasa-arvon edistämiseen ja tehtävien vaatavuusjärjestelmän uudistamiseen.

Ympäristövastuu ja ilmastomuutoksen hillintä

Varma tarkastelee ympäristövaikutuksia yhtiön omassa toiminnassa (Varman toimitalo ja siellä tehtävän työn vaikutus ympäristöön), Varman toimitusketjussa sekä Varman sijoituskohteissa.

Varman oman toiminnan ympäristövaikutuksia hallitaan WWF:n Green Office -järjestelmän avulla, johon saatiin sertifiointi vuonna 2016. Oman toiminnan hiilijalanjäljen pienentämiseksi toimitalon katolle Helsingin Salmisaaressa asennettiin aurinkovoimala syyskuussa. Oman toiminnan hiilijalanjälki oli 17 % pienempi kuin vuoden 2015 lähtötaso, vihreän sähkön käyttöönotto vaikutti tähän merkittävästi.

Toimitusketjun ympäristönäkökohdat on otettu huomioon toimittajien yritysvaluu-vaatimuksissa, joissa toimittajia kannustetaan käyttämään sertifioitua ympäristöjärjestelmää tai dokumentoitua toimintatapaa ympäristöasioiden hallinnassa.

Varma kartoitti vuonna 2016 sijoitustensa hiilijalanjäljen ja laati ilmastopolitiikan, jossa on asetettu tavoitteet CO₂-jalanjäljen pienentämiseen suorissa sijoituksissa omaisuusluokittain ja linjattu, että sijoitussalkkua muokataan Pariisin ilmastokokouksessa sovitun 2°C:een mukaiseksi. Omistajaohjauksen periaatteita päivitettiin vuonna 2017 ja niissä on linjattu, että Varma edellyttää omistamiltaan yrityksiltä läpinäkyvää arviointia ja raportointia siitä, miten ilmastomuutos vaikuttaa niiden liiketoimintaan nyt ja tulevaisuudessa.

Varma on sulkenut pois suorista osakesijoituksista hiilikaivostoiminnan ja sellaiset energiayhtiöt, joiden sähköntuotannosta yli kolmannes tulee kivihilestä.

Vuonna 2017 Varman noteerattujen osakesijoitusten hiilijalanjälki suhteessa liikevaihtoon pieneni 27 % vuoden 2015 lähtötasoon verrattuna, ja se oli 39 % pienempi kuin Varman vertailuindeksillä. Varman noteerattujen yritysainasijoitusten hiilijalanjälki suhteessa liikevaihtoon oli 22 % pienempi kuin vuonna 2015 ja 57 % pienempi kuin Varman vertailuindeksillä. Kiinteistösisjoituksissa CO₂-jalanjälki pieneni 18 % suhteessa bruttoneliöihin vuodesta 2015.

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä korruption ja lahjonnan torjunta

Varma on sitoutunut eettisissä liiketoimintaohjeissa mm. markkinaehtoiseen toimintaan, harmaan talouden torjumiseen, lahjonnan estämiseen ja vastuullisen sijoittamisen periaatteisiin. Varma on sitoutunut myös toimimaan YK:n yritysvoimaa ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti ja edellyttää samaa toimitusketjultaan. Varman omassa toiminnassa ei ole merkittäviä ihmisoikeuksien rikkomiseen liittyviä riskejä.

Varman eettisissä liiketoimintaohjeissa on kuvattu lahjonnan ja korruption vastaisia ohjeita mm. lahjojen ja kestityksen antamisesta ja vastaanottamisesta sekä eturistiriitojen välttämisestä. Ohjeiston tukena on verkkokurssi, jonka vuonna 2016 suoritti 88 % varmalaisista. Kurssi päivitetään vuonna 2018, ja jokaisen varmalaisen edellytetään suorittavan se kahden vuoden välein.

Eettisiä liiketoimintaohjeita täydentävät muut sisäiset linjaukset ja ohjeistukset, joita Varmassa on mm. tietoturvaan, tietosuojaan sekä rahanpesun tunnistamiseen liittyen.

Toimitusketjun vastuullisuuden hallinta

Vuonna 2017 Varma kartoitti toimitusketjuun vastuullisuuskysymysten selvittämiseksi. Samalla määriteltiin Varman edellyttämät vastuullisuusnäkökohdat ja laadittiin toimittajille yritys vastuuvaatimukset, Supplier Code of Conduct.

Toimittajien yritys vastuuvaatimuksissa periaatteena on, että Varma sitouttaa suorat palveluntarjoajansa eli ensimmäisen portaan toimittajat vastuullisuusvaatimuksiin. Suora palveluntarjoaja on vastuussa omasta hankintaketjustaan. Yritys vastuuvaatimuksissa käsitellään mm. hyviä liiketoimintatapoja, ihmisoikeuksia, työturvallisuutta ja -terveyttä ja ympäristön kunnioittamista. Ohjeisiin on myös kirjattu ilmoitusvelvollisuus ja lupa auditointeihin. Toimittajien yritys vastuuvaatimukset tulevat liitteiksi sopimuksiin.

Varman toimitusketjun ensimmäinen porras ulottuu pääasiassa vain Suomeen: vuonna 2017 tehdyistä hankinnoista 99,1 % tuli kotimaisilta palveluntarjoajilta ja tavaran-toimittajilta. Suurimmat hankinnat kohdistuivat rakennuttamiseen ja kiinteistöliiketoimintaan sekä it-palveluihin.

Sijoituskohteiden kartoitus

Varma edellyttää sijoituskohteiltaan, että listatut yhtiöt noudattavat kansallisen lainsäädännön lisäksi kansainvälisiä normeja ja sopimuksia, tavallisimmin YK:n Global Compact -yhteiskuntavastuualoitteen periaatteiden noudattamista. Varma käyttää normien noudattamisen tarkastamisessa ulkopuolista palveluntarjoajaa, joka käy läpi kahdesti vuodessa Varman suorat listatut osakesijoitukset, listatut yritys lainasijoitukset sekä osakerahastot.

Lokakuussa 2017 tehty normien noudattamisen tarkastaminen kattoi kaikki Varman suorat osakesijoitukset listattuihin yhtiöihin, suorat listatut yritys lainat ja kaikki aktiiviset osakerahastot. Kokonaisuudessaan tarkastelu kattoi 31 % Varman sijoituksista. Listatuissa osakesijoituksissa ja listatuissa yritys lainasijoituksissa oli vuoden lopussa yksi yhtiö, jolla on vahvistettu ympäristöön kohdistuva rikkomus. Varma on mukana sijoittajien joukkokanteessa kyseistä yritystä kohtaan.

Varma sulkee eettisin perustein pois suorista listatuista sijoituksistaan yhtiöt, jotka keskittyvät tupakan valmistukseen tai ydin-asetuotantoon.

Varma on allekirjoittanut YK:n tukemat vastuullisen sijoittamisen periaatteet (Principles for Responsible Investment, PRI) vuonna 2011. Raportoimme vuosittain vastuullisesta sijoittamisesta PRI:n kehikon mukaisesti.

Tulevaisuuden näkymät

Varma odottaa talouskehityksen jatkuvan suotuisana, kuitenkin niin, että kasvuvauhti tasaantuu lähivuosina. Suomen talouden rakenteellisena haasteena on edelleen väestön ikääntymisestä johtuva voimakas julkisten menojen kasvu. Työllisyyden ja tuottavuuden kasvu on oleellista eläkkeiden ja hyvinvointilupausten rahoittamiseksi.

Talouden ja työllisyyden elpyminen tukee myös työeläkkeiden rahoittamista. Merkittävänä eläkepoliittisena kysymyksenä lähivuosina on näköpiirissä rakenteellisten murrosten, kuten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotantorakenteiden muutosten, heijastumat työeläkevakuuttamisen rajapintoihin yksityisalojen ja julkisen sektorin välillä.

Merkittävimmät riskit taloudellisessa toimintaympäristössä liittyvät edelleen rahapolitiikan suunnan muutoksessa onnistumiseen sekä geopolitiisiin riskeihin.

Työeläkevakuuttamisen keskeinen työ sarka vuonna 2018 on kansallisten tulorekisterin käyttöönottoon liittyvä valmistelu työntekijöidensä ansiot vuoden 2019 alusta lukien yhteen keskitettyyn järjestelmään. Varma on pitkäjänteisesti ja aktiivisesti valmistautunut näihin muutoksiin, tavoitteena helpottaa asioimista, pienentää hallinnollista taakkaa ja parantaa kustannustehokkuutta. Kansallisen tulorekisterin mukanaan tuoma toimintamallin muutos luo Varmalle merkittäviä kehittämismahdollisuuksia työeläkejärjestelmän toimeenpanossa ja asiakkaiden palvelemisessa entistä paremmin.

Sijoitusten tuotto

7,8 %

Vakavaraisuus

11,5 mrd. €

Asiakashyvytykset

161 milj. €

Tehokkuus (hoitokustannustulos)

67 %

Tilinpäätös 31.12.2017

Tuloslaskelma

1.1.-31.12., milj. €	Liite	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Vakuutustekninen laskelma					
Vakuutusmaksutulo	1	4 867,4	4 675,1	4 867,4	4 675,1
Sijoitustoiminnan tuotot	3	7 072,8	6 336,0	7 052,4	6 321,0
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-5 284,9	-5 044,3	-5 284,9	-5 044,3
Korvausvastuun kokonaisuutos		199,3	-1 304,5	199,3	-1 304,5
Vastuunsiirrot		-42,5	0,3	-42,5	0,3
		-5 128,1	-6 348,5	-5 128,1	-6 348,5
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaisuutos		-3 394,3	-331,1	-3 394,3	-331,1
Vastuunsiirrot		-90,1	-1,1	-90,1	-1,1
		-3 484,3	-332,2	-3 484,3	-332,2
Liikekulut	4	-69,6	-77,7	-69,6	-77,7
Sijoitustoiminnan kulut	3	-3 244,9	-4 238,1	-3 231,7	-4 204,5
Vakuutustekninen tulos		13,2	14,5	6,0	33,1
Muu kuin vakuutustekninen laskelma					
Vakuutustekninen tulos		13,2	14,5	6,0	33,1
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta				4,0	12,7
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden verot		-7,2	-8,2	-7,2	-8,2
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta verojen jälkeen		5,9	6,2	2,8	37,6
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta				0,0	0,0
Tilikauden voitto/tappio		5,9	6,2	2,8	37,6

Tase

31.12., milj. €	Liite	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
VASTAAVAA					
Aineettomat hyödykkeet					
Muut aineettomat hyödykkeet	17	0,7	1,0	0,7	1,0
Sijoitukset					
Kiinteistösijoitukset					
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	14	1 556,2	1 630,8	2 153,8	2 254,7
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	14	682,2	709,6		
		2 238,4	2 340,4	2 153,8	2 254,7
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä					
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	12,13	4,3	4,3	0,5	0,6
Osakkeet ja osuudet osakkuusyhteisöissä	12,13	18,5	131,7	22,2	137,8
		22,8	136,0	22,7	138,4
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	16	23 640,7	21 991,9	23 652,7	22 003,8
Rahoitusmarkkinavälineet		6 890,4	6 530,4	6 890,4	6 530,4
Kiinnelainasaamiset		269,8	289,4	269,8	289,4
Muut lainasaamiset	18	1 213,1	1 160,7	1 213,1	1 160,7
		32 014,0	29 972,4	32 026,0	29 984,3
		34 275,2	32 448,7	34 202,5	32 377,4
Saamiset					
Ensivakuutustoiminnasta					
Vakuutusentajilta		238,5	222,3	238,5	222,3
Muut saamiset					
Muut saamiset		592,9	404,2	601,0	408,3
		831,4	626,5	839,5	630,7
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	17	3,2	2,1	3,2	2,1
Muut aineelliset hyödykkeet	17	0,9	0,9	0,9	0,9
		4,0	3,0	4,0	3,0
Rahat ja pankkisaamiset					
		2 156,9	777,8	2 157,4	778,1
		2 160,9	780,8	2 161,4	781,1
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat		76,6	78,3	78,8	80,7
Muut siirtosaamiset		7,3	4,4	7,3	4,4
		83,8	82,7	86,0	85,1
VASTAAVAA YHTEENSÄ		37 352,1	33 939,7	37 290,2	33 875,2

Tase

31.12., milj. €	Liite	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
VASTATTAVAA					
Oma pääoma					
Takuupääoma		11,9	11,9	11,9	11,9
Muut rahastot		105,8	100,3	105,8	100,3
Edellisten tilikausien voitto/tappio		0,6	0,5	-59,7	-91,1
Tilikauden voitto/tappio		5,9	6,2	2,8	37,6
	26	124,2	118,9	60,8	58,7
Vähemmistöosuus					
				12,7	12,7
Vakuutustekninen vastuuvélka					
Vakuutusmaksuvastuu	23	19 505,9	16 111,6	19 505,9	16 111,6
Korvausvastuu	23	17 190,4	17 389,6	17 190,4	17 389,6
		36 696,2	33 501,3	36 696,2	33 501,3
Velat					
Ensivakuutustoiminnasta					
		7,1	18,2	7,1	18,2
Muut velat					
		499,5	235,0	488,2	218,0
		506,6	253,1	495,3	236,1
Siirtovelat					
		24,9	66,4	25,1	66,5
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		37 352,1	33 939,7	37 290,2	33 875,2

Rahoituslaskelma

1.1.–31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Liiketoiminnan rahavirta				
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta	13,2	14,5	6,0	33,1
Oikaisut				
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	3 195,0	1 635,6	3 195,0	1 635,6
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	686,9	109,8	680,7	52,5
Suunnitelman mukaiset poistot	13,1	21,4	71,9	114,7
Myyntivoitot ja -tappiot	-2 706,3	-1 259,8	-2 700,6	-1 264,4
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	1 201,8	521,6	1 253,0	571,5
Käyttö pääoman muutos:				
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/ vähennys (+)	-206,0	217,3	-209,8	215,4
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (-)/ vähennys (+)	212,0	-337,0	217,8	-337,9
Liiketoiminnan rahavirta ennen veroja	1 207,8	401,9	1 261,0	448,9
Maksetut välittömät verot	-7,2	-8,2	-7,2	-8,2
Liiketoiminnan rahavirta	1 200,6	393,7	1 253,8	440,7
Investointien rahavirta				
Nettosijoitukset ja luovutustulot	181,6	-1 441,6	128,5	-1 488,6
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot	-2,4	-0,7	-2,4	-0,7
Investointien rahavirta	179,2	-1 442,3	126,1	-1 489,3
Rahoituksen rahavirta				
Maksetut takuupääoman korot ja muu voitonjako	-0,7	-0,9	-0,7	-0,9
Rahoituksen rahavirta	-0,7	-0,9	-0,7	-0,9
Rahavarojen muutos	1 379,1	-1 049,4	1 379,3	-1 049,4
Rahavarat tilikauden alussa	777,8	1 827,3	778,1	1 827,6
Rahavarat tilikauden lopussa	2 156,9	777,8	2 157,4	778,1

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Tilinpäätös laaditaan hyvän kirjanpitoavan mukaisesti. Laatimisessa noudatetaan voimassa olevaa Varmaa koskevaa lainsäädäntöä ja Finanssivalvonnan antamia määräyksiä. Tilinpäätös on laadittu niin, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Varman toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta olenaisuusperiaatteen mukaisesti.

Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään emoyhtiön lisäksi ne tytäryhtiöt, joissa emoyhtiöllä on suoraan tai välillisesti yli puolet kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä (määräysvalta).

Emoyhtiöllä on tilinpäätöshetkellä tytäryhtiöinä 137 (150) kiinteistöyhtiötä ja 2 (2) muuta yhtiötä. Konserniin kuuluvat yhtiöt esitetään liitetiedoissa.

Konsernitilinpäätös laaditaan emo- ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä. Konsernitilinpäätöstä laadittaessa eliminoidaan yhtiöiden väliset liiketapahtumat sekä keskinäinen osakeomistus. Tieto Esy Oy, jonka osakkeista Varma omistaa 14,4 %, mutta jonka kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä Varma omistaa yli puolet, yhdistellään pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Konsernin sisäinen osakkeenomistus eliminoidaan hankintamenomenetelmää käyttäen. Hankinnasta syntynyt konserniaktiiva jaetaan tytäryhtiöiden omaisuuserille niiden käypien

arvojen suhteessa ja sitä poistetaan näiden omaisuuserien poistosuunnitelmien mukaan.

Vuoden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien. Vuoden aikana myydyt tytäryhtiöt yhdistellään tulokseen myyntihetkeen saakka. Vähemmistön osuus tuloksesta ja omasta pääomasta erotetaan omaksi eräkseen. Konserniyhtiöiden osakkeisiin tehdyt arvonorotukset merkitään konsernitaseessa tytäryhtiön omistaman kiinteistön arvonorotukseksi.

Olennaiset osakkuusyritykset, joissa konsernin osuus on 20–50 % kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Kun osakkuusyhtiö laatii tilinpäätöksensä käyvin arvoin, käytetään yhdistelyssä näitä arvoja. Asunto- ja kiinteistöyhtiöitä ei käsitellä osakkuusyrityksinä. Yhdistelemättä jättämisen merkitys konsernin tulokseen ja omaan pääomaan on vähäinen, sillä näiden yhtiöiden kulut katetaan osakkailta perittävällä yhtiövastikkeella.

Keskinäistä Vakuutusyhtiötä Kalevaa, jonka takuupääomasta Varma-konserni omistaa 50 % ja äänimäärästä 25 %, ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen määräysvaltaa ja varojenjako koskevien rajoitusten johdosta.

Konsernituloslaskelmaan sisällytetään osuus osakkuusyritysten tuloksesta. Konsernitaseessa lisätään osakkuusyritysten hankintameno osuus hankinnan jälkeen kertyneistä tuloksista.

Osakkuusyritykset esitetään liitetiedoissa numerot 12 ja 13.

Sijoitusten kirjanpitoarvo

Rakennukset ja rakennelmat merkitään taseeseen poistoilla vähennettyyn hankintamenoon tai sitä alempan käypään arvoon. Kiinteistöjen arvoja on aiempina vuosina korotettu arvonorotuksilla. Suunnitelmanmukaiset poistot vähennetään myös rakennuksiin tuloutetuista arvonorotuksista.

Osakkeet ja osuudet arvostetaan hankintamenoon tai sitä alempan käypään arvoon. Hankintameno lasketaan lajikohtaisesti keskihinnasta.

Rahoitusmarkkinavälineet merkitään taseeseen hankintamenoon tai sitä alempan käypään arvoon. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia arvomuutoksia ei kuitenkaan kirjata. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintameno erotus jaksotetaan korkotuotoiksi tai niiden vähennykseksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Hankintameno lisäykseksi tai vähennykseksi kirjattu jaksotusten vastaerä ilmoitetaan taseen liitetiedoissa. Hankintameno on keskihinta, joka lasketaan rahoitusmarkkinavälinekohtaisesti.

Lainasaamiset ja muut saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempan todennäköiseen arvoon.

Sijoituksista aikaisempina tilikausina tehdyt arvonalennukset palautetaan tulosvaikutteisesti hankintamenoon käyvän arvonusua vastaavalta osalta.

Vakuutusmaksusaamiset ja muut saamiset

Vakuutusmaksusaamiset ja muut saamiset arvostetaan nimellisarvoon tai sitä alempan todennäköiseen arvoon.

Johdannaissopimukset

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset arvostetaan kokonaisuutena suojattavan tase-erän kanssa. Jos suojattava tase-erästä ei kirjata arvomuutosta, ei myöskään suojaavasta sopimuksesta tehdä tulosvaikutteista kirjausta tilinpäätökseen, ellei sen negatiivinen arvomuutos ylitä suojattavan tase-erän positiivista arvomuutosta.

Muiden kuin suojaamistarkoituksessa tehtyjen johdannaissopimusten toteutunut ja laskennallinen arvomuutos kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi. Sopimusten sulkeamisesta tai raukeamisesta syntyvät voitot ja tappiot kirjataan tilikauden aikana tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Korkojohdannaisten tuotot ja kulut kirjataan korkotuotoihin.

Suunnitelman mukaiset poistot

Rakennusten hankintameno, mukaan lukien rakennusten ainesosat, irtaimisto ja pitkävaikutteiset menot poistetaan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan. Myös rakennusten tuloutettu arvonkorotus poistetaan suunnitelman mukaan. Poistosuunnitelmana käytetään joko menojäännöspoistoa tai tasapoistomenetelmää käyttäen seuraavia taloudellisia vaikutusaikoja:

Asein-, toimisto- ja liikerakennukset, hotellit	40–60 vuotta
Teollisuus- ja varastorakennukset	25–50 vuotta
Rakennusten ainesosat	10 vuotta

Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet poistetaan suunnitelman mukaan tasapoistomenetelmällä käyttäen seuraavia taloudellisia vaikutusaikoja:

Koneet ja kalusto	7–10 vuotta
IT-laitteet	3 vuotta
Kuljetusvälineet	5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5–10 vuotta

Sijoitusten käyvät arvot

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden käyvät arvot määritetään kohteittain Finanssi- ja valvonnan määräysten edellyttämällä tavalla perustuen yhtiön omien ja ulkopuolisten asiantuntijoiden laskelmiin ja lausuntoihin.

Noteerattujen arvopapereiden käypinä arvoina käytetään tilinpäätöspäivän viimeistä saatavilla olevaa ostokurssia tai sen puuttuessa viimeisintä kaupankäyntikurssia.

Pääomarahasto-osuuksien käypänä arvona käytetään hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota käyvästä arvosta tai sen puuttuessa hankintamenoa. Sijoitusrahasto-osuuksien käypänä arvona käytetään viimeisintä saatavissa ollutta hallinnointiyhtiön laskemaa rahasto-osuuden arvoa.

Muiden osakkeiden ja osuuksien käypänä arvona käytetään hankintamenoa tai todennäköistä luovutushintaa tai tasesubstanssiin pohjautuvaa arvoa.

Rahoitusmarkkinavälineiden käypä arvo perustuu ensisijaisesti markkinahintoihin. Mikäli markkinahintaa ei ole saatavilla eikä sijoituksen arvo ole luotettavasti määritettävissä, käytetään ulkopuolisen tahon arvostuksia tai yleisesti hyväksytyjä laskentamalleja käyvän arvon määrittämiseksi tai käypänä arvona käytetään hankintamenoa.

Saamisten käypänä arvona pidetään nimellisarvoa tai tätä alemmaa todennäköistä arvoa.

Johdannaissopimuksien käyvät arvot ja niihin liittyvät vastuut ja vakuudet

Johdannaissopimuksien käypien arvojen määrittäminen sekä vastuut ja johdannaiskaupan selvittämisen vakuudeksi saadut ja annetut vakuudet esitetään liitetiedoissa kohdassa Taseeseen sisällyttämättömät vastuusitoumukset ja vastuut.

Lainaksi annetut arvopaperit

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa kohdassa Vakuudet ja vastuusitoumukset Arvopaperilainaus (liitetieto 31).

Tilikauden voitto ja oma pääoma

Työeläkevakuutusyhtiössä tilikauden voitto emoyhtiön tuloslaskelmassa määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön etukäteen vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti. Liitetiedoissa esitetään emoyhtiön oman pääoman jakautuminen vakuutuslaskennan ja takuupääoman omistajien kesken.

Vakavaraisuuspääoma

Vakavaraisuuden keskeisin mittari, vakavaraisuuspääoma, lasketaan käypiin arvoihin arvostettujen varojen ja velkojen erotuksena. Vakavaraisuuspääoma koostuu omasta pääomasta, tilinpäätössiirtojen kertymästä, arvostuseroista, osittamattomasta lisävakuutusvastuusta ja taseen ulkopuolisista vastuusitoumuksista.

Vähimmäispääomavaatimus on yksi kolmasosa vakavaraisuusrajasta. Vakavaraisuusraja määritellään riskiteoreettisesti

ottaen huomioon sijoitusten jakautuminen eri omaisuuslajeihin sekä niiden keskinäiset korrelaatiot lainsäädännössä esitetyllä tavalla. Rajaa laskettaessa luokitellaan sijoitukset niiden todellisen riskin mukaan.

Vakavaraisuusarvolla tarkoitetaan vakavaraisuuspääoman suhdetta vakavaraisuusrajaan. Vakavaraisuusaste lasketaan vakavaraisuuspääoman suhteena vastuuvetäviin, johon ei lueta osittamatonta lisävakuutusvastuuta.

Vakavaraisuuspääoma ja vakavaraisuusraja esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Verot

Tuloslaskelmaan merkitään tilikauden ja aikaisempien tilikausien suoriteperusteiset verot.

Laskennallista verovelkaa tai -saatavaa ei lasketa väliaikaisista eroista tuloslaskelman erien ja verotuksessa hyväksytyjen tulojen ja menojen välillä kuten vahvistetuista tappioista tai veronhyvityssaataavista, koska yhtiön nettotulos määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön etukäteen vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti. Myöskään konsernin omistamissa keskinäisissä kiinteistöyhtiöissä ei lasketa laskennallista verovelkaa tai -saatavaa, koska ne eivät ole kyseisten yhtiöiden tai konsernin kannalta olennaisia.

Ulkomaanrahanmääräiset sijoitukset

Ulkomaanrahanmääräiset sijoitukset merkitään taseeseen hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän valuuttakurssia käyttäen, kuitenkin niin, että arvostuksessa huomioidaan myös arvopaperin markkinahinnan muutoksen vaikutus.

Valuuttakurssierot kohdistetaan tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei voida kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, kirjataan sijoitustoiminnan tuotoiksi ja kuluiksi. Laskettaessa käyviä arvoja käytetään Euroopan keskuspankin 30.12. noteeraamia keskikursseja.

Toimintokohtaiset liikemenot ja poistot

Liikekulut sekä kaluston ja pitkävaikutteisten menojen poistot sisällytetään toimintokohtaisesti tuloslaskelman eriin. Korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut sisältyvät tuloslaskelmassa maksettuihin korvauksiin, sijoitusten hoitamiseen liittyvät kulut sijoitustoiminnan kuluihin. Liikekuluina esitetään vakuutusten hankinnan ja hoidon sekä hallinnon kulut. Lakisääteiset maksut sisältyvät hallintokuluihin. Rakennusten suunnitelmanmukaiset poistot esitetään sijoitustoiminnan kuluina.

Eläkejärjestelyt ja palkkioselvitys

Henkilöstön lakisäätäinen eläketurva on järjestetty TyEL-vakuutusin. Sitä on täydennetty vapaaehtoisilla lisäeläkevakuutuksilla. TEL-L-lisäeläkevakuutus loppui vuoden 2016 lopussa. Varma on sopinut eläkejärjestelmään kuuluneiden henkilöiden kanssa kertakorvauksesta, joka maksettiin vuoden 2017 aikana. Kertakorvaukset on kirjattu kuluksi vuoden 2016 tilinpäätökseen. Toimitusjohtajan eläkejärjestelyt on selostettu liitetiedossa 7. Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodiin perustuva palkka- ja palkkioselvitys on julkaistu yhtiön verkkosivuilla sekä vuosikertomuksessa.

Tase ja tuloslaskelma käyvin arvoin

Liitetiedoissa on säännösten edellyttämän laajuuden lisäksi esitetty emoyhtiön tase ja tuloslaskelma käyvin arvoin muodossa, jonka tarkoituksena on lisätä työeläkevakuutusyhtiön tilinpäätösinformaation läpinäkyvyyttä.

Työeläkeyhtiön tilinpäätös laaditaan hyvän kirjanpitotavan mukaisesti noudattaen voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä Finanssivalvonnan antamia määräyksiä ja ohjeita.

Työeläkejärjestelmä on osittain rahastoiva järjestelmä. Työeläkevakuutusyhtiön taseessa näkyvä vastuvelka on määrältään noin neljännes tilinpäätöshetken mennessä karttuneiden eläkkeiden pääoma-arvosta. Lisäksi lakisäätteisessä eläkevakuutuksessa on yhteistakuujärjestelmä, jonka mukaan eläkelaitoksen joutuessa maksukyvyttömäksi työeläkejärjestelmä vastaa yhteisesti siitä, että vakuutettujen etuudet tulevat turvatuiksi.

Yhtiön toiminnan liikekulut on jaettu tuloslaskelmassa ja tunnuslukuissa useille riveille. Käyvien arvojen vaikutus yhtiön sijoitukseen ja niiden tuloksiin esitetään liitetiedossa tase ja tuloslaskelma käyvin arvoin.

Yhtiön tulosanalyysissä esitetty kokonaistulos - sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin, hoitokustannustulos, vakuutusliikkeen tulos ja muu tulos yhteenlaskettuna – vastaa loppusummaltaan liitetiedon tuloslaskelman kokonaistulosta käyvin arvoin. Liitetiedossa sijoitustoiminnan nettotulos on esitetty käyvin arvoin. Kokonaistulokseen käyvin arvoin vaikuttavat lisäksi vakuutusmaksutulo, maksetut korvaukset, vastuuvelan muutos, kokonaisliikekulut, muu tulos ja verot. Käyvin arvoin laaditun tuloslaskelman kokonaistulos poikkeaa säännösten mukaisesti laaditun tuloslaskelman esittämästä sosiaali- ja

terveysministeriön etukäteen vahvistamien laskuperusteiden mukaan lasketusta tilikauden tuloksesta olennaisesti.

Tilinpäätöksen liitetiedossa Varman tase ja tuloslaskelma käyvin arvoin (liitetieto 32) esitetään tase, jossa omaisuuserät esitetään käyvin arvoin. Liitetiedossa arvostuserolla tarkoitetaan sijoitusten käyvien arvojen ja kirjanpitoarvojen erotusta.

Taseessa vakavaraisuutta mittaavan erikseen esitettävän vakavaraisuuspääoman pääkomponentit ovat oma pääoma, osittamaton lisävakuutusvastuu ja sijoitusten arvostuserot. Lisäksi tasotusmäärä luetaan vakavaraisuuspääomaan. Asiakashyvityksiin varattu ositettu lisävakuutusvastuu ja osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu näytetään omilla riveillään. Sijoitukset ja sijoitusten nettotuotto esitetään käyvin arvoin. Vastuuvelalle hyvitetävä korko sisältyy vastuuvelan muutokseen.

Emoyhtiö Varman käyvin arvoin laskettu kokonaistulos oli 1 524 (457) miljoonaa euroa ja taseen loppusumma 46 161 (43 460) miljoonaa euroa.

Sijoitukset riskin mukaisesti ryhmiteltyinä

Liitetietoihin on sisällytetty sijoitukset ja niiden tuotto prosentit ryhmiteltyinä riskin mukaan. Tuotto prosenttien laskennassa noudatetaan samoja Finanssivalvonnan määräyksiä kuin tunnuslukuja laskettaessa. Tapa kuvataan kohdassa Tunnusluvut ja analyysit.

Tunnusluvut ja analyysit

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut ja analyysit on laskettu ja esitetty Finanssivalvonnan liitetietoja koskevien määräysten mukaisesti.

Sijoitustoiminnan ja vakavaraisuuden tunnusluvut ja analyysit esitetään käyvin arvoin.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa sitoutuneeseen pääomaan on laskettu sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon päivittäin tai kuukausittain aikapainotetut kassa- tai suoritevirrat.

Kauden tuotto on laskettu ns. mukautettua Dietzin kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma on laskettu lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat (kassavirta/suoritevirta = ostot – myynnit – tuotot + kulut) painotettuna sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä kauden loppuun.

Muu kuin taloudellinen tieto

Toimintakertomukseen on sisällytetty muuta kuin taloudellista tietoa sisältävää informaatiota ja tarkempi GRI-säännösten mukaan laadittu raportti julkaistaan yhtiön verkkosivuilla vuosikertomuksen julkaisemisen yhteydessä.

Konserniyhtiöt 31.12.2017

Konserniin sisältyy uusina tytäryhtiöinä

Asunto Oy Helsingin Kruunuvuorenkatu 2

Kiinteistö Oy Ornant

Konserniin sisältyvät seuraavat 137 tytäryhtiötä

As Oy Kuokkalan Tahkonkartano

As Oy Lahden Vilhon Vaakuna

As. Oy Espoon Amiraali

As. Oy Näkinkuja 4

As. Oy Vantaan Tellervo

Asunto Oy Espoon Keijumäki

Asunto Oy Espoon Kilonlemmikki

Asunto Oy Espoon Pyölinpuisto

Asunto Oy Haukikoto

Asunto Oy Helsingin Arabiankatu 4

Asunto Oy Helsingin Arabiankatu 8

Asunto Oy Helsingin Haukilahdenkuja 13

Asunto Oy Helsingin Hiihtäjätien Huippu

Asunto Oy Helsingin Hiihtäjätien Kaarre

Asunto Oy Helsingin Hiihtäjätien Laakso

Asunto Oy Helsingin Kimmontie 3

Asunto Oy Helsingin Klaneettitie

Asunto Oy Helsingin Näyttelijäntie 22

Asunto Oy Helsingin Päijänteentie 4-6

Asunto Oy Helsingin Roihuvuorentie 20

Asunto Oy Helsingin Roihuvuorentie 30

Asunto Oy Helsingin Tyynenmerenkatu 5

Asunto Oy Jyväskylän Kiramo 4

Asunto Oy Järvenpään Bjarnenkuja 6

Asunto Oy Kokkovouri

Asunto Oy Korkeavuorenkatu 2 a

Asunto Oy Lahden Kulmakatu 10

Asunto Oy Lahden Kulmakatu 12

Asunto Oy Lahden Massinhovi

Asunto Oy Lahden Massinpoiju

Asunto Oy Neilikkatie

Asunto Oy Oulun Lehmuskuja

Asunto Oy Siltavoudintie 1

Asunto Oy Tampereen Nahkakuja 13

Asunto Oy Tampereen Nahkakuja 9

Asunto Oy Tampereen Näsijärvenkatu 3

Asunto Oy Tampereen Palatsinraitti 1

Asunto Oy Tampereen Puuvillatehtaankatu 6

Asunto Oy Tampereen Satakunnankatu 22

Asunto Oy Tampereen Vihilahdenkontu

Asunto Oy Tervahovinkatu 12

Asunto Oy Turun Itäinen Rantakatu 64

Asunto Oy Turun Itäinen Rantakatu 70

Asunto Oy Turun Laivurinkatu 2

Asunto Oy Turun Vilhonkatu 15

Asunto Oy Vantaan Kärjäkuja 1

Asunto Oy Vantaan Vernissakatu 5

Helsingin Kiinteistösi joitus Oy

Kiinteistö Oy Espoon Komentajan-Varma

Kiinteistö Oy Fredrikinkatu 42

Kiinteistö Oy Gigahermia

Kiint. Oy Helsingin Tapulikaupungintie 13

Kiint. Oy Jyväskylän maalaiskunnan Kotikeskus

Kiinteistö Oy Arabian Parkki

Kiinteistö Oy Atomitalo

Kiinteistö Oy Avia Prima

Kiinteistö Oy Eerikinkatu 24

Kiinteistö Oy Elocinkulma 3

Kiinteistö Oy Espoon Riihitonttu

Kiinteistö Oy Helsingin Hiilipiha

Kiinteistö Oy Helsingin Hiiliranta

Kiinteistö Oy Helsingin Lönnrotinkatu 18

Kiinteistö Oy Helsingin Malminkatu 28

Kiinteistö Oy Helsingin Itämerenkatu 11-13

Kiinteistö Oy Helsingin Ratavartijankatu 5

Kiinteistö Oy Helsingin Suolakivenkatu 1

Kiinteistö Oy Helsingin Valimopolku 4

Kiinteistö Oy Helsingin Valimotie 16

Kiinteistö Oy Helsingin Valimotie 9-11

Kiinteistö Oy Helsingin Yrjönkatu 17

Kiinteistö Oy Helsinki Niittylänpolku 10

Kiinteistö Oy Hotelli Levihovi

Kiinteistö Oy Hotelli Torni

Kiinteistö Oy Hyvinkään Hämeenkatu 9

Kiinteistö Oy Hämeentie 135

Kiinteistö Oy Ilmailunkatu 7

Kiinteistö Oy Itäinen Rantakatu 60

Kiinteistö Oy Itälahdenkatu 15-17

Kiinteistö Oy Itälahdenkatu 22 A

Kiinteistö Oy Joensuun Pilkontie 3

Kiinteistö Oy John Stenberginranta 2

Kiinteistö Oy Juhana Herttua 3

Kiinteistö Oy Jyväskylän Kylmälahdentie 6

Kiinteistö Oy Jyväskylän Mattilanniemi

Kiinteistö Oy Jyväskylän Saarijärventie 50-52

Konserniyhtiöt 31.12.2017

Kiinteistö Oy Jyväskylän Sorastajantie 1

Kiinteistö Oy Kaakkurinhovi

Kiinteistö Oy Kaikukatu 7

Kiinteistö Oy Keskustahotelli

Kiinteistö Oy Koroppa

Kiinteistö Oy Kotkan Jumalniementie 8

Kiinteistö Oy Kuntotalo

Kiinteistö Oy Lahden Virastotalo

Kiinteistö Oy Lappeenrannan Kodinkeskus

Kiinteistö Oy Lappeenrannan Patria

Kiinteistö Oy Lohjan Sampotalo

Kiinteistö Oy Lönnrotinkatu 12

Kiinteistö Oy Lönnrotinkatu 12 A

Kiinteistö Oy Lönnrotinkatu 13

Kiinteistö Oy Mannerheimintien Pysäköintilaitos

Kiinteistö Oy Menotie 1

Kiinteistö Oy Metsäpöjankuja 1

Kiinteistö Oy Nihtitorpankuja 4

Kiinteistö Oy Nokian Nuijamiestentie 5

Kiinteistö Oy Oulun Aurora

Kiinteistö Oy Partolan Kauppajätki

Kiinteistö Oy Pirkkalan Myllyhaantie

Kiinteistö Oy Porin Itsenäisyydenkatu 5

Kiinteistö Oy Pyynikin Trikoo

Kiinteistö Oy Rajalla

Kiinteistö Oy Rajasampanranta 2

Kiinteistö Oy Salmisaaren Liikuntakeskus

Kiinteistö Oy Savonkatu 21

Kiinteistö Oy Seinäjoen Puskantie 13

Kiinteistö Oy Seinäjoen Rengastie 4

Kiinteistö Oy Sompasaaren Tukoeka

Kiinteistö Oy Tampereen Kalevanpaasi

Kiinteistö Oy Tampereen Harjuntausta 7

Kiinteistö Oy Tampereen Sarankulmankatu 20 A

Kiinteistö Oy Tavastkulla

Kiinteistö Oy Tietotalo

Kiinteistö Oy Vaasan Sampotalo

Kiinteistö Oy Vallilan toimisto

Kiinteistö Oy Vantaan Tasetie 8

Kiinteistö Oy Varkauden Kauppakatu 47

Kiinteistö Oy Varmantalo

Kiinteistöosakeyhtiö Mikkelin Karikontie 101

Kiinteistöosakeyhtiö Varma

Old Mill Oy

Osakevarma Oy

Oy Ässäkeskus Ab

Pitäjänmäen Kiinteistöt Oy

P-Turkuparkki Oy

Saimaan Kylpyläkiinteistöt Oy

Tampereen Kiinteistö Invest Oy

Tieto Esy Oy

Ässäparkki Oy

Konsernista poistui kertomusvuonna 15 kiinteistöyhtiötä

As. Oy Espoon Kyyhkysmäki 14

Asunto Oy Espoon Lintuvaarantie 37-39

Asunto Oy Lahden Lahdenkatu 39

Asunto Oy Merihauki

Asunto Oy Paratiisintie

Asunto Oy Tampereen Jankansampo

Asunto Oy Tampereen Kultaköynnös

Kiinteistö Oy Espoon Kamreerintie 2

Kiinteistö Oy Espoon Niittyhaka

Kiinteistö Oy Helsingin Satamakatu 3

Kiinteistö Oy Helsingin Takomotie 1-3

Kiinteistö Oy Kuopion Lukkosalmenportti

Kiinteistö Oy Pirkkalan Vesalanportti

Kiinteistö Oy Spektrin Trio

Kiinteistö Oy Vierumäen Portti

Varman konsernitilinpäätökseen sisältyy uutena 1 osakkuusyhtiö

Spektri Kiinteistöt GP Oy

Konserniin sisältyy lisäksi seuraavat 16 osakkuusyhtiötä

Aros Bostad III AB

CMCV Kungens Kurva Holdco Ab

Kiinteistö Oy Elocinkulma 1

Kiinteistö Oy Liikejalava

Kiinteistö Oy Pyynikin Parkki

Kiinteistö Oy Selloparkki

Kiinteistö Oy Suursuon Ostoskeskus

Leineläntien pysäköintikiinteistö Oy

NV Kiinteistösijoitus Oy

Näkin Pihapuistikko II Oy

Oulun Lehmusparkki Oy

Ruohoparkki Oy

Salmiparkki Oy

Serena Properties Ab

Vaasan Toripysäköinti Oy

VVT Kiinteistöyhtiöt Oy

Konserniyhtiöt 31.12.2017

Konsernista poistui kertomusvuonna 5 osakkuusyhtiötä

Kamreerintien Pysäköintitalo Oy

Kiinteistö Oy Karkkilan Sähkökiinteistö

Spektri Business Oy

Spektri-Park Oy

Technopolis Oyj

Tuloslaskelman liitetiedot

1. Vakuutusmaksutulo

1.1.-31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Ensivakuutus				
TyEL:n mukainen perusvakuutus				
Työnantajan osuus	3 441,3	3 350,0	3 441,3	3 350,0
Työntekijän osuus	1 244,5	1 137,4	1 244,5	1 137,4
	4 685,9	4 487,4	4 685,9	4 487,4
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	0,4	3,5	0,4	3,5
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	184,3	187,1	184,3	187,1
	4 870,6	4 677,9	4 870,6	4 677,9
Valtion Eläkerahastoon suoritettava siirtymämaksu	-3,1	-2,7	-3,1	-2,7
Jälleenvakuutus	0,1	0,0	0,1	0,0
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	4 867,5	4 675,3	4 867,5	4 675,3
Jälleenvakuuttajien osuus	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2
Vakuutusmaksutulo ¹⁾	4 867,4	4 675,1	4 867,4	4 675,1
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista				
TyEL	10,1	18,0	10,1	18,0
YEL	2,3	2,2	2,3	2,2
	12,4	20,1	12,4	20,1

¹⁾ Luottotappiolla vähennettynä

2. Maksetut korvaukset

1.1.-31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Ensivakuutus				
Maksettu eläkkeensaajille				
TyEL:n mukainen perusvakuutus	5 172,9	4 982,1	5 172,9	4 982,1
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	92,3	94,4	92,3	94,4
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	278,1	268,0	278,1	268,0
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	0,7	0,7	0,7	0,7
	5 544,0	5 345,3	5 544,0	5 345,3
Saatu vastuunjakokorvauksia ¹⁾				
TyEL-eläkkeet	-10,3	-51,7	-10,3	-51,7
YEL-eläkkeet	-54,4	-51,1	-54,4	-51,1
Osuus työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksusta ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta	-198,3	-212,9	-198,3	-212,9
YEL:n valtion osuus	-31,8	-24,2	-31,8	-24,2
VEKL:n valtion korvaus	-1,3	-0,5	-1,3	-0,5
	-296,2	-340,5	-296,2	-340,5
Jälleenvakuutus	0,0	0,0	0,0	0,0
	5 247,8	5 004,8	5 247,8	5 004,8
Korvaustoiminnon hoitokulut	31,2	33,9	31,2	33,9
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut ²⁾	5,9	5,7	5,9	5,7
Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta	5 284,9	5 044,4	5 284,9	5 044,4
Jälleenvakuuttajien osuus	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Maksetut korvaukset yhteensä	5 284,9	5 044,3	5 284,9	5 044,3

¹⁾ Maksettuihin/saatuihin vastuunjakokorvauksiin ei sisällytetä osuutta työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksusta, palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta, osuutta YEL:n valtion osuudesta eikä VEKL:n korvausta.

²⁾ Vuosina 2000–2017 Varman vakuutusmaksutuloon sisältyvät työkyvyttömyysriskin hallintaosat olivat yhteensä 90 miljoonaa euroa, joista työhyvinvointihankkeisiin käytettiin osana korvauskuluja 100 %. Vuonna 2017 hallintaosat olivat 5,9 miljoonaa euroa ja siirto korvauskuluihin oli 5,9 miljoonaa euroa.

3. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

1.1.-31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	0,4	0,3		
	0,4	0,3		
Tuotot sijoituksista osakkuusyhtiöihin				
Osinkotuotot	0,0	4,3		
	0,0	4,3		
Tuotot kiinteistösisijoituksista				
Korkotuotot				
Konserniyhtiöt	30,7	32,8		
Muut			0,5	0,5
Muut tuotot	208,1	228,4	228,2	250,8
	238,8	261,2	228,7	251,3
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	581,1	463,4	581,3	463,6
Korkotuotot	203,9	249,4	203,9	249,4
Muut tuotot	2 565,7	2 028,1	2 565,7	2 028,1
	3 350,7	2 740,9	3 350,9	2 741,1
	3 589,8	3 006,8	3 579,6	2 992,4
Arvon alentumisten palautukset	78,6	348,0	74,3	342,7
Myyntivoitot	3 404,3	2 981,2	3 398,5	2 985,8
Yhteensä	7 072,8	6 336,0	7 052,4	6 321,0
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösisijoituksista	-150,4	-153,6	-89,1	-90,5
Kulut muista sijoituksista	-1 575,9	-1 886,5	-1 575,9	-1 886,5
Korkokulut	-43,6	-5,0	-43,5	-3,8
	-1 770,0	-2 045,1	-1 708,6	-1 980,8
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-765,5	-457,8	-754,9	-395,2
Rakennusten suunnitelmapoistot	-11,5	-13,8	-70,2	-107,1
	-776,9	-471,6	-825,2	-502,3
Myyntitappiot	-698,0	-1 721,4	-698,0	-1 721,4
Yhteensä	-3 244,9	-4 238,1	-3 231,7	-4 204,5
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	3 827,8	2 097,9	3 820,7	2 116,4
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa sisältää muita sijoitustoiminnan kurssivoittoja ja -tappioita.	592,8	253,2	592,8	253,2

4. Tuloslaskelman erä ”Liikekulut”

1.1.-31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Vakuutusten hankintamenot				
Ensivakuutuksen palkkiot	1,4	1,3	1,4	1,3
Muut vakuutusten hankintamenot	6,5	6,8	6,5	6,8
	7,9	8,1	7,9	8,1
Vakuutusten hoitokulut	32,3	38,8	32,3	38,8
Hallintokulut				
Lakisääteiset maksut				
ETK:n kustannusosuus	9,5	9,4	9,5	9,4
Oikeushallintomaksu	1,1	0,9	1,1	0,9
Finanssivalvonnan valvontamaksu	0,8	0,6	0,8	0,6
	11,4	11,0	11,4	11,0
Muut hallintokulut	18,1	19,8	18,1	19,8
	69,6	77,7	69,6	77,7

5. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

1.1.-31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Maksetut korvaukset				
Korvaustoiminnan hoitokulut	31,2	33,9	31,2	33,9
Työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut	5,9	5,7	5,9	5,7
	37,1	39,6	37,1	39,6
Liikekulut	69,6	77,7	69,6	77,7
Sijoitustoiminnan hoitokulut				
Kulut kiinteistösisijoituksista	3,3	3,0	3,3	3,0
Kulut muista sijoituksista	19,3	17,6	19,3	17,6
	22,6	20,6	22,6	20,6
Kokonaisliikekulut yhteensä	129,3	137,9	129,3	137,9

6. Henkilöstökulut

1.1.–31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Palkat ja palkkiot	39,3	36,0	39,3	36,0
Eläkekulut	6,6	6,1	6,6	6,1
Muut henkilösivukulut	3,0	7,7	3,0	7,7
Yhteensä	48,8	49,8	48,8	49,8

7. Johdon palkat ja palkkiot

1.1.–31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Toimitusjohtaja	0,7	0,8	0,7	0,8
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet	0,4	0,4	0,4	0,4
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	0,1	0,1	0,1	0,1
Yhteensä	1,2	1,3	1,2	1,3
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	524	540	524	540

Toimitusjohtaja Risto Murron palkka ja luontaisedut olivat 711 078 euroa. Toimitusjohtaja Murron eläkeikää nostettiin eläkeudistuksen yhteydessä 63 vuodesta 65 vuoteen. Samassa yhteydessä Murto siirtyi ansioperusteisesta lisäeläkejärjestelmästä maksu-perusteiseen järjestelyyn 1.1.2017 alkaen.

8. Tilintarkastajien palkkiot

1.1.–31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
KPMG Oy Ab				
Tilintarkastuspalkkiot	0,2	0,2	0,2	0,2
Veroneuvonta	0,0	0,1	0,0	0,1
Muut palkkiot	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut yhteisöt				
Veroneuvonta	0,1	0,1	0,1	0,1
Muut palkkiot	0,2	0,2	0,2	0,2

9. Tuloverot

Laskennallista verovelkaa tai -saatavaa tilinpäätössiirtojen kertymästä tai muista väliaikaisista eroista kirjanpidon ja verotuksellisten arvojen välillä ei ole merkitty taseeseen, koska näiden laskennallisten verovelkojen tai -saamisten realisoitumista ei voida pitää lakisääteistä eläkevakuuttamista harjoittavan yhtiön ja sen konsernin tilinpäätöksessä todennäköisenä.

Taseen liitetiedot

10. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero, emoyhtiö

31.12., milj. €	Jäljellä oleva hankintameno 2017	Kirjanpito- arvo 2017	Käypä arvo 2017	Jäljellä oleva hankintameno 2016	Kirjanpito- arvo 2016	Käypä arvo 2016
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	303,6	315,3	428,0	354,3	370,0	483,3
Konserniyhtiöosakkeet	1 229,5	1 229,5	1 693,6	1 246,5	1 246,5	1 707,4
Muut kiinteistöosakkeet	11,3	11,3	11,6	14,3	14,3	14,6
Lainasaamiset konserniyrityksiltä	572,5	572,5	572,5	623,3	623,3	623,3
Saamiset kiinteistöyhtiöiltä	109,7	109,7	109,7	86,2	86,2	86,2
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Sijoitukset osakkuusyhteisöissä						
Osakkeet ja osuudet	18,5	18,5	24,7	131,7	131,7	137,7
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	23 640,7	23 640,7	31 867,6	21 991,9	21 991,9	30 710,3
Rahoitusmarkkinavälineet	6 890,4	6 890,4	7 105,3	6 530,4	6 530,4	6 758,6
Kiinnelainasaamiset	269,8	269,8	269,8	289,4	289,4	289,4
Muut lainasaamiset	1 213,1	1 213,1	1 215,3	1 160,7	1 160,7	1 162,5
	34 263,4	34 275,2	43 302,5	32 433,0	32 448,7	41 977,6
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta	-43,4			-33,7		
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonorotuksia		11,8			15,7	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			9 027,3			9 528,9
Ei suojaavat johdannaiset						
Arvostusero (käyvän ja kirjanpitoarvon erotus)		-58,6	62,2		-87,0	10,1
			120,8			97,1

11. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero, konserni

31.12., milj. €	Jäljellä oleva hankintameno 2017	Kirjanpito- arvo 2017	Käypä arvo 2017	Jäljellä oleva hankintameno 2016	Kirjanpito- arvo 2016	Käypä arvo 2016
Kiinteistösjoitukset						
Kiinteistöt	2 130,7	2 142,5	2 786,3	2 224,7	2 240,4	2 878,7
Muut kiinteistöosakkeet	11,3	11,3	11,6	14,3	14,3	14,6
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	0,5	0,5	0,9	0,6	0,6	0,9
Sijoitukset osakkuusyriksissä						
Osakkeet ja osuudet	22,2	22,2	24,7	137,8	137,8	137,7
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	23 652,7	23 652,7	31 879,7	22 003,8	22 003,8	30 722,2
Rahoitusmarkkinavälineet	6 890,4	6 890,4	7 105,3	6 530,4	6 530,4	6 758,6
Kiinnelainasaamiset	269,8	269,8	269,8	289,4	289,4	289,4
Muut lainasaamiset	1 213,1	1 213,1	1 215,3	1 160,7	1 160,7	1 162,5
	34 190,8	34 202,5	43 293,7	32 361,7	32 377,4	41 964,5
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotutoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta	-43,4			-33,7		
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonkorotuksia		11,8			15,7	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			9 091,1			9 587,1
Ei suojaavat johdannaiset		-58,6	62,2		-87,0	10,1
Arvostusero (käyvän ja kirjanpitoarvon erotus)			120,8			97,1

12. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja osakkuusyrittäissä, emoyhtiö

31.12.2017, milj. €

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	
Hankintameno 1.1.	4,3
Hankintameno 31.12.	4,3
Osakkeet ja osuudet osakkuusyrittäissä	
Hankintameno 1.1.	131,7
Lisäykset	0,3
Vähennykset	-113,5
Hankintameno 31.12.	18,5

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä

31.12.2017	Kotipaikka	Osuus kaikista osakkeista	Osuus kaikista äänistä	Kirjanpito- arvo milj. €
Tieto Esy Oy	Helsinki	14,4 %	50,1 %	0,9
Osakevarma Oy	Helsinki	100,0 %	100,0 %	3,3
				4,3
Asunto- ja kiinteistöyhtiöt				1 229,5

Osakkeet ja osuudet osakkuusyrittäissä

31.12.2017	Kotipaikka	Osuus kaikista osakkeista	Osuus kaikista äänistä	Kirjanpito- arvo milj. €
Aros Bostad III AB	Tukholma	35,1 %	35,1 %	0,0
CMCV Kungenskurva HoldCo AB	Tukholma	45,0 %	45,0 %	10,0
NV Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	45,0 %	45,0 %	0,0
Serena Properties AB	Tukholma	43,0 %	43,0 %	8,5
Spektri Kiinteistöt GP Oy	Helsinki	24,7 %	24,7 %	0,0
VVT Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	45,0 %	45,0 %	0,0
				18,5
Asunto- ja kiinteistöyhtiöt				9,7

13. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja osakkuusyrittäissä, konserni

31.12.2017, milj. €

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	
Hankintameno 1.1.	0,6
Lisäykset	0,0
Vähennykset	-0,1
Hankintameno 31.12.	0,5
Osakkeet ja osuudet osakkuusyrittäissä	
Hankintameno 1.1.	137,8
Lisäykset	3,9
Vähennykset	-119,5
Hankintameno 31.12.	22,2

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä

31.12.2017	Kotipaikka	Osuus kaikista osakkeista	Osuus kaikista äänistä	Kirjanpito- arvo milj. €
Tieto Esy Oy	Helsinki	14,4 %	50,1 %	0,5
				0,5

Osakkeet ja osuudet osakkuusyrittäissä

31.12.2017	Kotipaikka	Osuus kaikista osakkeista	Osuus kaikista äänistä	Kirjanpito- arvo milj. €
Aros Bostad III AB	Tukholma	35,1 %	35,1 %	0,7
CMCV Kungenskurva HoldCo AB	Tukholma	45,0 %	45,0 %	9,9
NV Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	45,0 %	45,0 %	0,0
Serena Properties AB	Tukholma	43,0 %	43,0 %	11,5
Spektri Kiinteistöt GP Oy	Helsinki	24,7 %	24,7 %	0,0
VVT Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	45,0 %	45,0 %	0,0
				22,2
Asunto- ja kiinteistöyhtiöt				15,4

14. Kiinteistösijoitusten muutokset

31.12., milj. €	Emoyhtiö Kiinteistö ja kiinteistö- osakkeet	Emoyhtiö Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Konserni Kiinteistöt ja kiinteistö- osakkeet
Hankintameno 1.1.	2 232,8	709,6	3 452,5
Lisäykset	116,0	35,5	146,3
Vähennykset	-298,3	-62,8	-256,7
Hankintameno 31.12.	2 050,5	682,2	3 342,1
Kertyneet poistot 1.1.	-212,2		-960,1
Myytyjen kohteiden kertyneet poistot	36,4		119,3
Tilikauden poistot	-11,5		-70,2
Kertyneet poistot 31.12.	-187,3		-911,0
Arvonalentumiset 1.1.	-405,5		-253,4
Myytyjen kohteiden arvonalentumiset	134,1		3,3
Tilikauden arvonalentumiset	-51,7		-48,1
Arvonalentumisten palautukset	4,3		9,1
Arvonalentumiset 31.12.	-318,8		-289,1
Arvonkorotukset 1.1.	15,7		15,7
Myytyjen kohteiden arvonkorotukset	-4,0		-4,0
Arvonkorotukset 31.12.	11,8		11,8
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 556,2	682,2	2 153,8

15. Omassa käytössä olevat kiinteistösijoitukset

31.12.2017, milj. €	Emoyhtiö	Konserni
Jäljellä oleva hankintameno	75,8	75,8
Kirjanpitoarvo	75,8	75,8
Käypä arvo	88,2	88,2

16. Emoihtien muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Noteeratut osakkeet			
Kotimaiset			
Ahlstrom-Munksjö Oyj	1,4	14,4	23,6
Aktia Pankki Oyj	1,8	6,7	10,7
Alma Media Oyj	6,5	23,0	38,1
Amer Sports Oyj	2,2	31,7	59,5
Aspo Oyj	4,6	6,0	14,3
Atria Oyj	1,9	6,4	6,4
Bittium Oyj	3,8	7,7	7,7
CapMan Oyj	2,4	6,5	6,5
Cargotec Oyj	0,8	12,2	23,6
Caverion Oyj	4,0	26,7	29,5
Componenta Oyj	5,9	1,5	1,5
Consti Yhtiöt Oyj	2,2	1,5	1,5
Cramo Oyj	0,6	3,4	5,3
Detection Technology Oyj	3,7	2,7	9,2
Digia Oyj	3,8	2,6	2,9
DNA Oyj	0,2	2,9	4,5
Elisa Oyj	3,1	65,6	169,6
Etteplan Oyj	4,0	3,3	7,5
Finnair Oyj	0,9	4,5	14,2
Fiskars Oyj Abp	3,0	24,9	58,7
Fortum Oyj	0,3	50,1	50,1
F-Secure Oyj	2,2	7,5	13,5
Glaston Oyj Abp	6,6	6,0	6,0
Gofore Oyj	4,0	3,3	3,6
HKScan Oyj	2,2	3,7	3,7
Honkarakenne Oyj	3,6	0,6	0,8
Huhtamäki Oyj	3,4	119,2	128,8
Kemira Oyj	3,4	61,1	61,1
Kesko Oyj	1,1	16,7	51,1
Kesla Oyj	4,4	0,7	0,7
Konecranes Oyj	1,5	21,5	45,4
KONE Oyj	0,8	95,4	181,7
Kotipizza Oyj	3,1	1,0	2,8
Lassila & Tikanoja Oyj	0,9	3,9	6,3
Lemminkäinen Oyj	4,7	8,4	24,1
Marimekko Oyj	4,8	3,4	3,9

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Metso Oyj	2,5	100,7	105,3
Metsä Board Oyj	4,9	41,1	122,8
Neste Oyj	0,7	24,4	94,7
Next Games Oyj	2,1	3,0	3,4
Nixu Oyj	3,6	1,2	2,8
Nokian Renkaat Oyj	2,7	61,8	142,2
Nokia Oyj	1,0	222,5	222,5
Olvi Oyj	4,0	17,6	24,6
Oriola-KD Oyj	4,2	12,9	22,1
Orion Oyj	0,3	11,8	12,8
Outokumpu Oyj	3,1	69,3	100,4
Outotec Oyj	7,0	68,6	90,3
Pihlajalinna Oyj	2,6	5,9	7,3
Ponsse Oyj	1,4	1,6	10,2
Pöyry Oyj	4,5	13,4	13,4
Qt Group Oyj	4,1	2,9	5,8
Raisio Oyj	2,2	13,7	13,7
Ramirent Oyj	0,3	2,7	2,7
Raute Oyj	1,2	0,6	1,5
Restamax Oyj	1,6	1,2	2,3
Robit Oyj	7,9	10,7	10,7
Rovio Entertainment Oyj	3,4	24,5	24,5
Sampo Oyj	5,3	239,0	1 368,6
Sanoma Oyj	0,1	0,7	2,2
Siili Solutions Oyj	1,9	1,9	2,8
Silmäasema Oyj	4,6	4,3	4,3
Solteq Oyj	6,7	1,8	1,9
SRV Yhtiöt Oyj	0,9	2,6	2,6
SSH Communications Security Oyj	2,0	1,3	1,3
Stockmann Oyj Abp	9,1	28,8	28,8
Stora Enso Oyj	1,3	112,3	131,7
Suominen Oyj	7,7	10,1	19,8
Talenom Oyj	2,1	1,1	1,8
Technopolis Oyj	19,0	89,9	125,8
Teleste Oyj	2,7	3,5	3,5
Terveystalo Oyj	15,0	157,3	170,9
Tieto Oyj	0,1	1,3	1,9

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Tikkurila Oyj	5,7	37,4	44,3
Tokmanni Group Oyj	7,4	30,7	31,4
UPM-Kymmene Oyj	0,6	36,6	79,6
Uponor Oyj	5,3	37,4	64,6
Valmet Oyj	2,8	34,9	68,4
Verkkokauppa.com Oyj	4,6	8,6	14,6
Vincit Group Oyj	5,9	3,9	4,6
Wulff-Yhtiöt Oyj	6,8	0,7	0,7
Wärtsilä Oyj Abp	5,2	144,7	538,1
YIT Oyj	9,4	76,4	76,4
Muut		1,0	4,2
Kotimaiset yhteensä		2 436,4	4 909,0
Ulkomaiset			
Alankomaat			
Aegon NV	0,0	1,4	1,4
Akzo Nobel NV	0,0	3,7	4,5
ASM International NV	0,2	4,6	6,3
ASR Nederland NV	0,0	0,6	0,6
CNH Industrial NV	0,0	3,3	3,3
IMCD Group NV	0,5	10,1	13,9
ING Groep NV	0,0	6,4	7,8
Koninklijke Ahold NV	0,0	10,1	10,1
Koninklijke KPN NV	0,1	7,5	7,5
Koninklijke Philips NV	0,0	1,6	1,6
NN Group NV	0,1	9,1	11,3
PostNL NV	0,2	4,1	4,4
Qiagen NV	0,1	3,8	3,8
Unilever NV	0,0	4,3	5,2
Australia			
Coca-Cola Amatil Ltd	0,1	2,8	2,8
Commonwealth Bank of Australia	0,0	2,6	2,6
GPT Group	0,1	5,0	5,0
Mirvac Group	0,1	4,3	4,6
National Australia Bank Ltd	0,0	4,2	4,2
Telstra Corp Ltd	0,0	4,7	4,7
Westpac Banking Corp	0,0	4,5	4,5

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Belgia			
Ageas SA	0,0	0,9	1,2
bpost SA	0,1	3,9	4,0
KBC Groep NV	0,0	3,9	5,0
UCB SA	0,1	6,0	6,6
Bermuda			
Triton International Ltd	0,0	0,8	0,8
Espanja			
Abertis Infraestructuras SA	0,0	1,4	1,9
Amadeus IT Holding SA	0,0	4,0	4,0
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA	0,0	2,8	3,6
Banco Santander SA	0,0	9,5	12,9
Enagas SA	0,1	8,0	8,0
Ferrovial SA	0,1	6,6	7,0
Gas Natural SDG SA	0,0	8,7	9,2
Grifols SA	0,1	6,2	7,3
Iberdrola SA	0,0	11,5	12,2
Red Electrica Corp SA	0,1	8,7	8,7
Telepizza Group SA	0,7	3,2	3,2
Irlanti			
Accenture PLC	0,0	5,5	6,4
Ingersoll-Rand PLC	0,0	3,3	3,3
Medtronic PLC	0,0	6,7	6,7
Iso-Britannia			
Admiral Group PLC	0,0	0,7	0,7
Ashtead Group PLC	0,0	4,0	4,0
AstraZeneca PLC	0,0	24,1	26,8
Aviva PLC	0,0	3,4	3,4
Barclays PLC	0,0	2,8	2,8
British Land Co PLC	0,0	2,7	3,0
Bunzl PLC	0,0	3,3	3,3
Capita PLC	0,0	1,0	1,0
ConvaTec Group PLC	0,1	2,3	2,3
Croda International PLC	0,1	3,1	4,0
Direct Line Insurance Group PLC	0,0	0,8	0,9
GlaxoSmithKline PLC	0,0	3,7	3,7

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Halma PLC	0,2	8,0	9,9
Hikma Pharmaceuticals PLC	0,0	1,3	1,3
Hiscox Ltd	0,0	0,7	0,7
HSBC Holdings PLC	0,0	16,3	18,1
Inchcape PLC	0,4	12,0	13,2
Legal & General Group PLC	0,0	2,6	2,7
Old Mutual PLC	0,0	1,6	1,7
Prudential PLC	0,0	6,3	8,1
Reckitt Benckiser Group PLC	0,0	5,2	5,5
Rotork PLC	0,1	2,7	2,7
RPC GROUP PLC	0,1	3,7	3,7
RSA Insurance Group PLC	0,0	0,8	1,1
Smith & Nephew PLC	0,1	7,1	7,2
St James's Place PLC	0,0	1,0	1,1
The Weir Group PLC	0,0	1,2	1,2
United Utilities Group PLC	0,0	0,9	0,9
Vesuvius PLC	0,2	3,3	3,3
Vodafone Group PLC	0,0	11,6	11,8
WH Smith PLC	0,8	16,6	23,4
Italia			
Anima Holding SpA	0,5	6,7	8,5
Assicurazioni Generali SpA	0,0	3,0	3,0
Atlantia SpA	0,0	2,7	3,2
Autogrill SpA	0,9	18,9	25,7
Brembo SpA	0,3	12,5	14,5
Buzzi Unicem SpA	0,3	9,3	12,3
De'Longhi SpA	0,2	9,3	9,3
DiaSorin SpA	0,2	6,5	8,3
Hera SpA	0,6	22,4	27,4
Intesa Sanpaolo SpA	0,0	0,8	1,1
Moncler SpA	0,3	14,9	22,0
Prysmian SpA	0,1	4,1	4,1
Terna Rete Elettrica Nazionale SpA	0,1	5,5	5,9
UniCredit SpA	0,0	1,6	1,6
Itävalta			
Erste Group Bank AG	0,0	1,9	2,9
Palfinger AG	0,6	6,0	7,4

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Japani			
Daifuku Co Ltd	0,1	4,0	4,0
Keyence Corp	0,0	2,0	3,1
Kubota Corp	0,0	2,7	3,1
Mitsubishi Corp	0,0	4,0	4,6
Mitsubishi Electric Corp	0,0	2,5	2,8
Murata Manufacturing Company Ltd	0,0	3,9	3,9
Nidec Corp	0,0	3,6	4,7
Recruit Holdings Co Ltd	0,0	2,7	4,5
SMC Corp	0,0	3,6	4,8
YASKAWA Electric Corp	0,1	4,0	5,0
Jersey C.I.			
Shire PLC	0,0	17,5	17,5
Kanada			
Bank of Montreal	0,0	8,3	9,4
Bank of Nova Scotia	0,0	5,9	6,5
BCE Inc	0,0	4,0	4,0
Canadian National Railway Co	0,0	2,9	3,4
Canadian Pacific Railway Ltd	0,0	3,2	3,7
Royal Bank of Canada	0,0	5,6	6,8
TELUS Corp	0,0	6,6	7,1
Toronto-Dominion Bank	0,0	3,9	4,8
Luxemburg			
Eurofins Scientific SE	0,1	6,7	7,6
Solutions 30 SE	1,8	11,1	11,1
Subsea 7 SA	0,1	2,5	2,5
Norja			
Aker BP ASA	0,0	2,6	3,1
Aker Solutions ASA	0,3	3,3	3,3
Atea ASA	0,3	3,0	4,1
DNB ASA	0,0	7,6	7,7
Europris ASA	3,6	20,2	20,2
Evry ASA	0,1	1,6	1,6
Hofseth BioCare ASA	1,3	0,5	0,5
Marine Harvest ASA	0,1	5,6	5,6
Norsk Hydro ASA	0,1	6,2	7,0
Orkla ASA	0,2	18,2	19,7

	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
31.12.2017			
Protector Forsikring ASA	0,9	1,6	6,8
Statoil ASA	0,0	12,5	14,4
Storebrand ASA	2,8	56,9	88,0
Telenor ASA	0,0	6,2	7,2
TGS Nopec Geophysical Co ASA	0,1	3,0	3,0
Yara International ASA	0,2	17,6	19,1
Portugali			
EDP - Energias de Portugal SA	0,0	2,0	2,0
Ranska			
AXA SA	0,0	5,6	7,4
BNP Paribas SA	0,0	12,0	13,1
Bouygues SA	0,0	3,6	5,2
Carmila SA	0,5	15,7	15,7
Credit Agricole SA	0,0	3,5	5,8
Elis SA	0,1	4,2	4,4
Eurazeo SA	0,0	3,0	3,1
Europcar Group SA	0,6	9,7	9,7
Fonciere des Regions SA	0,2	9,8	11,2
Gecina SA	0,0	3,7	4,2
Icade SA	0,1	5,3	6,2
Klepierre SA	0,1	7,7	7,7
Orange SA	0,0	7,1	7,2
Orpea SA	0,6	27,2	36,4
Sanofi SA	0,0	25,9	26,2
Schneider Electric SA	0,0	11,8	12,7
Scor SE	0,0	0,9	0,9
Societe Generale SA	0,0	5,9	6,9
Suez SA	0,1	7,2	7,4
Tarkett SA	0,6	12,8	13,6
Teleperformance SA	0,4	25,6	26,3
Ubisoft Entertainment SA	0,0	0,9	3,2
Unibail-Rodamco SE	0,0	7,1	7,1
Vallourec SA	0,1	2,0	2,2
Worldline SA	0,2	9,6	13,1
Ruotsi			
AF AB	0,2	1,2	2,9
Alfa Laval AB	0,1	4,9	4,9

	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
31.12.2017			
Assa Abloy AB	0,0	6,3	6,9
Atlas Copco AB	0,1	28,5	39,7
Atrium Ljungberg AB	6,1	82,9	107,3
Boliden AB	0,2	15,9	17,1
Electrolux AB	0,1	4,5	5,4
Elekta AB	0,4	10,3	10,3
Essity AB	0,1	17,1	17,1
Fastighets AB Balder	0,5	14,8	17,8
Getinge AB	0,2	7,7	7,7
Gränges AB	0,4	2,1	2,6
Gunnebo AB	0,3	0,8	0,8
Handicare Group AB	0,3	1,0	1,1
Hennes & Mauritz AB	0,0	7,7	7,7
Hexagon AB	0,1	8,1	8,3
Hexpol AB	0,2	2,9	4,2
Hufvudstaden AB	0,6	10,0	17,1
Investment AB Kinnevik	0,1	3,8	4,2
Investor AB	0,0	5,2	7,6
Inwido AB	0,7	3,7	3,7
Lundin Petroleum AB	0,1	4,4	5,7
Modern Times Group AB	0,1	1,5	1,7
Munters Group AB	0,1	0,6	0,6
Nobia AB	0,1	0,8	1,1
Nordea Bank AB	0,7	234,4	301,3
Sandvik AB	0,1	17,2	20,4
Securitas AB	0,1	3,5	3,6
Skandinaviska Enskilda Banken AB	0,1	14,0	14,6
SKF AB	0,1	5,5	5,5
SSAB AB	0,2	10,4	11,4
Svenska Cellulosa AB	0,2	9,5	12,0
Svenska Handelsbanken AB	0,1	13,6	13,6
Swedbank AB	0,0	10,0	10,0
Swedish Orphan Biovitrum AB	0,1	2,0	2,3
Tele2 AB	0,0	2,1	2,3
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	0,1	10,9	10,9
Telia Company AB	0,0	1,9	1,9

	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
31.12.2017			
Trelleborg AB	0,0	1,9	1,9
Volvo AB	0,1	24,6	26,6
Saksa			
Aixtron SE	1,4	19,7	32,3
Allianz SE	0,0	8,7	12,3
Alstria Office REIT-AG	0,8	10,9	15,7
Aumann AG	1,0	9,1	9,6
BASF SE	0,0	6,6	7,3
Bilfinger Berger SE	0,1	1,7	2,0
CTS Eventim AG & Co KGaA	0,3	10,1	11,4
Deutsche Post AG	0,0	0,8	1,1
Deutsche Telekom AG	0,0	6,6	6,6
Durr AG	0,0	1,8	1,8
Evonik Industries AG	0,0	1,9	2,0
Fresenius Medical Care AG & Co KGaA	0,0	3,7	4,4
Hannover Rueckversicherung AG	0,0	0,7	0,9
HelloFresh AG	0,2	2,4	3,1
Infineon Technologies AG	0,0	7,6	8,0
Jenoptic AG	0,8	8,4	13,3
Jungheinrich AG	0,1	1,6	1,7
KION Group AG	0,1	5,2	5,4
Merck KGaA	0,1	14,4	14,4
Münchener Rückversiche- rungs AG	0,1	15,1	16,3
Osram Licht AG	0,1	3,6	5,5
Porsche Automobil Holding SE	0,0	1,7	2,3
RIB Software AG	2,1	12,1	24,7
Siemens AG	0,0	30,3	30,7
Volkswagen AG	0,0	2,9	3,9
Wirecard AG	0,0	4,2	4,9
Sveitsi			
ABB Ltd	0,0	16,3	17,5
Aryzta AG	0,2	5,9	5,9
Baloise Holding AG	0,0	0,9	0,9
Flughafen Zurich AG	0,1	3,0	3,0

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Julius Baer Group Ltd	0,0	2,9	4,0
Novartis AG	0,0	20,3	20,8
Roche Holding AG	0,0	5,3	5,3
Swisscom AG	0,0	3,5	3,6
Swiss Life Holding AG	0,0	1,1	1,4
Swiss Re AG	0,0	10,1	10,6
TE Connectivity Ltd	0,0	1,5	1,5
UBS Group AG	0,0	4,5	4,6
Zurich Financial Services AG	0,0	5,2	5,6
Tanska			
AP Moeller - Maersk A/S	0,0	5,1	5,1
Bavarian Nordic A/S	0,2	2,4	2,4
Carlsberg A/S	0,0	0,8	1,0
Coloplast A/S	0,0	3,3	3,3
Danske Bank A/S	0,0	7,4	8,1
DSV A/S	0,0	4,5	5,9
Genmab A/S	0,0	3,5	3,5
ISS A/S	0,0	1,0	1,0
Novo Nordisk A/S	0,0	10,3	11,7
Novozymes A/S	0,0	1,9	2,4
Orsted A/S	0,0	2,2	2,3
Pandora A/S	0,0	2,7	2,7
Yhdysvallat			
3M Company	0,0	3,1	3,9
Abbott Laboratories	0,0	4,2	4,8
AbbVie Inc	0,0	9,2	12,1
Akamai Technologies Inc	0,1	7,9	7,9
Amgen Inc	0,0	13,7	14,5
Antero Resources Corp	0,1	6,3	6,3
Apple Inc	0,0	48,4	57,2
Applied Materials Inc	0,0	11,2	14,9
Autodesk Inc	0,1	15,8	21,9
Autoliv Inc	0,1	10,3	10,6
Baxter International Inc	0,0	6,4	8,1
Biogen Inc	0,0	5,2	5,3
Boston Scientific Corp	0,0	5,2	5,2
Bristol-Myers Squibb Co	0,0	20,4	20,4

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
Broadridge Financial Solutions Inc	0,0	2,0	2,3
Caterpillar Inc	0,0	1,9	2,6
Cummins Inc	0,0	3,1	3,9
CVS Health Corp	0,0	7,3	7,3
Danaher Corp	0,0	4,3	4,5
Ebix Inc	1,1	18,4	23,1
Edwards Lifesciences Corp	0,0	8,6	9,4
Electronic Arts Inc	0,1	14,0	17,5
Eli Lilly and Company	0,0	17,2	17,6
Facebook Inc	0,0	22,8	29,4
FedEx Corp	0,0	3,2	4,2
Fidelity National Information Services Inc	0,0	1,9	1,9
General Electric Co	0,0	5,8	5,8
Gilead Sciences Inc	0,0	17,9	17,9
Global Payments Inc	0,0	4,8	5,0
Google Inc	0,0	56,3	67,2
HCA Holdings Inc	0,0	3,6	3,7
Illinois Tool Works Inc	0,0	5,1	6,7
Intuitive Surgical Inc	0,1	12,1	18,3
Johnson & Johnson	0,0	31,3	32,6
Kroger Co/The	0,0	1,7	2,3
Laredo Petroleum Inc	0,0	1,0	1,0
Match Group Inc	0,9	8,9	14,3
Microsoft Corp	0,0	37,9	48,2
NIKE Inc	0,0	6,0	6,3
PayPal Holdings Inc	0,0	8,6	8,7
Pfizer Inc	0,0	27,8	27,8
Power Integrations Inc	0,4	7,2	7,4
Rockwell Automation Inc	0,0	2,2	2,5
Salesforce.com Inc	0,0	24,5	29,8
Splunk Inc	0,1	8,2	10,7
Square Inc	0,4	12,0	31,8
Tableau Software Inc	0,3	7,7	10,4
Union Pacific Corp	0,0	5,9	7,8
UnitedHealth Group Inc	0,0	15,0	18,4

31.12.2017	Osuus osakkeista %	Kirjanpito- arvo milj. €	Markkina- arvo milj. €
United Parcel Service Inc	0,0	3,9	4,0
United Technologies Corp	0,0	2,8	3,2
Vantiv Inc	0,0	3,9	4,0
Visa Inc	0,0	44,1	57,2
Waste Management Inc	0,0	1,1	1,3
XPO Logistics Inc	0,0	2,7	3,8
Zoetis Inc	0,1	15,2	18,0
Muut		3,7	27,7
Ulkomaiset yhteensä		2 575,0	3 085,8
Noteeratut osakkeet yhteensä		5 011,4	7 994,8
Noteeraamattomat osakkeet			
Kotimaiset			
Ahlström Capital Oy	3,7	8,4	30,9
Havator Group Oy	9,2	5,4	5,4
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kaleva	30,0	2,6	2,6
Kiitosimeon Oy	15,3	2,5	2,6
Kojamo Oyj	17,0	42,5	343,2
Sponff Oy	17,6	2,1	2,1
Tornator Oy	15,3	24,4	99,8
Muut		0,7	0,7
Kotimaiset yhteensä		88,6	487,2
Ulkomaiset			
Alankomaat			
BenCo Insurance Holding B.V.	3,5	0,7	1,8
Luxemburg			
EPIISO 4 Monopoly Finland S.á.r.l.	19,0	0,5	1,3
Ruotsi			
Ambea Finland Group AB	3,0	4,2	20,1
Muut		0,2	1,7
Ulkomaiset yhteensä		5,6	24,8
Noteeraamattomat osakkeet yhteensä		94,2	512,0

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Hedgerahastosijoitukset		
Caymansaaret		
Bayview MSR Opportunity Offshore L.P.	89,1	106,1
Bayview Opportunity Offshore III a L.P.	8,7	18,4
Bayview Opportunity Offshore IV a L.P.	200,8	317,1
Blackstone First Avenue Offshore Fund B Ltd	221,1	232,8
Blackstone First Avenue Offshore Fund C Ltd	71,2	71,2
Blackstone First Avenue Offshore Fund Ltd	108,3	184,0
Blackstone Strategic Opportunity Offshore Fund Ltd	15,9	22,3
BlueMountain Equity Alternatives Fund Ltd	61,4	102,3
Capula Global Relative Value Fund Ltd	90,5	149,4
Capula Tail Risk Fund Ltd	50,1	50,1
Carlson Black Diamond Thematic Ltd	57,7	60,7
CarVal Credit Value Fund B II L.P.	41,4	70,6
CarVal Credit Value Fund B IV L.P.	6,3	6,3
CarVal Global Value Fund L.P.	13,0	37,3
Cerberus Global Residential Mortgage Opportunity Fund II L.P.	94,9	168,2
Cerberus Global Residential Mortgage Opportunity Fund L.P.	77,5	138,4
Chenavari European Deleveraging Opportunities Fund II L.P.	25,9	25,9
CS Iris V Fund Ltd	23,8	30,3
CVI Credit Value Fund B III L.P.	156,3	178,8
D.E.Shaw Composite International Fund	0,9	1,4
Dialectic Antithesis Offshore Ltd	10,3	10,3
Double Black Diamond Ltd	110,8	185,7
EJF Debt Opportunities Offshore Fund Ltd	124,2	204,0
EJF Financial Services Fund L.P.	25,8	45,7
EJF Speciality Finance Opportunities Offshore Fund L.P.	14,0	14,0
Elan Feeder Fund Ltd	109,3	158,8
Element Capital Feeder Fund Ltd	43,5	217,8
Elliot International Ltd	97,4	259,3
Fir Tree International Value Fund Ltd	13,3	23,9
Fir Tree Special Opportunities Fund VII L.P.	64,4	64,4

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Five Mile Capital Partners II L.P.	3,5	4,5
Glenview Capital Partners Ltd	10,1	19,1
Golden Tree Credit Opportunities Ltd	7,7	36,7
Golden Tree Distressed Debt Fund (Cayman) Ltd	43,8	88,6
Golden Tree Distressed Fund 2014 (Cayman) L.P.	50,4	58,6
Golden Tree Offshore Fund II Ltd	9,5	11,9
Golden Tree Offshore Fund Ltd	112,6	112,6
GSA Quantitative Futures Master Fund Ltd	24,0	36,8
GSA Trend Fund Ltd	19,6	19,6
H/2 Credit Partners Ltd	27,4	44,9
HBK Merger Strategies	156,9	158,5
HBK Multi-Strategy Offshore Fund Ltd	123,5	206,0
King Street Capital Ltd	4,8	9,0
Kuttura Fund L.P.	34,9	61,1
Magnetar PRA Fund Ltd	67,2	71,1
Mortality Fund I	100,6	112,3
NWI Emerging Market Currency Fund	32,2	40,5
OZ Asia Overseas Fund Ltd	0,8	0,8
OZ Overseas Fund Ltd	0,5	1,0
Pentwater Event Fund Ltd	29,6	47,4
Reservoir Capital Overseas Partners II L.P.	5,9	8,9
Roystone Capital Offshore Fund Ltd	10,9	10,9
Soroban Opportunities Cayman Fund Ltd	42,7	60,6
Systematica BlueMatrix Ltd	30,3	40,3
Systematica BlueTrend Fund Ltd	10,9	13,8
Third Point Offshore Fund Ltd	52,1	80,2
Two Sigma Absolute Return Cayman Fund Ltd	63,6	85,2
Whippoorwill Distressed Opportunity Fund Ltd	2,6	5,2
Zais Opportunity Fund Ltd	29,4	90,2
Zebedee Core Fund Ltd	28,9	29,3
Zebedee Focus Fund Ltd B	27,1	29,4
ZP Offshore Utility Fund Ltd	42,7	53,2
Jersey C.I.		
Pharo Gaia	67,6	67,6

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Pharo Macro Fund Ltd	34,0	53,0
Luxemburg		
Inari Fund	234,9	382,8
Neitsytsaaret		
Spinnaker Global Emerging Markets Fund Ltd	54,1	89,4
Yhdysvallat		
Aviator Capital Mid-Life Offshore Feeder Fund L.P.	45,4	61,7
Bayview Liquid Credit Strategies Domestic L.P.	23,2	28,0
Bayview Opportunity Domestic V L.P.	25,5	25,5
Dialectic Antithesis Opportunities Fund II L.P.	14,3	14,3
EJF Sidecar Fund L.L.C. - Series D	12,0	16,2
Five Mile Capital Partners L.L.C.	1,3	1,3
H/2 Special Opportunities II L.P.	16,5	32,8
H/2 Special Opportunities III L.P.	137,7	157,5
H/2 Special Opportunities IV L.P.	16,8	16,8
Ivalo Fund L.P.	346,9	637,1
Koitere Fund L.P.	185,4	243,2
Sevetti Fund L.P.	706,0	1 136,8
Zais Financial Corp	1,0	1,0
Muut	4,1	14,2
Hedgerahastosijoitukset yhteensä	5 161,6	7 782,5
Kiinteistö pääomarahastot		
Iso-Britannia		
Ares European Real Estate Fund II Euro L.P.	2,8	2,8
Ares European Real Estate Fund III Euro L.P.	7,0	7,0
AXA European Real Estate Opportunity Fund II L.P.	2,2	2,2
Benson Elliot Real Estate Partners IV L.P.	17,0	19,5
Blackstone Real Estate Partners Europe III L.P.	22,6	24,6
Blackstone Real Estate Partners International II L.P.	3,7	3,7
CCP IV SCSp	29,0	30,2
Clearbell Property Partners II L.P.	20,2	28,2
Clearbell Property Partners III L.P.	7,2	7,2

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
DRC European Real Estate Debt Fund III L.P.	16,4	16,4
Lumiere Holdings L.P.	58,5	72,9
Moorfield Audley Real Estate Fund B L.P.	26,8	28,7
Retail Centres V (Sweden) L.P.	61,3	61,7
Riverside Co-invest Partners L.P.	2,2	2,2
Luxemburg		
CapMan Nordic Real Estate FCP-SIF	23,4	32,5
Curzon Capital Partners IV L.P.	50,7	60,9
Curzon Capital Partners V Long-Life L.P.	10,4	10,4
ECE European Prime Shopping Centre II A SCSp SIF	14,9	19,5
Prologis Targeted European Logistics Fund FCP-FIS	74,9	78,7
Ruotsi		
Aros Bostad III AB	1,9	1,9
Aros Bostadskapital 11 AB	3,8	4,9
Aros Bostadskapital 12 AB	6,3	6,3
Aros Bostadskapital 8 AB	0,9	0,9
Aros Bostadskapital 9 AB	2,4	6,0
Serena Properties AB	23,2	23,2
Saksa		
TT Holdings SCSp	65,0	68,9
Suomi		
CapMan Hotels RE Ky	5,8	10,6
CapMan RE II Ky	1,5	1,5
CapMan Real Estate I Ky	2,4	2,4
ICECAPITAL Housing Fund III Ky	20,0	26,0
ICECAPITAL Housing Fund IV Ky	2,6	2,6
ICECAPITAL Saint Petersburg Residential Fund I Ky	0,6	0,6
NV Property Fund I Ky	38,6	44,3
Spektri Kiinteistöt Ky	8,7	8,7
VVT Property Fund I Ky	37,9	40,4
Yhdysvallat		
Colony Investors VII L.P.	6,4	6,4
Colony Parallell Investors VIII L.P.	1,6	1,6
Muut	0,7	0,9
Kiinteistö pääomarahastot yhteensä	681,7	767,4

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Korkorahastot		
Caymansaaret		
H/2 Targeted Return Strategies II Ltd	512,0	524,4
Irlanti		
Wellington Emerging Local Debt USD Class G Accumulating Unhedged	335,8	337,9
Luxemburg		
BGF Emerging Markets Bond Fund I2 USD	168,6	168,6
GS Growth & Emerging markets Debt Local I USD Fund	349,9	355,2
Symbiotics-Seb Micro Fd V A/C-NH	25,1	25,1
Norja		
Pareto Nordic Corporate Bond I NOK SICAV	43,7	43,7
Suomi		
Mandatum Life Nordic High Yield ABS	49,4	49,4
Yhdysvallat		
iShares Euro HY Corp Bond ETF	155,3	157,8
iShares iBoxx Corporate ETF	351,9	351,9
iShares iBoxx USD HY Corp ETF	196,4	196,4
OHA Finlandia Credit Fund L.P.	419,6	476,5
Vanguard Intermediate-Term Corporate Bond ETF	123,9	123,9
Korkorahastot yhteensä	2 731,5	2 810,7
Osakerahastot		
Irlanti		
Hermes Global Emerging Markets Fund Class F USD	109,9	149,4
iShares Russell 2000 ETF	186,9	192,9
Vanguard Emerging Markets Stock Index Fund	392,0	515,3
Vanguard Japan Stock Index Fund JPY	100,4	107,3
Iso-Britannia		
Threadneedle Pan European Smaller Companies Fund Institutional Accumulation	61,1	61,6
Japani		
Ishares Core Nikkei 225 ETF	25,2	29,7
Nomura ETF - Nikkei 225	13,4	14,0

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Nomura ETF Topix	17,4	21,0
Luxemburg		
Blackrock Asian Growth Leaders Fund I2 USD	78,5	86,1
East Capital Deep Value Fund Class A62 USD	0,8	0,9
Henderson Horizon Pan European Smaller Cies M2 EUR	54,7	55,1
Macquarie Asia New Stars Fund USD	44,1	57,9
RAM Emerging Markets Equities class I (P)	115,8	124,2
SSgA Enhanced Emerging Markets Equity Fund	230,4	329,2
SSGA Emerging market SRI Enhanced EQ Fund	101,5	103,2
William Blair US Small Mid Cap Growth Fund	57,0	103,7
Ruotsi		
East Capital Financials Investors AB	1,3	1,3
Saksa		
iShares EURO STOXX 50 UCITS ETF DE	342,4	342,4
iShares EURO STOXX Banks 30-15 ETF	22,1	22,1
iShares EURO STOXX UCITS ETF DE	12,2	12,7
iShares STOXX Europe 600 UCITS ETF DE	449,5	449,5
Suomi		
Mandatum European Small & Mid Cap Equity Fund	9,0	10,6
Nordea 1 Emerging Stars Fund	123,2	145,8
Nordea 1 Global Climate and Environment Fund BI EUR	70,0	70,9
Taaleri Rhein Value Equity A	15,6	29,2
Yhdysvallat		
Fidelity Asian Special Situations Fund SS A ACC USD	65,1	98,6
First Trust Nasdaq Cybersecurity ETF	16,9	17,9
Guggenheim S&P 500 Equal Weight ETF	202,2	209,5
iShares Core FTSE 100 UCITS ETF	200,8	205,9
iShares Core MSCI Emerging Markets ETF	307,8	326,8
iShares Core S&P 500 ETF	395,7	395,7
iShares MSCI Canada ETF	9,4	10,0
Ishares S&P 500 Value ETF	9,9	11,0
PowerShares KBW Bank Portfolio	31,3	31,3

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Powershares QQQ Nasdaq 100 ETF	200,7	200,7
SPDR S&P 500 ETF TRUST	1 308,5	1 353,3
SPDR S&P Regional Banking ETF	44,9	44,9
Vanguard Institutional Index Fund Plus Shares	665,2	1 330,4
Vanguard S&P 500 ETF	1 219,8	1 222,7
Muut	0,0	0,0
Osakerahastot yhteensä	7 312,4	8 494,5
Pääomarahastot		
Alankomaat		
EQT Mid Mkt US Co-Inv Coöperatief U.A. – Class A	15,0	15,0
EQT Mid Mkt US Co-Inv Coöperatief U.A. – Class C	12,5	12,5
Australia		
CHAMP IV Funds	20,3	28,3
Caymansaaret		
1901 (Offshore) Partners I L.P.	21,2	26,0
Alinda Infrastructure Parallel Fund I L.P.	2,1	2,1
Alinda Infrastructure Parallel Fund II L.P.	53,7	62,1
BDCM Offshore Opportunity Fund IV Ltd	35,8	35,8
CDH Fund V L.P.	29,0	37,6
Elbrus Capital Fund I L.P.	32,5	32,5
Elbrus Capital Fund II L.P.	35,2	45,9
Gamut Investment Overseas Fund I L.P.	6,2	6,2
JPW TopCo L.P.	8,3	8,3
MBK Partners Fund II L.P.	12,1	17,1
MBK Partners Fund III L.P.	57,8	79,1
MBK Partners Fund IV L.P.	17,1	17,1
MBK Partners L.P.	10,2	13,2
Navis Asia Fund VII L.P.	52,2	62,1
Onex Richmond Co-Investment L.P.	13,4	13,4
Primavera Capital Fund II L.P.	58,4	60,9
Strategic Value Special Situations Feeder Fund III L.P.	64,2	85,7
Strategic Value Special Situations Feeder Fund IV L.P.	4,2	4,5

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
TPG Asia VI L.P.	63,6	64,9
TPG Wireman Co-Invest L.P.	17,3	17,3
VMPIC I L.P.	16,3	16,3
Etelä-Korea		
Dasan III Inc.	16,7	44,1
Guernsey		
Adagio Co-Invest L.P.	7,5	8,3
Auda Asia II L.P.	14,9	18,9
Auda Secondary II Feeder Fund L.P.	4,8	4,8
CapMan Buyout X Fund A L.P.	19,2	23,0
CapMan Russia Fund L.P.	7,2	7,2
CapMan Technology Fund 2007 L.P.	2,2	2,2
CapVest Equity Partners II L.P.	9,7	12,5
Cinven Cullinan L.P.	7,5	7,5
EQT Aslan Co-Investment L.P.	15,0	15,8
Kool Investment L.P.	11,0	11,0
Macquarie European Infrastructure Fund II L.P.	54,4	103,1
Macquarie European Infrastructure Fund III L.P.	10,0	91,7
Permira Europe IV L.P.2	8,8	11,1
Iso-Britannia		
Abingworth Bioventures III B L.P.	0,8	0,8
EQT Deck Co-Investment L.P.	13,9	14,5
EQT Infrastructure II No. 2 L.P.	37,4	39,7
EQT Infrastructure No. 1 L.P.	6,7	6,7
EQT Kiwi Co-Investment L.P.	14,9	16,8
EQT V No 1 L.P.	6,3	6,3
EQT VI No 1 L.P.	33,2	43,8
EQT VII No 1 L.P.	42,8	44,9
IK VII L.P.	38,2	44,1
IK VIII Fund No.3 L.P.	26,1	26,6
Industri Kapital 2007 Ltd III	2,3	2,3
Mezzanine Management Fund IV A L.P.	0,5	0,5
PAI Europe VI-1 L.P.	51,4	51,7
Permira VI L.P. 1	21,6	21,6
The Fifth Cinven Fund (No. 1) L.P.	33,7	41,2
The Fourth Cinven Fund (No. 4) L.P.	0,6	0,6

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
The Sixth Cinven Fund (No. 1) L.P.	14,3	14,3
Jersey C.I.		
Alpha Private Equity Fund 5 - JABBAH CI L.P.	4,3	4,3
CapMan Buyout IX Fund A L.P.	18,2	18,2
CapVest Equity Partners III L.P.	5,9	13,6
Luxemburg		
Atos Medical Co-Invest SCSp	15,0	17,9
Calypso International S.à.r.l.	1,9	5,8
EQT Infrastructure Fund III (No.1) SCSp	17,9	17,9
EQT Prime Co-Investment SCSp	12,5	12,5
MTN Infrastructure Co-Invest 1 SCSP	8,3	8,3
Ranska		
Ethypharm Co-Invest FPCI	13,4	17,0
Suomi		
AC Cleantech Growth Fund I Ky	10,4	10,4
MB Equity Fund IV Ky	11,4	24,0
MB Equity Fund V Ky	4,6	4,6
Nordic Mezzanine Fund III L.P.	0,9	7,3
Power Fund II Ky	2,3	2,3
Power Fund III Ky	3,2	3,2
Selected Mezzanine Funds I Ky	1,1	2,0
Selected Private Equity Funds I Ky	1,1	4,9
Sponsor Fund III Ky	4,3	4,3
Sponsor Fund IV Ky	10,1	10,1
Vaaka Partners Buyout Fund III Ky	0,8	0,8
Taiwan		
Crown Co-Investor L.P.	16,6	42,7
Yhdysvallat		
American Global Logistics Co-Investment Blocker Corp	4,5	4,5
AP Socrates Co-Invest L.P.	8,4	8,4
Apollo Investment Fund VII Euro Holdings L.P.	19,5	19,5
Apollo Overseas Partners (Delaware) VIII L.P.	57,4	66,5
Behrman Capital IV L.P.	27,1	34,1
Blackstone Capital Partners IV L.P.	4,8	4,8
Blackstone Capital Partners V L.P.	9,0	9,0
Blackstone Capital Partners VI L.P.	88,0	111,4
Blackstone Capital Partners VII L.P.	18,4	18,4

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Blackstone TN Partners L.P.	14,3	14,3
Blackstone V Co-Investors L.P.	2,3	2,3
BlueRun Ventures L.P.	2,2	2,2
GC Athena Co-Investment L.P.	13,6	15,8
Genstar Capital Partners VII L.P.	52,1	67,2
Genstar Capital Partners VIII BL (EU) L.P.	7,4	7,4
Green Equity Investors IV L.P.	1,0	1,0
Green Equity Investors V L.P.	14,0	24,9
Hamilton Lane Co-Investment Feeder Fund III L.P.	64,3	69,9
Hamilton Lane Co-Investment Fund L.P.	13,7	13,7
Hamilton Lane Co-Investment Fund II L.P.	26,2	49,7
Hamilton Lane Parallel Investors L.P.	72,5	87,8
I Squared Nautilus Partners L.P.	14,7	14,7
IT Co-Investment Holdings Inc.	4,5	12,5
Kelso Hammer Co-Investment L.P.	15,2	21,6
Kelso Investment Associates IX L.P.	52,3	63,9
Kelso Investment Associates VII L.P.	0,8	0,8
Kelso Investment Associates VIII L.P.	37,8	38,8
Kelso Sirius Co-Investment L.P.	4,5	8,8
K-P Co-Investment L.P.	19,1	20,5
MCP Co Invest L.P.	8,5	16,2
MHR Institutional Partners IV L.P.	20,9	20,9
Moelis Capital Partners Opportunity Fund I L.P.	0,7	24,6
Moelis Capital Partners Opportunity Fund I-B L.P.	10,5	10,5
New Mountain Partners IV L.P.	68,9	82,9
New Mountain Partners V L.P.	4,3	4,3
NexPhase Capital Fund III L.P.	16,7	16,7
NM Z Topco L.L.C.	4,2	12,2
Nokia Venture Partners II L.P.	2,7	2,7
Onex Partners II L.P.	4,1	4,1
Onex Partners III L.P.	30,4	50,6
Onex Partners IV L.P.	54,9	54,9
OSYS Holdings L.L.C.	6,3	8,0
Platinum Equity Capital Partners II L.P.	18,8	21,2
Platinum Equity Capital Partners III L.P.	28,4	43,2

	Kirjanpito- arvo milj. €	Käypä arvo milj. €
31.12.2017		
Platinum Equity Capital Partners IV L.P.	20,7	20,7
Platinum Equity SCRS Co-Investors L.L.C.	8,3	8,3
RCM Co-Investment Blocker Corp	6,4	6,4
Saw Mill Capital Partners L.P.	9,5	22,6
TA XII-B L.P.	12,5	15,2
TCW Crescent Mezzanine Partners V L.P.	6,4	9,5
TPG Growth III (B) L.P.	22,1	22,1
Venari Co-Investment L.L.C.	5,5	5,5
Vista Equity Partners Fund VI-A L.P.	59,7	59,7
Warburg Pincus China L.P.	11,4	11,4
Warburg Pincus Energy L.P.	44,2	44,2
Warburg Pincus Private Equity IX L.P.	1,0	9,8
Warburg Pincus Private Equity X L.P.	25,4	58,4
Warburg Pincus Private Equity XI L.P.	61,4	90,6
Warburg Pincus Private Equity XII-E L.P.	43,6	43,6
Muut	2,7	17,6
Pääomarahastot yhteensä	2 647,8	3 366,8
Rahastot yhteensä	18 535,0	23 221,9
Emoyhtiö yhteensä	23 640,7	31 728,7
Konsernin osakeomistus poikkeaa emoyhtiöstä seuraavissa yhteisöissä:		
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kalevan takuupääoma	3,3	3,3
Ruohoparkki Oy	3,3	3,3
Vaasan Toripysäköinti Oy	2,3	2,3
Muut	3,1	3,1
Konserni yhteensä	23 652,7	31 740,8

17. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset, emoyhtiö

31.12.2017, milj. €	Aineettomat hyödykkeet	Aineelliset hyödykkeet	Aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
	Muut aineettomat hyödykkeet	Kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	
Hankintameno 1.1.	24,7	6,8	0,9	32,4
Edellisenä vuonna loppuun poistettut	-20,3	-0,3	0,0	-20,5
Lisäykset	0,3	2,1	0,0	2,4
Vähennykset	0,0	0,0	0,0	0,0
Hankintameno 31.12.	4,8	8,7	0,9	14,3
Kertyneet poistot 1.1.	-23,7	-4,7	0,0	-28,4
Edellisenä vuonna loppuun poistettut	20,3	0,3	0,0	20,5
Tilikauden poistot	-0,6	-1,0	0,0	-1,7
Kertyneet poistot 31.12.	-4,1	-5,5	0,0	-9,6
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	0,7	3,2	0,9	4,7
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	1,0	2,1	0,9	4,0

Konsernin luvut ovat samat kuin emoyhtiöllä.

18. Muiden lainasaamisten erittely vakuuden mukaan

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Pankkitakaus	66,9	96,5	66,9	96,5
Takausvakuus	103,6	122,3	103,6	122,3
Muu vakuus	42,6	62,0	42,6	62,0
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	213,1	280,8	213,1	280,8
Ei-vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	1 000,0	879,9	1 000,0	879,9

Vertailuluvuissa nimivakuiset lainat on siirretty ei-vakuudellisiin lainoihin.

19. Eläkelainasaamisten yhteismäärä tase-erittäin

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Kiinnelainasaamiset	215,3	241,1	215,3	241,1
Muut lainasaamiset	147,6	191,7	147,6	191,7
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	362,9	432,9	362,9	432,9

20. Lähipiirilainat

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016
Konserniin kuuluville yhtiöille myönnettyt lainat	572,5	623,3

Laina-aika on pääsääntöisesti enintään 15 vuotta.

Lainojen korko on sidottu pääsääntöisesti kiinteään korkoon tai perustekorkoon.

21. Johdannaiset

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Muut saamiset				
Ennakkomaksut optiosopimuksista	123,3	9,5	123,3	9,5
Muut velat				
Ennakkomaksut optiosopimuksista	27,5	7,2	27,5	7,2
Johdannaisten arvomuutokset	58,6	87,0	58,6	87,0

22. Velat saman konsernin yrityksille, muut velat

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Muut velat	0,2	0,4	0,2	0,4

23. Vakuutustekninen vastuovelka

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Emoyhtiö 2016	Konserni 2017	Konserni 2016
Vakuutusmaksuvastuu				
Vastaiset eläkkeet	16 310,5	16 243,9	16 310,5	16 243,9
Osittamaton lisävakuutusvastuu	2 264,5	-578,3	2 264,5	-578,3
Ositettu lisävakuutusvastuu	161,9	122,0	161,9	122,0
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	769,0	324,0	769,0	324,0
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	19 505,9	16 111,6	19 505,9	16 111,6
Korvausvastuu				
Alkaneet eläkkeet	17 190,4	16 322,3	17 190,4	16 322,3
Tasoituspääoma	0,0	1 067,4	0,0	1 067,4
Korvausvastuu yhteensä	17 190,4	17 389,6	17 190,4	17 389,6
Vakuutustekninen vastuovelka yhteensä	36 696,2	33 501,3	36 696,2	33 501,3

24. Vakavaraisuuspääoma

31.12., milj. €	2017	2016
Oma pääoma	124,2	118,9
Jaettavaksi esitetty takuupääoman korko	-0,6	-0,7
Omaisuuksien käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	9 148,1	9 626,0
Osittamaton lisävakuutusvastuu	2 264,5	-578,3
Tasoituspääoma	0,0	1 034,5
Taseen ulkopuoliset velat	-1,2	
Aineettomat hyödykkeet	-0,7	-1,0
	11 534,4	10 199,5
Työeläkevakuutusyhtiölain 17 §:n vähimmäispääomavaatimus	2 273,3	1 818,2

25. Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö

31.12., milj. €	2017	2016
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Johdannaiskaupan vakuudet ¹⁾	3,1	510,6
Saadut vakuudet		
Johdannaiskaupan vakuudet ²⁾	262,2	0,3

¹⁾ Johdannaisoppimusten selvittämisen edellyttämiä annettuja käteisvakuuksia 3,1 milj. euroa sisältyy taseen rahat ja pankki-saamiset -erään.

²⁾ Johdannaisoppimusten selvittämisen edellyttämiä saatuja käteisvakuuksia 262,2 milj. euroa sisältyy taseen muut velat -erään.

26. Oma pääoma

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017	Konserni 2017
Takuupääoma	11,9	11,9
Muut rahastot 1.1.	100,3	100,3
Siirto vuoden 2016 voitosta	5,5	5,5
Muut rahastot 31.12.	105,8	105,8
Edellisten tilikausien voitto/tappio	6,7	-53,5
Siirto varmuusrahastoon	-5,5	-5,5
Jaettu takuupääoman korkona	-0,7	-0,7
	0,6	-59,7
Tilikauden voitto/tappio	5,9	2,8
Oma pääoma yhteensä	124,2	60,8

27. Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017
Takuuosuuden omistajien osuus	
Takuupääoma	11,9
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille	0,6
Vakuutusosastajien osuus	111,7
Yhteensä	124,2

28. Voitonjakokelpoiset varat

31.12., milj. €	Emoyhtiö 2017
Tilikauden voitto	5,9
Muu oma pääoma	
Muut rahastot	105,8
Edellisten tilikausien voitto	0,6
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	112,3

29. Takuupääoma

31.12.2017, milj. €	Luku- määrä	Takuu- pääoma
Mandatum Henkivakuutusosakeyhtiö	14	2,4
Sampo Oyj	57	9,6
	71	11,9

30. Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö

31.12., milj. €	2017	2016
Taseeseen sisällyttämättä vastuusitoumukset ja vastuut		
Johdannaisopimukset		
Suojaustarkoituksessa hankitut johdannaiset		
Valuuttajohdannaiset		
Terminisopimukset		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	227,1	321,6
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	-208,0	-321,6
sopimusten käypä arvo	2,1	-7,4
Valuutanvaihtosopimukset		
kohde-etuuden arvo nimellisarvo itseisarvona	13 153,9	19 996,6
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	-12 992,1	-17 461,0
sopimusten käypä arvo	168,1	-366,3
Muut kuin suojaustarkoituksessa hankitut johdannaiset		
Korkojohdannaiset		
Terminiini- ja futuurisopimukset		
kohde-etuuden arvo nimellisarvo itseisarvona	2 133,2	5 355,0
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	517,8	4 407,7
sopimusten käypä arvo	4,5	0,1
Optiosopimukset		
Ostetut		
kohde-etuuden arvo nimellisarvo itseisarvona		200,0
kohde-etuuden riskikorjattu arvo		62,6
sopimusten käypä arvo		0,8
Luottoriskijohdannaiset		
kohde-etuuden arvo nimellisarvo itseisarvona	400,0	0,7
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	400,0	0,7
sopimusten käypä arvo	50,1	0,1

31.12., milj. €	2017	2016
Koronvaihtosopimukset		
kohde-etuuden arvo nimellisarvo itseisarvona	4 183,8	3 432,6
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	826,6	1 532,6
sopimusten käypä arvo	-8,9	3,5
Valuuttajohdannaiset		
Optiosopimukset		
Ostetut		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	383,4	469,0
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	48,2	-28,6
sopimusten käypä arvo	2,2	2,7
Asetetut		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	963,0	1 220,1
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	-55,3	35,3
sopimusten käypä arvo	-1,5	-3,6
Terminiini- ja futuurisopimukset		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	1 374,9	1 834,7
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	200,5	330,6
sopimusten käypä arvo	7,9	-2,5
Valuutanvaihtosopimukset		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	1 487,6	582,0
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	553,0	143,8
sopimusten käypä arvo	-0,8	1,9
Osakejohdannaiset		
Terminiini- ja futuurisopimukset		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	615,9	466,2
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	254,4	147,0
sopimusten käypä arvo	-3,2	1,2
Optiosopimukset		
Ostetut		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	385,0	524,7
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	136,6	55,5
sopimusten käypä arvo	9,5	6,8

31.12., milj. €	2017	2016
Asetetut		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	511,3	98,6
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	-120,4	0,3
sopimusten käypä arvo	-3,8	0,5
Muut johdannaiset		
Terminiini- ja futuurisopimukset		
kohde-etuuden arvo itseisarvona	735,1	741,0
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	7,4	41,7
sopimusten käypä arvo	2,7	-1,5
Optiosopimukset		
Ostetut		
kohde-etuuden arvo itseisarvoina	38,3	0,0
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	-8,3	0,0
sopimusten käypä arvo	0,1	0,0
Asetetut		
kohde-etuuden arvo itseisarvoina	57,4	0,0
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	6,0	0,0
sopimusten käypä arvo	0,5	0,0
Vaihtosopimukset		
kohde-etuuden arvo itseisarvoina	1 000,6	94,9
kohde-etuuden riskikorjattu arvo	1 000,6	94,9
sopimusten käypä arvo	3,1	0,0
Yhteensä		
 kohde-etuuden arvo itseisarvona	27 650,3	35 337,5
 kohde-etuuden riskikorjattu arvo	-9 433,2	-10 958,7
 sopimusten käypä arvo	232,4	-363,7

Noteerattujen johdannaisten käyvät arvot on laskettu käyttäen pörssissä noteerattua hintaa. Muiden johdannaisten käyvät arvot perustuvat vastaavanlaisten noteerattujen sopimusten markkinahintoihin tai ulkopuolisten tahojen antamiin arvioihin käyvistä arvoista. Pääosa johdannaisopimuksista erääntyy vuonna 2018. Koronvaihtosopimukset ovat kestoltaan pitempiä ja erääntyvät 2022–2037.

Valuuttasuojaus

Valuuttasuojauksen tavoitteena on suojautua euron vahvistumisesta johtuvan valuuttamääräisten sijoitusten arvon heikkenemistä vastaan. Varma suojaa avoimen valuuttakurssiriskinsä kaikissa muissa omaisuusluokissa paitsi osakesijoituksissa. Suojauslaskentamallina käytetään käyvän arvon suojausta. Suojattava riski on valuutariski. Varma suojaa valuuttamääräistä sijoituspositiota ja position määrä vaihtelee sijoituspäätösten ja markkinatilanteen mukaisesti. Suojaavat instrumentit ovat valuuttatermiinejä, valuutanvaihtosopimuksia ja valuuttaoptioita, joilla on myyty sellaista valuutariskiä, joka löytyy Varman sijoitussalkusta. Valuutariskiltä suojaavat rahoitusinstrumentit ovat kestoltaan pääosin alle vuoden mittaisia.

Suojattavan riskin ja suojausinstrumentin välillä voidaan katsoa olevan käänteinen yhteneväisyys suojattavan määrän suhteen ja valuutan suhteen. Suojauksen tehokkuutta arvioidaan päivä- ja valuuttatasolla suojauslaskelman avulla. Suojauslaskelmassa osoitetaan suojattavan ja suojaavan sijoituksen välinen negatiivinen korrelaatio. Suojauksen tehokkuuden (negatiivinen korrelaatio) tulee olla 80 %–125 %.

Kirjanpidollinen käsittely on KPL 5.2. mukainen. Suojaustarkoituksessa tehtyjä johdannaisopimuksia käsitellään taseen ulkopuolisina erinä silloin, kun johdannaisopimuksen käypä arvo on positiivinen tilinpäätöshetkellä. Suojaustarkoituksessa tehtyjä johdannaisopimuksia, joiden käypä arvo on negatiivinen, käsitellään taseen ulkopuolisina erinä silloin, kun niiden volyyymi kunakin hetkenä alittaa johdannaispolitiikassa määritellyn suojausasteen enimmäismäärän.

Varma tarkastelee johdannaisopimusten tehokkuutta jatkuvasti taaksepäin. Lisäksi Varma osana riskienhallintaa dynaamisesti uudelleen kalibroi valuuttasuojan tarvittaessa päivittäin.

Valuutat, jotka muodostivat merkittävän osan sijoitusten valuuttajakaumasta 31.12:

31.12., milj. €	USD 2017	SEK 2017	NOK 2017	USD 2016	SEK 2016	NOK 2016
Valuuttamääräiset sijoitukset	22 963,1	693,3	349,8	21 703,7	995,1	361,8
josta valuutariskiltä suojaamatta jätettävät sijoitukset	10 410,5	498,5	214,0	0,0	0,0	0,0
josta valuutariskiltä suojaavat sijoitukset	12 552,6	194,8	135,8	21 703,7	995,1	361,8
Suojaavat valuuttajohdannaiset	-12 471,9	-192,3	-93,6	-14 741,3	-904,5	-219,9
Ei-suojaavat valuuttajohdannaiset	-290,2	148,2	504,0	-34,4	79,4	190,7
Avoin valuuttapositio	10 201,1	649,3	760,3	6 928,0	170,0	332,7
Suojauspolitiikan mukainen suojaussuhde	99 %	99 %	69 %	68 %	91 %	61 %

Johdannaisopimusten käyttämisessä sovelletut periaatteet ja johdannaisien riskienhallintastrategia on kuvattu riskienhallintaliitteessä.

31. Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö

31.12., milj. €	2017	2016
Sijoitussitoumukset		
Pääomarahastot	2 169,9	2 168,0
Muut rahastot	1 501,9	1 127,4
Eläkevastuut		
Yhtiön vastuulla olevat eläkesitoumukset (kirjattu velaksi)	1,5	5,8
Lisäeläkevakuutus TEL-L loppui vuoden 2016 lopussa. Varma sopi eläkejärjestelmään kuuluneiden henkilöiden kanssa kertakorvauksesta, joka maksettiin vuoden 2017 aikana.		
Leasing- ja vuokravastuut		
Seuraavana vuonna erääntyvät	0,6	0,6
Myöhemminä vuosina erääntyvät	0,6	0,6
Muut vastuusitoumukset		
Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varman arvonlisäverovelvollisuusryhmään kuuluvat Eläkevakuutusyhtiö Veritas, Tieto Esy Oy ja edellä mainittujen yhtiöiden omistamat kiinteistöyhtiöt.		
Ryhmän jäsenet ovat yhteisvastuullisesti vastuussa ryhmän tilitettävästä arvonlisäverosta.	1,9	2,1
Kiinteistösjoitusten arvonlisäverovähennysten tarkistusvastuu	44,3	58,2
Arvopaperilainaus		
Joukkovelkakirjalainat		
Nimellisarvo	1 790,9	1 667,9
Jäljellä oleva hankintameno	1 827,8	1 690,2
Käypä arvo	1 853,5	1 681,3
Osakkeet		
Jäljellä oleva hankintameno	411,8	0,0
Käypä arvo	450,4	0,0

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Lainaustoiminnan vastapuolena on säilytyspankki, Northern Trust Co London, jolle lainaksiottajat asettavat vakuudet. Lainojen vakuutena on arvopapereita. Lainat ovat keskeytettävissä milloin tahansa.

32. Tase ja tuloslaskelma käyvin arvoin

Tase käyvin arvoin, emoyhtiö

31.12., milj. €	2017	2016	2015	2014
VASTAAVAA				
Sijoitukset	45 409	42 852	41 293	40 039
Saamiset	747	604	654	545
Kalusto	5	4	11	18
	46 161	43 460	41 958	40 601
VASTATTAVAA				
Oma pääoma	124	118	113	107
Arvostuserot	9 147	9 625	9 755	8 213
Tasoisuusmäärä	0	1 034	1 171	1 180
Osittamaton lisävakuutusvastuu	2 265	-578	-1 083	753
Taseen ulkopuoliset velat	-1	0	0	0
Vakavaraisuuspääoma yhteensä	11 534	10 199	9 956	10 252
Ositettu lisävakuutusvastuu (hyvityksiin)	162	122	115	117
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	769	324	1 402	1 007
Varsinainen vastuovelka	33 501	32 599	30 260	29 013
Yhteensä	34 270	32 923	31 662	30 020
Muut velat	195	215	225	212
	46 161	43 460	41 958	40 601

Tuloslaskelma käyvin arvoin, emoyhtiö

1.1.-31.12., milj. €	2017	2016	2015	2014
Vakuutusmaksutulo	4 867	4 675	4 576	4 344
Maksetut korvaukset	-5 248	-5 005	-4 835	-4 661
Vastuunmuutos	-1 324	-1 063	-1 463	-1 040
Sijoitustoiminnan nettotulos	3 373	1 982	1 713	2 729
Kokonaisliikekulut	-129	-138	-145	-142
Muu tulos	-8	14	-3	0
Verot	-7	-8	-8	-7
Kokonaistulos ¹⁾	1 524	457	-164	1 223

¹⁾ Tulos käyvin arvoin ennen lisävakuutusvastuiden ja tasoisuusmäärän muutosta

Riskienhallinta

Riskienhallinta osana sisäistä valvontaa

Sisäinen valvonta on prosessi, jonka avulla pyritään varmistamaan

- asetettujen päämäärien ja tavoitteiden saavuttaminen,
- voimavarojen taloudellinen ja tehokas käyttö,
- toimintaan liittyvien riskien riittävä hallinta,
- taloudellisen ja muun johtamisinformaation luotettavuus ja oikeellisuus,
- lakien, määräysten ja ohjeiden noudattaminen sekä
- hallintoelinten päätösten, sisäisten suunnitelmien, sääntöjen ja menettelytapojen noudattaminen
- toiminnan, tietojen sekä omaisuuden turvaaminen, sekä
- riittävien ja asianmukaisesti järjestettyjen manuaalisten ja tietoteknisten järjestelmien olemassaolo toiminnan tueksi.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sillä tarkoitetaan liiketoiminnasta aiheutuvien ja siihen olennaisesti liittyvien riskien tunnistamista, arviointia, rajoittamista ja valvontaa. Sisäisellä valvonnalla yhtiön johto pyrkii varmistamaan tehokkaan, taloudellisen ja luotettavan toiminnan.

Varmaa johdetaan ammattitaitoisesti terveiden ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti. Yhtiöllä on keskeisten toimintojen osalta kirjallisesti määritellyjä toimintatapoja sekä määrällisiä ja laadullisia tavoitteita. Varman riskienhallinta järjestetään ottaen

huomioon hallituksen päätökset sisäisen valvonnan sisällöstä ja organisoinnista, sisäisen valvonnan osa-alueiden ja periaatteiden toteuttamisesta sekä yhteisistä suuntaviivoista konsernin sisäiselle valvonalle.

Hallituksella on työjärjestys, jossa on määritelty hallituksen keskeiset tehtävät ja toimintaperiaatteet. Osana yhtiön sisäistä valvontaa hallitus käsittelee mm. yhtiön strategiaa, organisaation kehittämiseen ja johtamiseen liittyviä peruslinjauksia, riskejä, taloudellista raportointia, taloudellisia suunnitelmia (budjetit), sijoitustoimintaa, eläkevakuutustoimintaa, toimintasuunnitelmia sekä keskeisiä kehitysprojekteja.

Riskienhallinnan organisointi, vastuut, valvonta ja raportointi

Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa Varman hallintoa.

Hallitus hyväksyy vuosittain koko toiminnan kattavan riskienhallintajärjestelmän ja sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet, riski- ja vakavaraisuusarvion sekä varautumissuunnitelman ja arvioi, onko sisäinen valvonta asianmukaisesti järjestetty yhtiössä. Hallituksen tarkastusvaliokunta valvoo taloudellista ja muuta raportointia sekä sisäisen valvonnan tilaa muun muassa seuraamalla sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen työn etenemistä sekä käymällä läpi erilaisia valvontaraportteja. Toimitusjohtaja valvoo yhtiön riskejä hallituksen vahvistamien riskienhallinta-

järjestelmän toimintaperiaatteita sekä sijoitus- ja varautumissuunnitelmien periaatteita noudattaen.

Johtoryhmä seuraa riskienhallintaa sekä ylläpitää ja kehittää riskienhallinnan sekä varautumissuunnittelun periaatteita.

Hallitukselle raportoidaan riskeistä neljännesvuosittain sekä viipymättä, jos riskit ovat merkittävästi muuttuneet.

Yhtiön tilintarkastajat sekä sisäisen tarkastuksen johtaja osallistuvat tarkastusvaliokunnan kokouksiin.

Esimiehet vastaavat sisäisen valvonnan, riskienhallinnan, oikeudellisen compliance-toiminnan ja hyvän hallinnon järjestämisestä vastuualueellaan, jolloin sisäinen valvonta on osa normaalia toimintaa. Hallituksen hyväksymiä suunnitelmia ja periaatteita täydentävät yksityiskohtaiset liiketoimintokohtaiset suunnitelmat ja ohjeet. Jokaisen toiminnon vastuulla on riskinoton rajojen ja käytettävien mittareiden määrittäminen sekä niiden seuranta. Jokainen toiminto vastaa toimintasuunnitelmien ja budjettien toteuttamisesta, toiminnan tehokkuudesta, ulkoistettujen toimintojen valvonnasta ja häiriötilanteisiin varautumisesta. Tietohallinto toimii asiantuntijana liiketoimintojen vastuulla olevien järjestelmien kehittämisessä, ylläpidossa, projektihallinnassa, infrastruktuurissa ja riskienhallinnassa. Tietoturvallisuuden hallinnoinnin tavoitteet, vastuut ja keinot on määritelty tietohallinnon johtoryhmän hyväksymässä tietoturvaliikassa. Tietohallinto ylläpitää omaa, tietotekniikan häiriötilanteisiin liittyvää toipumissuunnitelmaa.

Sijoituspäätöksiä valmisteleva ja toteutettava toiminto (sijoitustoiminto) sekä valvova ja raportoiva toiminto (taloushallinto ja aktuaaritoimi) on eriytetty toisistaan. Sijoitustoiminnan päätösvaltuudet ja sijoitusten erilaiset enimmäisrajat esitetään erillisinä riskirajoina sijoitussuunnitelmassa. Sijoitustoiminnasta riippumattoman riskienvalvonnan vastuulla on hallituksen asettamien rajojen mukainen limiittityyppinen sijoitusriskien seuranta mukaan lukien rahoitus- ja riskiteoreettinen sijoitusriskien arviointi sekä tulosraportointi. Riippumaton riskienvalvonta osallistuu sijoitussuunnitelman muutoksien läpikäyntiin, uusien sijoitustuotteiden käyttöönottoprosessiin, tarkastaa pistokokein instrumenttien hinnoittelua, vastaa vakavaraisuusrajan laskennasta sekä raportoi johdannaisten vaikutuksesta vakavaraisuusasemaan.

Talousjohtaja vastaa riippumattomasta sijoituspositioiden ja -riskien seurannasta. Taloushallinto raportoi hallitukselle kuukausittain sijoitusriskien hallintaan liittyvistä havainnoista. Merkittävistä havainnoista raportoidaan viipymättä johdolle.

Vakuutusyhtiölain mukaan yhtiön vastuullisen matemaatikon on tehtävä riskienhallintaa ja sijoitustoiminnan järjestämistä varten yhtiön hallitukselle selvitys vastuuelan luonteen ja tuottovaateen sekä vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden ylläpidon asettamista vaatimuksista sekä yhtiön vakuutusteknisten riskien hallinnan asianmukaisuudesta ottaen huomioon yhtiön toiminnan laatu ja laajuus. Työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain mukaan yhtiön vakuutusmatemaatikon on annettava

kirjallinen lausunto siitä, täyttääkö laadittu sijoitussuunnitelma vastuvelan luonteen yhtiön sijoitustoiminnalle asettamat vaatimukset. Aktuaaritoiminnossa sijaitsevan sijoitusriskienhallinnan tehtävinä ovat mm. sijoitusten sisältämien riskien tunnistaminen, riskitason mittaaminen ja siitä raportointi. Aktuaaritoiminnon sijoitusriskienhallintapäällikkö raportoi kuukausittain sijoitustoimikunnalle.

Kuukausittaisessa aktuaaritoimen sijoitusriskienhallintapäällikön laatimassa raportissa seurataan sijoitusriskejä ja niiden mahdollisen realisoitumisen vaikutuksia Varman riskinkantokykyyn. Aktuaaritoimi tekee myös selvityksiä hallitukselle Varman riskitasosta suhteessa työeläkejärjestelmän riskitasoon.

Sijoituskannan hoidon ja sijoitusten operatiivisen riskienhallinnan järjestäminen on sijoitusjohton vastuulla. Sijoitustoiminnon riskienhallintatoiminto seuraa ja raportoi päivittäin sijoitussalkun position kehitystä suhteessa sijoitussuunnitelmassa määriteltäviin riskirajoihin sekä perusallokaatioon. Päätösvaltuuksien ja allokaation noudattamista sekä sijoitustoimeksiantoja seurataan sijoitustoiminnossa päivittäin.

Taloushallinnossa koordinoidaan liiketoimintojen operatiivisten ja muiden riskien tunnistamista ja hallintakeinoja. Taloushallinto laatii yhteenvedon liiketoiminnoissa laadittavista riskikartoituksista. Talousjohtaja vastaa operatiivisten riskien valvonnasta.

Compliance Officer raportoi Varman sisäpiiri-ohjeen noudattamisesta hallitukselle. Väärinkäytösriskien hallitsemiseksi korostetaan eettisten toimintaperiaatteiden jatkuvaa huomioimista ja väärinkäytösriskeiltä suojautumiseksi on käytössä erilaisia kontroleja. Vastuu väärinkäytösriskien hallinnasta on kussakin liiketoiminnossa. Varmalla on

erillinen ohjeistus rahanpesun ja terrorismin estämistä varten.

Varma noudattaa soveltuvin osin Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia.

Tavoitteet ja riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan tavoitteena on eläkkeensaajien ja vakuutusnottajien oikeuksien turvaaminen. Yhtiön toimintaan liittyviä riskejä tunnistetaan, arvioidaan, rajoitetaan ja valvotaan pitkäjänteisellä tavalla. Riskienhallinnalla varmistetaan, etteivät riskit toteutuessaan aiheuta olennaisia taloudellisia tappioita, vaarana yhtiön asiakas- tai muuta palvelutoimintaa, toiminnan jatkuvuutta, yhtiön toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista tai yhtiöön kohdistuvaa luottamusta. Yhtiössä ja sen yhteistyötahojen kanssa sovelletaan tehokkaita ja toimintavarmoja prosesseja.

Riskien hallitsemiseksi korostetaan muun muassa päätösten huolellista valmistelua, asiantuntijoiden käyttöä, riskien vakuuttamista, toimenkuvia ja hyväksymisrutiineja, toimintojen ja tehtävien hajauttamista, fyysisiä kontroleja, tietoteknisiä suojauksia ja kontroleja, henkilöstön kouluttamista, suunnitteluprosessia, erilaisten varajärjestelyjen olemassaoloa, tarpeellisen tiedon jakamista sekä luottamuksellisen tiedon rajoittamista vain sitä tarvitsevien käyttöön. Tehtävien, päätösvallan ja vastuun jaolla kukaan ei yksin saa hoitaa toimenpidettä läpi käsittelyketjun, jolloin vaaralliset työhdistelmät on eriytetty. Tapahtumiin kohdistetaan riippumattomia valvonta- ja hyväksymismekanismeja. Henkilökunta ei saa osallistua itseään ja lähipiiriään koskevan asian valmisteluun tai päätöksentekoon. Tietojärjestelmille on määritelty omistajat linjaorganisaatiosta, ja

tietojärjestelmien toimivuutta seurataan liiketoiminnoissa ja tietohallinnon johtoryhmässä.

Ulkoistamisen ehdoista sovittaessa otetaan huomioon Varman vastuu ulkoistetuista toiminnoista kuten esimerkiksi säännösten noudattaminen, liiketoiminnan jatkuvuus sekä häiriöttömyys ja varautumissuunnittelu. Ulkoistetuista tehtävistä vastuussa olevan toiminnon tulee ottaa huomioon selkeät sopimukset ja prosessit, ulkoistetun toiminnan valvonta, ja ulkoistukseen liittyvät riskit.

Varma noudattaa hyvän vakuustustavan mukaisia periaatteita. Vakuutusnottajia käsitellään tasapuolisesti. Liiketoimet vakuutusnottajien kanssa tehdään markkinaehtoin. Erityistä huomiota kiinnitetään liiketoimiin, jotka koskevat vakuutusnottajan toiminnan rahoittamista, kiinteistö- ja muita kauppoja sekä vuokrasopimuksia.

Hallituksen laatima selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä sekä palkka- ja palkkio selvitys julkaistaan Varman verkkosivuilla.

Liiketoimintariskit

Yhtiön ydinprosessit ovat yrittäjien ja työntekijöiden vakuuttaminen, työkyvyn ylläpito, eläkkeen turvaaminen ja eläkkeelle siirtyminen. Olennaiset riskit liittyvät sijoitustoimintaan, tietohallintoon, eläkejärjestelmän verkottuneeseen toimintatapaan sekä ohjausjärjestelmän ja toimintamallien sopeuttamiseen toimintaympäristössä ja lainsäädännössä tapahtuviin muutoksiin.

Toiminnallisesti keskeistä on hoitaa eläkekorvaukset ja vakuutuksiin liittyvät tapahtumat ajallaan ja oikein. Taloudellisesti merkittävimpiä ovat sijoitustoimintaan liittyvät riskit.

Eläkejärjestelmään kohdistuu myös sen rakenteeseen, toimivuuteen ja kansan-

talouden kehittymiseen liittyviä riskejä. Näitä on käsitelty tarkemmin kohdassa Muut riskit.

Varmalla on yksi toimipiste, yksinkertainen konsernirakenne, lakisääteiset tuotteet, liikevaihtoon nähden alhainen henkilöstömäärä sekä sijoitusvolyyymiin nähden alhainen tapahutumäärä. Varmassa riskejä analysoidaan sekä alhaalta ylös että ylhäältä alas -periaatteilla sen varmistamiseksi, että yhtiön riskit tulevat kattavasti huomioiduiksi eri näkökulmista.

Vakuutusriskit

Työeläkejärjestelmä on Työntekijän eläkelain (TyEL) osalta osittain rahastoiva. Vuosittain maksettavista eläkkeistä on ennalta rahastoitua osaa keskimäärin noin viidennes ja loppuosa tasausosaa, joka kustannetaan vuosittain kerätävällä vakuutusmaksulla. Eläkkeen rahastoidut osat ovat yksittäisten eläkelaitosten vastuulla ja tasausosat eläkelaitosten yhteisellä vastuulla.

Eläkelaitosten yhteisellä vastuulla olevan vakuutusliikkeen puskurina toimii vastuuvetäviin sisältyvä tasausvastuu. Työeläkejärjestelmän tasolla tasausvastuun arvioidaan vastaavan suuruudeltaan lähes 80 % seuraavan vuoden tasauseläkemenosta, mutta näköpiirissä on sen suhteellisen nopea pienentyminen. Tasausjärjestelmä eliminoi ne vaikutukset, jotka aiheutuvat eri eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden lukumäärän ja ikärakenteen erilaisesta kehityksestä. Näin eläkkeiden tasausosien kustantamisesta ei aiheudu riskejä yksittäiselle eläkelaitokselle.

Yrittäjän eläkelain (YEL:n) mukaiset peruseläkkeet rahoitetaan kokonaan jakojärjestelmän mukaisesti vuosittain kerätyillä vakuutusmaksuilla ja valtion osuudella eikä niistä aiheudu riskiä yksittäiselle eläkelaitokselle.

Työeläketurvan taso on etuusperusteinen, eikä se siten perustu suoraan rahastoitujen

eläkevarojen tuottoon. Työeläke-etuudet on turvattu vakuutetuille ja eläkkeensaajille kaikkia työeläkelaitoksia koskevalla lakisääteisellä konkurssiyhteisvastuulla. Eläketurvan kustannuksista vastaavat työnantajat ja työntekijät yhteisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain työeläkeyhtiöille yhteiset vakuutusmaksun ja vastuuvelan laskentaa koskevat laskuperusteet. Laskuperusteisiin sisältyvät muun muassa vastuuvelan laskennassa käytettävät vakuutusmatemaattiset oletukset kuten kuolevuus ja työkyvyttömyyden alkaminen. TyEL:n mukaan laskuperusteet on mitoitettava turvaavasti, ja vastuuvelan perusteiden osoittautuessa kaikilla työeläkelaitoksilla riittämättömäksi voidaan vastuuvelan täydentämiseen käyttää tasausjärjestelmää. Tästä esimerkkinä on vuoden 2016 lopussa tehty vanhuuseläkevastuuta kasvattava kuolevuusmallin tarkennus.

Varman vakuutusliikkeen riskit liittyvät ke-
rättyjen vakuutusmaksujen ja niistä kertyneen vastuuvelan riittävyteen suhteessa yhtiön vastuulla oleviin eläkkeisiin. Koska yhteisiä laskuperusteita voidaan muuttaa vuosittain ja tasausjärjestelmä toimii puskurina kaikkia työeläkelaitoksia koskevien vakuutusriskien suhteen, jää yksittäisen eläkelaitoksen riskiksi näiltä osin poikkeaminen eläkejärjestelmän keskiarvosta.

Vakuutusliikkeen vuotuisen tuloksen heilahteluun varauduttiin vuoden 2016 loppuun asti tasoitumäärällä.

Tasoitumäärä yhdistettiin vuoden 2017 alussa muuhun vakavaraisuuspääomaan, eikä sitä seurata enää erillisenä eränä. Vakuutusriskit kannetaan vakavaraisuuspääomaan kuuluvalla osittamattomalla lisävakuutusvastuulla ja ne otetaan huomioon myös vakavaraisuusrajan laskennassa.

Kaikki YEL:n lisäeläkevakuutukset ovat päättyneet jo vuosia sitten ja näihin vakuutuksiin liittyvät eläkevastuut siirrettiin yhteiselle vastuulle 1.1.2014. Myös TEL:n mukaisen lisäeläkevakuutukset päätettiin 31.12.2016 ja eläkevastuut siirrettiin yhteiselle vastuulle 1.1.2017.

Vastuuvelka lasketaan henkilö- ja vakuutus-
tustasolla tilivuoden jälkeisenä keväänä vuosilaskennassa työnantajien toimitettua tarvittavat ansiotiedot. Eläketurvakeskus tekee tasausjärjestelmän vuotuisen selvittelyn vasta tilivuoden jälkeisenä syksynä, jolloin loputkin vastuuvelan osat voidaan laskea. Tilinpäätöksessä vastuuvelka lasketaan arviokaavoin.

Varman arviokaavoin laskettu vastuuvelan rakenne oli 31.12.2017 seuraava:

Vastuuvelka 31.12.2017

	Milj. €	%
TyEL-perusvakuutus		
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaisten eläkkeiden vastuu	16 292,1	44,4
Osittamaton lisävakuutusvastuu	2 264,5	6,2
Ositettu lisävakuutusvastuu	161,9	0,4
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	769,0	2,1
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	19 487,5	53,1
Korvausvastuu		
Alkaneiden eläkkeiden vastuu	16 699,5	45,5
Korvausvastuu yhteensä	16 699,5	45,5
TyEL-perusvakuutus yhteensä	36 187,0	98,6
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus yhteensä	490,5	1,3
YEL-perusvakuutus yhteensä	18,4	0,1
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus yhteensä	0,4	0,0
Vastuuvelka yhteensä	36 696,2	100,0

Varmassa vakuutettujen työntekijöiden ikärakenne tai työnantajien koko- tai toimialarakenne eivät poikkea merkittävästi työeläkelaitosten keskimääräisestä, ja yhtiön tasoitumäärä on jonkin verran keskimääräistä suurempi. Varmalla ei siten ole juurikaan poikkeavaan vakuutuskantaan liittyvää riskiä.

Vakuutusliikkeen riskienhallinnassa käytetään vakuutusteknisiä analyysejä. Vakuutusriskejä analysoidaan muun muassa riskiperusteanalysillä (kuolevuus, työkyvyttömyysintensiiteetti), tilinpäätös- ja liiketulosanalyyseilla (vakuutustekniikka, vastuunjako) sekä muun muassa maksutappioiden ja työkyvyttömyyseläkemenon tilastoinnilla. Tilinpäätöstä laadittaessa varsinkin vakuutettujen palkkasumma-arvio voi poiketa lopullisesta. Tämä heijastuu yhtiön maksutuloon

ja vastuuvelan suuruuteen, mutta ei vaikuta juuri yhtiön tulokseen.

Vastuuvelkaan ja sen katteeseen sisältyviin riskeihin eli vakuutus- ja sijoitusriskeihin varaudutaan vakavaraisuuspääomalla. Vakavaraisuuspääoman määrää seurataan suhteessa vastuuvelkaan ja sijoitusjakauman perusteella laskettuun vakavaraisuusrajan. Vakavaraisuusrajan laskennassa huomioidaan myös vakuutusriski. Vakavaraisuuspääomalla varaudutaan siis erityisesti vuosiin, joina vastuuvelan katteena oleville varoille saatava tuotto alittaa vastuuvelalle hyvitetävän koron. Vakavaraisuusrajan laskenta uudistui 1.1.2017 alkaen, jolloin sen laskennassa otettiin aiempaa kattavammin huomioon kaikki sijoitus- ja vakuutusriskit. Samalla luovuttiin erillisestä katesäännöstä.

Osa vastuuvelalle hyvitetävästä korosta määräytyy eläkelaitosten toteutuneiden osaketuottojen perusteella jälkikäteen. Tähän osuuteen, joka oli vuoden 2017 ajan 15 % ja on 1.1.2018 lähtien 20 %, liittyvää riskiä kannetaan työeläkejärjestelmätasolla osaketuottosidonnaisella lisävakuutusvastuulla, jonka koko voi vaihdella välillä -20 prosenttia – +1 prosenttia vastuuvelasta. Yksittäinen eläkelaitos kantaa riskin vakavaraisuuspääomallaan siltä osin kuin sen osaketuotot eroavat keskimääräisestä. Tätä keskimääräistä osaketuottoa laskettaessa rajoitetaan suurimpien eläkelaitosten paino-osuus 20 %:iin.

Sijoitusriskit

Sijoitusriskien määritelmästä

Varman sijoitusriskejä kuvataan seuraavasti.

Markkinariskillä tarkoitetaan sijoituskohteiden arvon heilahtelua. Markkinariskeistä suurin on osakkeiden markkinariski. Muita markkinariskejä ovat korkoriski, valuuttariski ja kiinteistöjen arvonmuutosriski. Korkoriski voi toteutua hintariskinä tai pääoman takaisinmaksun ennakaisena uudelleensijoitusriskinä.

Inflaatoriskillä tarkoitetaan omaisuuden reaaliarvon tai -tuoton alenemista.

Luottoriskillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu vastapuolen kyvyttömyydestä vastata sitoumuksestaan.

Maksuvalmiusriskillä tarkoitetaan kassavirran toteutumista erisuuruisena kuin on odotettu. Riskin muodostavat myös sijoitukset, jotka eivät ole joko lainkaan tai vain huomattavalla tappiolla rahaksi muutettavissa.

Keskittymäriskillä tarkoitetaan markkina-, luotto- ja likviditeettiriskin lisääntymistä salkun riittämättömän hajautuksen vaikutuksesta.

Malliriskillä tarkoitetaan riskimittauksiin liittyviä riskejä. Mittauksessa joudutaan teemmään laskentamenetelmistä sekä laskenta-aineistosta oletuksia ja yksinkertaistuksia, jotka voivat poiketa todellisuudesta. Myös sijoitusten arvonmääritykseen voi liittyä riskejä ja osittain sijoitusten arvot ovat saatavissa viipeellä.

Sijoitusten riskienhallinnan yleiset periaatteet

Sijoitusten riskienhallintaan kuuluu hyväksyttävän riskitason määrittely eri sijoituslajeille hallituksen vahvistamissa puitteissa sekä riskien jatkuva mittaaminen valituilla menetelmillä, hyväksyttävään tasoon vertailu ja raportointi. Riskienhallintaan kuuluu myös sijoitusportfolion sopeuttaminen oikean riski- ja tuottosuhteen ylläpitämiseksi. Vastuuvelan luonne ja sen tuottovaatimus otetaan huomioon sijoitusten aikajänteen ja rahaksi muutettavuuden suunnittelussa.

Hallituksen vahvistamassa sijoitussuunnitelmassa määritellään mm.

- sijoituksille asetettavat yleiset turvaavuustavoitteet,
- sijoitustoiminnan suuntaamisen yleiset periaatteet,
- sijoitusten tuotto-, hajautus- ja likviditeettitavoitteet,
- johdannaissopimusten käyttämistä koskevat perusteet sekä
- valuuttaliikkeen järjestämisen periaatteet.

Hallitus arvioi vähintään kerran vuodessa yhtiön toimintaympäristön tilan ja kehitysnäkymät, sekä yhtiön sijoituksiin sisältyvät riskit arvonmuutoksen, odotetun tuoton, turvaavuuden ja valuuttaliikkeen suhteen. Lisäksi hallitus arvioi vastuuvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitusten tuoton ja likvidisyyden sekä valuuttaliikkeen suhteen.

Myös yhtiön riskinkantokyky lyhyellä ja pitkällä aikavälillä mukaan lukien arvioi vakavaraisuusaseman kehityksestä arvioidaan hallituksessa vähintään kerran vuodessa.

Hallituksen vahvistamassa sijoitussuunnitelmassa määritelty sijoitussalkun perusallokaatio määrittää perustason sijoitussalkun kokonaisriskille. Sijoitussalkku voi poiketa perusallokaatiosta sijoitussuunnitelmassa erikseen määriteltyjen allokatiorajojen puitteissa.

Sijoitusten tuotto-odotus pyritään maksimoimaan valitulla kokonaisriskitasolla, jolloin sijoitukset ovat mahdollisimman tuottavia siinä määrin kuin yhtiön riskinkantokyky sallii. Sijoitussalkun toteutuneita markkinariskejä sekä sijoitustoiminnan tuottoja seurataan ja raportoidaan säännöllisesti sijoitustoiminnon sisällä.

Lisäksi otetaan huomioon sijoitusten suuntaamisen yhteiskuntavastuulliset periaatteet sekä omistajaohjauksen periaatteet, joissa muun muassa koti- ja ulkomaisten yritysten korkeatasoinen hallinnointi ja toiminnan läpinäkyvyys ovat sijoituspäätöksissä tärkeitä valintaperusteita.

Varman sijoituskannan riskirakenteesta

Varman sijoituskannan rakenne omaisuusluokittain sekä eri omaisuusluokkien tuotot vuodelta 2017 on esitetty liitetiedoissa.

Noteeratut osakesijoitukset jakautuivat alueellisesti seuraavasti:

	Riski- jakauma 31.12.2017		Riski- jakauma 31.12.2016	
	milj. €	%	milj. €	%
Amerikkalaiset osakkeet	6 019	35,9	3 715	25,1
Eurooppalaiset osakkeet	3 306	19,7	2 915	19,7
Muiden alueiden osakkeet	2 212	13,2	2 762	18,7
Suomalaiset osakkeet	5 216	31,1	5 400	36,5
Noteeratut osakkeet	16 753	100,0	14 793	100,0

Suorat kiinteistösijoitukset jakautuivat käyttötarkoituksittain seuraavasti:

	Riski- jakauma 31.12.2017		Riski- jakauma 31.12.2016	
	milj. €	%	milj. €	%
Asunto	778	27,8	753	26,0
Liiketila	548	19,6	570	19,7
Muu toimitila	398	14,2	406	14,0
Teollisuus ja varasto	128	4,6	150	5,2
Toimisto	945	33,8	1 019	35,2
Suorat kiinteistösijoitukset	2 797	100,0	2 897	100,0

Toimitilakannan vajaakäyttöaste oli 7,0 (6,2) %.

Joukkovelkakirjalainat jakautuivat luottoluokittain seuraavasti:

	Perusjakauma (pl. johdannaiset) 31.12.2017		Perusjakauma (pl. johdannaiset) 31.12.2016	
	milj. €	%	milj. €	%
AAA	340	3,4	721	6,3
AA	1 891	18,9	1 782	15,6
A	1 364	13,7	1 094	9,6
BBB+ - BBB-	3 088	30,9	3 015	26,4
BB+ tai huonompi	2 638	26,4	3 138	27,5
Ei luokiteltu	662	6,6	1 679	14,7
	9 981	100,0	11 429	100,0

Lainakanta vakuuksittain käy ilmi liitetietojen kohdasta Lainasaamiset.

Varmalla on valuuttamääräisiä sijoituksia 25 344 (25 306) miljoonaa euroa, mikä on 56 (59) % sijoituksista. Sijoituksiin liittyvä valuuttariski on osin suojattu valuuttajohdannaisilla. Avoin valuuttapositio 31.12.2017 oli 12 865 (8 004) miljoonaa euroa.

Varman suurin yksittäinen yritysriskipositio on Sampo Oyj:ssä; tilinpäätöshetken markkina-arvoltaan 1 395 (1 528) miljoonaa euroa.

Alla oleva taulukko kuvaa, miten tilinpäätöksen tuotto ja vakavaraisuusluvut muuttuisivat osakekurssien ja kiinteistöjen arvojen laskiessa ja korkotason noustessa:

	Arvo 31.12.2017	Vaikutus Osakekurssit -30 %	Vaikutus Korkotaso +1 %-yksikkö	Vaikutus Kiinteistöjen arvo -10 %
Vakavaraisuuspääoma, milj. €	11 534	6 236	10 745	11 175
% vastuuvasta	133,5	119,0	131,2	132,5
suhteessa vakavaraisuusrajaan	1,7 -kert.	1,2 -kert.	1,6 -kert.	1,6 -kert.
Sijoitusten tuotto, % 1.1.2017 - 31.12.2017	7,8	-8,1	5,9	6,9

Vakavaraisuusrajan laskentaan liittyen hallitus päättää välillisten sijoituksen riskien huomioon ottamista koskevat perusteet, riskiluokan 18 käyttämistä koskevat perusteet sekä korko- ja luottomarginaaliriskille altistuneiden sijoitusten duraation laskemista koskevat perusteet.

Sijoitusriskien mittaamisesta ja rajoittamisesta

Sijoitusten, pääasiassa osakkeiden, markkinariski muodostaa suurimman tulokseen ja vakavaraisuuteen kohdistuvan riskin. Varman sijoitusten kokonaisriskiä mittaava VaR (Value-At-Risk) -luku oli vuoden 2017 lopussa 1 218 (1 633) miljoonaa euroa. Kyseinen luku tarkoittaa yhtiön sijoituskannan suurinta mahdollista markkina-arvon alenemista kuukauden aikana 97,5 % todennäköisyydellä. Ns. CVaR (Conditional Value at Risk) -luvulla tarkoitetaan vastaavasti VaR-luvun yltävien tappioiden odotusarvoa ja sen suuruus oli 1 453 (1 948) miljoonaa euroa.

Sijoitusten yleisestä turvaavuudesta huolehditaan rajoittamalla sijoitussalkun tuoton vaihtelusta aiheutuvaa kokonaisriskiä riskinkantokyvyn puitteisiin. Sijoitusten kokonaisriskiä suhteessa riskinkantokykyyn dynaamisesti rajataan sijoitussuunnitelmassa määrittely sisäisen riskimittarin avulla, jolla määritetään riskienhallinnallinen maksimipaino noteeratuille osakkeille. Maksimiriskitaso määrittämisellä pyritään varmistamaan yhtiön häiriötön toiminta myös pääomamarkkinashokkien jälkeen. Lisäksi sijoitukset hajautetaan hajautustavoitteiden mukaisesti.

Enimmäisriskitaso mitoitetaan siten, että noteerattuihin osakesijoituksiin sekä osaan hedgerahastosijoituksista kohdistuvan 25 % arvonlaskun jälkeen vakavaraisuuspääomavaatimusta (= 1/3 vakavaraisuusraja) korkeammalla ja kuitenkin aina vähintään vakavaraisuusrajalalla.

Sijoitusten erilaiset enimmäisrajat esitetään erillisinä riskirajoina sijoitussuunnitelmassa. Sijoitussalkun hajauttaminen perustuu omaisuusluokkien tuottokorrelaatiot huomioivaan allokointiin.

Sijoitusriskejä pienennetään ja eliminoidaan muun muassa

- hajauttamalla sijoituksia omaisuusluokittain ja kohteittain,
- sijoituskantaa ja -kohteita analysoimalla,
- riskikeskittymiä välttämällä,
- rajoittamalla noteeraamattomien arvopaperien määrää,
- turvaavalla vakuuspolitiikalla,
- varovaisella arvostuskäytännöllä,
- varoja ja vastuita yhteen sovittamalla,
- johdannaisten käytöllä,
- riittävällä ja oikea-aikaisesti toimivalla valvonta- ja seurantajärjestelmällä sekä
- vastapuoliriskejä minimoimalla.

Sijoitussuunnitelmassa määriteltyjä riskirajoja ja päätösvaltuuksia seurataan säännöllisesti. Lisäksi seurataan sijoitusmarkkinoita koskevien analyysien ohella muun muassa sijoitusten duraatiota, luottoluokitusta ja likvidiyyttä. Kiinteistöjen osalta kiinnitetään huomiota muun muassa teknisiin ja sijainnillisiin riskeihin.

Uudet sijoitusinstrumentit, jotka tuotto- ja riskiprofiililtaan poikkeavat olennaisesti yhtiön nykyiseen salkkuun kuuluvista instrumenteista, käsitellään sijoitustoimikunnassa ja ne esitellään myös hallitukselle ennen käyttöönottoa.

Johdannaissopimusten käyttämistä koskevat periaatteet

Seuraavassa on kuvattu Varman johdannaissopimusten käyttämisessä sovellettavia periaatteita ja johdannaisten riskienhallintastrategia. Hallitus päättää johdannaissopimusten käyttämistä koskevat perusteet. Sijoitussalkussa johdannaissopimukset rinnastetaan niiden alla oleviin instrumentteihin ja kohdennetaan kyseiselle omai-

suuslajille. Omaisuuslajikohtaisia limiittejä tarkastellaan kokonaispositiolle, käteisinstrumentit ja johdannaissopimukset yhdessä. Käteisinstrumenttien ja johdannaissopimusten arvomuutosriski yhteismitallistetaan muuntamalla johdannaissopimukset pääsääntöisesti deltakorjatuiksi riskipositioiksi.

Johdannaisten keskeisimmät käyttötarkoitukset ovat:

- valuuttasuojaus
- sijoitussalkun kokonaisriskien hallinta
- osakeriskin lisääminen tai vähentäminen indeksijohdannaisilla
- korkosalkun korkoriskin (duraation) vähentäminen tai lisääminen korkofutuureille tai koronvaihtosopimuksilla
- korkosalkun luottoriskin hallinta käyttämällä luottoriskijohdannaisia
- hyödyke- ja faktorisijoitukset toteutetaan pääsääntöisesti johdannaissopimusteilla.

Johdannaissopimukset jaetaan riskienhallinnallisesti riskiä pienentäviin ja muihin kuin riskiä pienentäviin johdannaisiin. Sijoitusorganisaation johdannaisten käyttövaltuudet on määritelty sijoitussuunnitelmassa. Ne on määritelty euromääräisesti sopimustyypeittäin ja kohde-etuksittain erikseen riskiä pienentäville ja muille johdannaisille.

Operatiiviset riskit

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan

- joko yhtiön sisäisten prosessien tai yllättävien ulkoisten tapahtumien aiheuttaman virheellisen toiminnan tuottamaa tappionvaaraa,
- toiminnan jatkuvuuden vaarantumista tai
- yhtiön kohdistuvan luottamuksen vähenemistä.

Operatiiviset riskit liittyvät yleensä prosesseihin ja menettelytapoihin, tietojärjestelmiin, väärinkäytösten mahdollisuuteen, omaisuuden vahingoittumiseen sekä henkilöstön osaamiseen.

Yhtiössä pyritään toimimaan siten, että valvontajärjestelmissä ei olisi puutteita, jotka tekisivät mahdollisiksi tahattomat tai tahalliset virheet tai väärinkäytökset liittyen muun muassa vakuutus- tai korvauskäsittelyyn, sijoitustoimintaan, raportointiin, maksutapah-tumiin, rekisteritietoihin, tietojenkäsittelyyn, työnjakoihin, yhteistyötahojen toimintaan tai dokumentaatioon.

Operatiiviset riskit kartoitetaan säännöllisesti. Tunnistettujen riskien vaikutusten merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä arvioidaan riskikohtaisesti, ja riskit kytetään strategiaan tavoitteisiin ja prosesseihin. Tunnistetuista riskeistä muodostetaan riskikartta, jossa riskit jaetaan luokkiin harkinnan perusteella sen mukaisesti, kuinka vakavasti ne toteutuessaan uhkaavat Varman menestystekijöiden ja hallituksen vahvistamisen tavoitteiden saavuttamista. Riskien vaikutusten kokonaisvaltainen harkinta ja toimenpiteistä päättäminen tapahtuu Varman normaalin suunnittelu- ja päätöksentekojärjestelmän mukaisesti. Toiminnoille, joihin kohdistuu merkittäviä riskejä, laaditaan linjajohdon harkinnan mukaisesti jatkuvuussuunnitelma.

Muut riskit

Työeläkejärjestelmä perustuu Suomessa tehdyn työn vakuuttamiseen. Suomen talouden kasvu on kääntynyt vahvaan ja laaja-alaiseen nousuun. Kaikki kokonaiskysynnän erät kehittyvät myönteisesti. Vientikysynnän kasvu ja investointihalukkuuden elpyminen rakentavat pohjaa tulevalle talouskasvulle.

Talouden elpyminen heijastuu myös työllisyyden paranemisena. Työmarkkinoilla on kuitenkin edelleen merkittäviä kohtaantongelmia, jotka voivat muodostaa pullonkauloja kasvulle. Talouden vahva elpyminen ei vielä riitä korjaamaan julkistalouden vajeita. Tämän merkitys korostuu lähivuosina kun väestön ikääntyminen kasvattaa eläke- ja hoivamenoja.

Uudistunut työeläkelainsäädäntö on ollut voimassa vuoden. Eläkeuudistuksen tavoitteena on pidentää työuria ja vahvistaa eläkejärjestelmän taloudellista ja sosiaalista kestävyttä. Eläkeuudistuksella kurotaan umpeen myös julkisen talouden kestävyysvajetta. Tämä edellyttää, että työurat pitenevät.

Globaalitalouden kasvu on jatkunut jo pitkään ja yritysten hyvät tulokset ja valoisa tulevaisuuden odotukset ovat siivittäneet varallisuusarvot pääomamarkkinoilla vahvaan kasvuun. Oma merkityksensä tässä on ollut myös keskuspankkien vahvalla rahapolitiikalla. Rahapolitiikan suunta on kääntymässä. Sijoittajalle toimintaympäristö on vahvasta kehityksestä huolimatta varsin haastava. Yhtäjaksoinen kurssinousu on jatkunut pitkään. Varman vahva osaaminen sijoitusvarallisuuden huolellisessa hajauttamisessa ja sijoitusriskienhallinnassa ovat kilpailuetuja haastavassa kilpailuympäristössä.

Muiden riskien hallinnassa Varma toimii hyvässä yhteistyössä sidosryhmiensä ja alan muiden toimijoiden kanssa ja kehittää prosessejaan siten, että sillä on valmiudet reagoida ajoissa mahdollisiin työeläkejärjestelmää koskeviin muutoksiin toiminnassaan.

Varman varautuminen häiriötiloihin ja poikkeusoloihin

Työeläkeyhtiöllä on lakisääteinen velvollisuus varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Kansallisen turvallisuusstrategian mukaan muun muassa eläke- ja arvo-osuusjärjestelmät on määritelty turvattavien toimintojen joukkoon.

Eläkkeiden maksamiseen ja rahoittamiseen liittyviä keskeisiä uhkamalleja ja niihin sisältyviä erityistilanteita ovat muun muassa verkottuneen toimintatavan edellyttämän infrastruktuurin, väestön terveyden ja toimeentuloturvan tai taloudellisen toimintakyvyn vakava häiriintyminen. Eläketurvan hajautetusta hoitamisesta johtuen työeläkejärjestelmässä on paljon yhteistyötä, mihin liittyy keskinäisen riippuvuuden ja haavoittuvuuden lisääntymistä. Tietotekniikka- ja pankkipalvelujen kansainvälistyminen asettaa haasteita varautumistoiminnalle.

Varautumistoiminnalla turvataan kriittiset toiminnot poikkeusoloissa ja normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa. Varman tavoitteena on myös poikkeusoloissa tai niiden uhatessa täyttää lakeihin ja sopimuksiin perustuvat velvoitteensa mahdollisimman kattavasti ja pitkään. Ensisijaisesti turvataan kansalaisten toimeentuloturvaan liittyvät palvelut yhteistyössä muiden toimijoiden, pankkien, viranomaisten ja huoltovarmuusorganisaation kanssa.

Varmalla on tietotekniikan häiriötilanteisiin liittyvä toipumissuunnitelma ja hallituksen hyväksymä varautumissuunnitelma, jota täydentävät toimintojen laatimat yksityiskohtaiset suunnitelmat. Varautumista koordinoi valmiusryhmä, johon kuuluvat keskeisten toimintojen esimiehet.

Valmiusryhmä vastaa varautumissuunnitelman valmistelusta ja sen jäsenet häiriötilanteisiin ja varautumissuunnitelmaan liittyvien muiden suunnitelmien (mm. toipumissuunnitelma, turvallisuus- ja pelastussuunnitelma, suojaväistösuunnitelma) ja ohjeiden laatimisesta ja ylläpidosta, häiriötilanteiden hoidosta, varautumistoiimenpiteistä, varajärjestelmien rakentamisesta, ylläpidosta ja niiden testaamisesta sekä toimialan harjoitusten kokemusten huomioon ottamisesta yhtiön toiminnassa. Valmiusryhmän jäsenet huolehtivat oman vastualueensa osalta poikkeusolojen toiminnan suunnittelusta, varajärjestelmien rakentamisesta ja niiden testaamisesta, ajantasaisten tietojen käyttöön saamisesta ja tietojen säilymisen varmistamisesta.

Poikkeusoloissa merkittäviä riskejä ovat muun muassa:

1. eläkkeiden maksaminen vaarantuu;
2. eläkkeiden rahoitus ja likviditeetin hallinta vaikeutuu;
3. poikkeusolojen prosessien käyttöönotto ei tapahdu riittävän nopeasti;
4. pankkien järjestelmät, sijoitusten kaupan käyntijärjestelmät tai muu yhteiskunnan infrastruktuuri eivät toimi;
5. työeläkealan järjestelmät, tietoliikenneyhteydet tai koordinaatio alan sisällä eivät toimi
6. omalla vastuulla olevien sovellusten tai verkon toimimattomuus, palvelutuotannon pysähtyminen;
7. vastapuoliriskit ja sopimusten pätemättömyys poikkeusoloissa; sekä
8. kriisin alkuhetken tietojen käyttöön saamiseen liittyvät riskit.

Varma osallistuu toimintaharjoituksiin yhdessä muiden eläkelaitosten, vakuutusyhtiöiden, pankkien ja finanssialan toimijoiden kanssa.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii sisäisen tarkastuksen ammattistandardeissa määriteltyjen periaatteiden mukaisesti. Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi-, varmistus- ja konsultointitoimintaa, jonka tarkoitus on tukea organisaation tavoitteiden saavuttamista tuottamalla riskienhallinnan ja muun sisäisen valvonnan tilaa koskevia arvioita ja kehitysehdotuksia. Sisäisen tarkastuksen organisaatioasema, tehtäväalueet, vastuu ja toimivalta on määritelty hallituksen hyväksymässä toimintaohjeessa. Tarkastuskohteet määritellään vuosittain laadittavassa tarkastussuunnitelmassa, joka johtoryhmän ja tarkastusvaliokunnan käsittelyn jälkeen hyväksytään hallituksessa. Tarkastushavainnot raportoidaan yhtiön johdolle, tarkastusvaliokunnalle ja hallitukselle. Sisäinen tarkastus on organisoitu toimitusjohtajan alaisuuteen.

Viranomaisvalvonta

Lakien ja asetusten ohella Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet sääntelevät Varman toimintaa. Finanssivalvonnalle toimitetaan säännöllisesti sekä pyydettyä viranomaisen haluamia tietoja ja selvityksiä. Valvontaviranomainen suorittaa tehtävänsä mukaisia tarkastuksia muun muassa hallintoon, vakavaraisuuteen, sijoitustoimintaan ja operatiivisiin riskeihin liittyen.

Tunnusluvut ja analyysit

33. Tiivistelmä

31.12., milj. €	2017	2016	2015	2014	2013
Vakuutusmaksutulo, milj. €	4 867,4	4 675,1	4 576,4	4 343,6	4 258,0
Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset, milj. € ¹⁾	5 247,8	5 004,7	4 834,6	4 660,7	4 445,5
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in, milj. €	3 342,7	1 952,7	1 681,8	2 699,0	3 154,2
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle, %	7,8	4,7	4,2	7,1	9,0
Liikevaihto, milj. €	8 707,7	6 793,2	4 748,5	5 480,0	6 228,3
Kokonaisliikekulut, milj. €	129,3	137,9	144,6	142,0	142,7
Kokonaisliikekulut, % liikevaihdosta	1,5	2,0	3,0	2,6	2,3
% TyEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Kokonaistulos, milj. €	1 523,8	456,9	-163,6	1 223,0	1 558,5
Vastuuvelka, milj. €	36 696,2	33 501,3	31 865,6	32 069,7	31 399,1
Vakavaraisuuspääoma, milj. € ²⁾	11 534,4	10 199,5	9 956,1	10 252,5	9 139,7
suhteessa vakavaraisuusrajaan	1,7	1,9	1,9	2,2	2,2
Eläkevarat, milj. € ³⁾	45 947,7	43 127,2	41 628,5	40 297,5	38 040,2
% vastuuvellasta	133,5	130,9	131,4	134,0	131,6
Siirto asiakashyvytyksiin (%) TyEL-palkkasummasta ⁴⁾	0,83	0,64	0,63	0,66	0,59
TyEL-palkkasumma, milj. €	19 366,7	18 834,8	18 367,4	17 826,9	17 813,4
YEL-työtulosumma, milj. €	802,0	830,6	870,8	894,4	901,7
TyEL-vakuutuksia ⁵⁾	25 575	26 120	27 150	27 200	26 900
TyEL-vakuutettuja	501 320	493 890	486 960	488 200	491 400
YEL-vakuutuksia	35 900	36 000	37 380	38 940	39 810
Eläkkeensaajia	342 600	340 100	337 100	334 500	333 700

¹⁾ Tuloslaskelman maksetut korvaukset ilman korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokuluja

²⁾ Laskettuna kunkin ajankohtana voimassa olleiden säästöjen mukaisesti (vastaava periaate koskee myös muita vakavaraisuustunnuslukuja)

³⁾ STM:n asetuksen (614/2008) 11 §:n 10. kohdan mukainen vastuuvélka + vakavaraisuuspääoma. 2016 asti vastuuvélka + arvostuserot

⁴⁾ Ilmoitetaan kahden desimaalin tarkkuudella.

⁵⁾ Vakuutussopimusten tehneiden työnantajien vakuutukset

34. Tulosanalyysi

31.12., milj. €	2017	2016	2015	2014	2013
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos ¹⁾	33,8	-37,8	22,9	64,1	14,5
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo in	1 453,2	441,5	-220,0	1 125,6	1 506,0
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in ²⁾	3 342,7	1 952,7	1 681,9	2 699,0	3 154,2
- Vastuuvelan tuottovaatimus	-1 889,5	-1 511,2	-1 901,9	-1 573,4	-1 648,3
Hoitokustannustulos ³⁾	44,7	39,0	36,1	33,4	32,0
Muu tulos	-7,9	14,3	-2,6	-0,1	5,9
Kokonaistulos	1 523,8	456,9	-163,6	1 223,0	1 558,5
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	1 362,8	335,3	-278,6	1 106,0	1 453,5
Vakavaraisuuspääomaan luettavan tasoitusmäärän muutokseen ⁴⁾	0,0	-38,5	22,9	61,9	10,5
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen	1 834,8	504,4	-1 843,6	-548,6	228,4
Arvostuserojen muutokseen	-477,9	-136,9	1 535,1	1 586,8	1 209,3
Tilikauden voittoon	5,9	6,2	7,1	5,9	5,2
Tasoitusmäärän muutokseen ⁵⁾	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
Siirtoon asiakashyvytyksiin	161,0	121,0	115,0	117,0	105,0
Yhteensä	1 523,8	456,9	-163,6	1 223,0	1 558,5

¹⁾ Vakuutusliikkeen tulos raportoidaan erillisessä liitteessä.

²⁾ Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo in raportoidaan erillisessä liitteessä.

³⁾ Hoitokustannustulos raportoidaan erillisessä liitteessä.

⁴⁾ Vuodesta 2017 alkaen koskee vain Eteraa

⁵⁾ Vuodesta 2017 alkaen koskee vain Eteraa

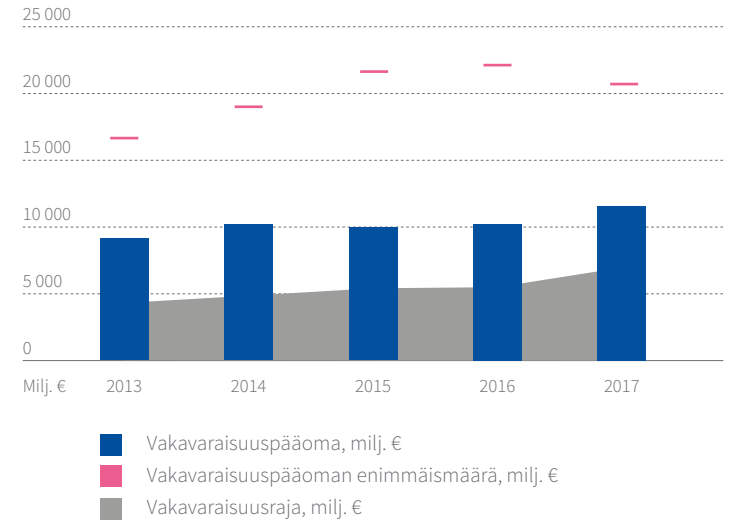
35. Vakavaraisuus

Vakavaraisuuspääoma ja sen rajat	2017	2016	2015	2014	2013
Vakavaraisuusraja, milj. €	6 820	5 455	5 348	4 750	4 186
Vakavaraisuuspääoman enimmäismäärä, milj. €	20 459	21 819	21 393	19 001	16 743
Vakavaraisuuspääoma, milj. €	11 534	10 199	9 956	10 252	9 140
Vakavaraisuusaste, % ¹⁾	133,5	130,9	131,4	134,0	131,6
Vakavaraisuusasema, % ²⁾	1,7	1,9	1,9	2,2	2,2

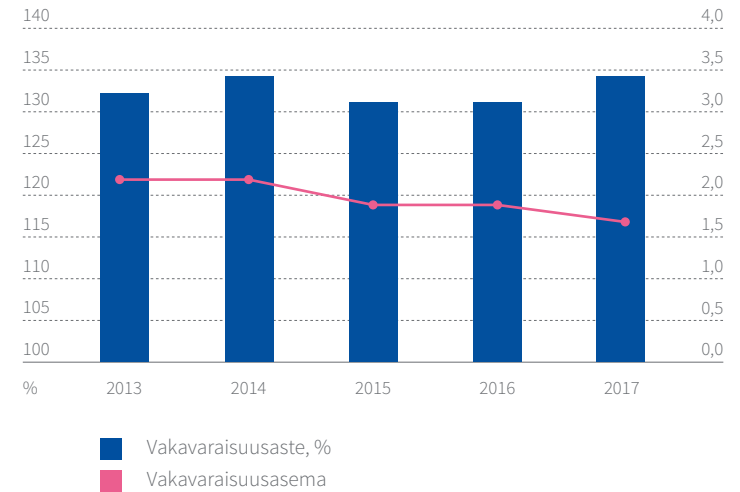
¹⁾ Eläkevarat suhteessa STM asetuksen (614/2008) 11§:n 10 kohdan mukaiseen vastuuelkaan. Esitetään kaikki vuodet uudessa esitysmuodossa.

²⁾ Vakavaraisuuspääoma suhteessa vakavaraisuusrajaan

Vakavaraisuuspääoma ja sen rajat

Vakavaraisuusasema

36. Sijoitusjakauma käyvin arvoin

	Perus- jakauma 2017 milj. €	%	Perus- jakauma 2016 milj. €	%	Riski- jakauma ⁸⁾ 2017 milj. €	% ¹⁰⁾	Riski- jakauma ⁸⁾ 2016 % ¹⁰⁾	Riski- jakauma ⁸⁾ 2015 % ¹⁰⁾	Riski- jakauma ⁸⁾ 2014 % ¹⁰⁾	Riski- jakauma ⁸⁾ 2013 % ¹⁰⁾
Korkosijoitukset yhteensä	13 480,7	29,7	13 695,1	32,0	12 578,9	27,7	42,2	29,7	32,1	31,1
Lainasaamiset ¹⁾	1 452,7	3,2	1 432,0	3,3	1 452,7	3,2	3,3	3,3	3,9	5,4
Joukkovelkakirjalainat	10 027,5	22,1	11 435,1	26,7	10 509,7	23,1	29,8	21,2	26,5	13,2
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ¹⁾²⁾	2 000,5	4,4	828,0	1,9	616,6	1,4	9,0	5,2	1,7	14,2
Osakesijoitukset yhteensä	20 426,6	45,0	18 332,5	42,8	20 687,3	45,6	43,2	44,7	40,8	39,1
Noteeratut osakkeet ³⁾	16 492,5	36,3	14 598,9	34,1	16 753,1	36,9	34,5	36,2	32,2	30,7
Pääomasijoitukset ⁴⁾	2 767,0	6,1	2 793,7	6,5	2 767,0	6,1	6,5	6,3	6,1	5,8
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	1 167,1	2,6	940,0	2,2	1 167,1	2,6	2,2	2,2	2,5	2,7
Kiinteistösijoitukset yhteensä	3 602,0	7,9	3 642,9	8,5	3 602,0	7,9	8,5	9,5	9,6	11,4
Suorat kiinteistösijoitukset	2 796,9	6,2	2 897,2	6,8	2 796,9	6,2	6,8	8,0	8,4	9,9
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	805,1	1,8	745,7	1,7	805,1	1,8	1,7	1,4	1,2	1,5
Muut sijoitukset	7 900,0	17,4	7 181,7	16,8	8 906,7	19,6	17,1	16,9	17,7	16,3
Hedgerahastosijoitukset ⁶⁾	7 886,4	17,4	7 184,3	16,8	7 886,4	17,4	16,8	16,1	16,8	12,9
Hyödykesijoitukset	10,7	0,0	-1,1	0,0	178,7	0,4	0,3	0,9	0,9	0,5
Muut sijoitukset ⁷⁾	2,9	0,0	-1,5	0,0	841,5	1,9	0,0	-0,1	0,0	2,9
Sijoitukset yhteensä	45 409,4	100,0	42 852,2	100,0	45 774,9	100,8	111,0	100,8	100,2	95,0
Johdannaisten vaikutus ⁹⁾					-365,5	-0,8	-11,0	-0,8	-0,2	5,0
	45 409,4	100,0	42 852,2	100,0	45 409,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Jvk-salkun modifioitu duraatio	3,9									

¹⁾ Sisältää kertyneet korot

²⁾ Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

³⁾ Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

⁴⁾ Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infrastruktuurisijoitukset

⁵⁾ Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

⁶⁾ Sisältää kaikentyyppiset hedgerahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

⁷⁾ Sisältää ne erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

⁸⁾ Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taanhehtivasti). Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia, tulee tästä antaa tieto.

⁹⁾ Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan

¹⁰⁾ Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

37. Sijoitustoiminnan tuottoerittely ja tulos

	Sijoitustoiminnan nettotuotot, markkina-arvot ⁴⁾	Sitoutunut pääoma ⁹⁾	Tuotto sitoutuneelle pääomalle	Tuotto sitoutuneelle pääomalle	Tuotto sitoutuneelle pääomalle	Tuotto sitoutuneelle pääomalle	Tuotto sitoutuneelle pääomalle
Tuotto €/ % sitoutuneelle pääomalle	2017 milj. €	2017 milj. €	2017 %	2016 %	2015 %	2014 %	2013 %
Korkosijoitukset yhteensä	562,6	15 005,4	3,7	4,2	-0,4	5,8	0,8
Lainasaamiset ¹⁾	32,1	1 439,8	2,2	4,2	2,4	2,6	3,3
Joukkovelkakirjalainat	584,2	10 772,1	5,4	5,3	-0,9	7,1	0,8
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ¹⁾²⁾	-53,7	2 793,5	-1,9	-0,4	0,5	0,5	-0,4
Osakesijoitukset yhteensä	2 000,3	17 554,1	11,4	6,4	8,8	9,1	21,8
Noteeratut osakkeet ³⁾	1 592,9	13 762,6	11,6	4,5	8,0	7,4	23,7
Pääomasijoitukset ⁴⁾	217,3	2 766,0	7,9	11,2	7,8	13,5	12,1
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	190,0	1 025,6	18,5	23,7	21,2	19,7	26,7
Kiinteistösijoitukset yhteensä	174,9	3 582,4	4,9	-0,9	3,3	3,8	3,1
Suorat kiinteistösijoitukset	82,9	2 817,6	2,9	-2,6	2,3	3,2	2,0
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	92,0	764,8	12,0	6,8	9,9	8,0	11,6
Muut sijoitukset	640,7	6 895,9	9,3	5,3	3,5	8,4	4,5
Hedgerahastosijoitukset ⁶⁾	586,8	6 928,3	8,5	5,6	3,9	7,8	8,8
Hyödykesijoitukset	-2,2	4,0					
Muut sijoitukset ⁷⁾	56,0	-36,3					
Sijoitukset yhteensä	3 378,4	43 037,9	7,8	4,8	4,3	7,2	9,1
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-35,7	18,4					
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	3 342,7	43 056,3	7,8	4,7	4,2	7,1	9,0

¹⁾ Sisältää kertyneet korot

²⁾ Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

³⁾ Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

⁴⁾ Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infrastruktuurisijoitukset

⁵⁾ Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

⁶⁾ Sisältää kaikenlaiset hedgerahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

⁷⁾ Sisältää ne erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

⁸⁾ Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos – kauden aikana tapahtuneet kassavirrat. Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta.

⁹⁾ Sitoutunut pääoma = markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin/kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

38. Hoitokustannustulos

31.12., milj. €	2017	2016	2015	2014	2013
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	127,6	132,6	132,0	126,2	126,6
Korvausratkaisuista aiheutuvien liikekulujen kattamiseen käytettävissä olevat maksuosat	6,1	6,7	6,8	5,5	5,8
Muut tuotot	0,4	0,3	0,9	0,9	0,9
Hoitokustannustulo yhteensä	134,1	139,6	139,8	132,6	133,3
Toimintokohtaiset liikekulut ¹⁾	-89,4	-100,6	-103,7	-99,1	-101,3
Liikekulut yhteensä	-89,4	-100,6	-103,7	-99,1	-101,3
Hoitokustannustulos	44,7	39,0	36,1	33,4	32,0
Liikekulut % hoitokustannustulosta	67	72	74	75	76

¹⁾ Ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan liikekuluja ja lakisääteisiä maksuja.

39. Työkyvyn ylläpitotoiminta

31.12., milj. €	2017	2016	2015	2014	2013
Vakuutusmaksutulo; työkyvyttömyysriskin hallintaosa	5,9	5,7	5,6	5,4	5,4
Korvauskulut; työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut	5,9	5,7	6,1	6,5	6,5
Liikekuluihin kirjatut hoitokustannusosalla katetut työkyvyttömyysriskin hallitsemisesta aiheutuneet kulut ²⁾	4,6	8,2	11,1	7,9	7,5
Työkyvyn ylläpitotoiminnan hallintaosalla katetut kulut/ Työkyvyttömyysriskin hallintaosa, %	100,0	99,7	109,5	120,5	121,0

²⁾ Vuodesta 2016 lähtien ei sisällä yhtiön työsuhhteessa olevan oman henkilöstön työkyvyttömyysriskin hallintaan liittyviä henkilöstökuluja.

40. Vakuutusliikkeen tulos

31.12., milj. €	2017	2016	2015	2014	2013
Yhtiön omalla vastuulla olevien liikkeiden vakuutusmaksutulo	759,9	655,0	691,7	690,6	616,4
Omalla vastuulla olevien liikkeiden vastuuvelan korko	839,3	812,1	806,8	769,3	748,9
Vakuutusliikkeen tulo	1 599,2	1 467,1	1 498,4	1 459,9	1 365,3
Maksetut rahastoidut eläkkeet	1 137,2	1 087,4	1 023,5	968,6	919,2
Maksutappiot	10,4	18,5	16,3	16,4	18,2
Omalla vastuulla olevien liikkeiden vastuuvelan muutos	417,9	399,0	435,7	410,8	413,4
Korvausmeno yhteensä	1 565,4	1 504,9	1 475,5	1 395,8	1 350,8
Vakuutusliikkeen tulos	33,8	-37,8	22,9	64,1	14,5

Hallituksen esitys tilikauden voiton käsittelystä

Jakokelpoisten varojen määrä liitetietojen mukaan	112 298 881,06 euroa
Hallitus esittää, että tilikauden voitosta	5 947 138,68 euroa
varmuusrahastoon (vapaa rahasto) siirretään	5 300 000,00 euroa
takuupääomalle maksetaan korkoa	597 031,60 euroa
voitto- ja tappioutilille jätetään	50 107,08 euroa

Helsingissä, 15. helmikuuta 2018

Jari Paasikivi, puheenjohtaja

Antti Palola	Kai Telanne	Riku Aalto
Johanna Ikäheimo	Rolf Jansson	Ari Kaperi
Casimir Lindholm	Jyri Luomakoski	Petri Niemisvirta
Ilkka Oksala	Pekka Piispanen	Risto Murto, toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varman yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varman (y-tunnus 0533297-9) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2017. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntomme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiimme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti,

jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emoyhtiölle ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaisesti olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 8.

Käsityksemme mukaan olemme hankinneet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olennaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Olennaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olennaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Merkittävimmät arvioidut olennaisen virheellisuuden riskit

Olemme alla kuvanneet arvioimme merkittävimmistä olennaisen virheellisuuden riskeistä, mukaan lukien väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riskeistä, sekä esittäneet yhteenvedon siitä, miten olemme toimineet näiden riskien johdosta.

MERKITTÄVIMMÄT ARVIDUT OLENNAISEN VIRHEELLISYDEN RISKIT

KUINKA OLEMME TOIMINEET NÄIDEN RISKIEN JOHDOSTA

MERKITTÄVIMMÄT ARVIDUT OLENNAISEN VIRHEELLISYDEN RISKIT

KUINKA OLEMME TOIMINEET NÄIDEN RISKIEN JOHDOSTA

Vastuuvelan laskenta (tilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja liitetieto 23)

- Vakuutustekninen vastuuvulka on Varman tilinpäätöksessä 36,7 mrd. €, muodostaen taseen veloista merkittävimmän erän.
- Tilinpäätöksen vakuutustekninen vastuuvulka tulee laskea vahvistettujen laskuperusteiden mukaan. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain työeläkeyhtiöille yhteiset vakuutusmaksun ja vastuuvelan laskentaa koskevat laskuperusteet. Laskuperusteisiin sisältyvät muun muassa vastuuvelan laskennassa käytettävät vakuutusmatemaattiset oletukset, kuten kuolevuus ja työkyvyttömyyden alkaminen.
- Lopullinen vastuuvulka lasketaan henkilö- ja vakuutustasolla tilikauden jälkeisenä keväänä vuosilaskennassa työnantajien toimitettua laskentaa varten tarvittavat ansiotiedot. Eläketurvakeskus tekee tasausjärjestelmän vuotuisen selvittelyn vasta tilikauden jälkeisenä syksynä, jolloin loputkin vastuuvelan osat voidaan laskea.
- Vakuutusteknisen vastuuvelan laskenta perustuu sekä yhtiön keräämiin että työeläkejärjestelmän tuottamiin ulkoisiin tietoihin.
- Vakuutusteknisen vastuuvelan merkittävyyden sekä muiden edellä mainittujen tekijöiden ja niihin liittyvien riskien perusteella vakuutustekninen vastuuvulka on arvioitu tilintarkastuksessa eräksi, johon sisältyy riski olennaisesta virheestä.
- Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällynyt Varman vakuutusteknisen vastuuvelan kirjaamiseen ja laskentaan sisältyvien periaatteiden arviointia.
- Olemme arvioineet vastuuvelan laskentaprosessia ja testanneet laskennan sisäisen kontrolliympäristön toimivuutta. Sisäisen kontrolliympäristön toimivuutta on arvioitu myös ulkoisilta palveluorganisaatioilta saatujen varmennusraporttien avulla.
- Vakuutusmatemaattikkomme on osallistunut tarkastukseemme arvioiden vakuutusteknisen vastuuvelan kirjaamiseen ja laskentaan liittyviä periaatteita, estimaatteja ja käytettyjen laskuperusteiden oikeellisuutta. Olemme erityisesti arvioineet laskentaan sisältyneen palkkasumma-arvion perusteita.
- Lisäksi olemme käyneet läpi vastuuvelan kirjanpidollisen käsittelyn ja vastuuvulkaa koskevien liitetietojen oikeellisuutta.

Sijoitusomaisuuden arvostus (tilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja liitetiedot 10–16 ja 18–22)

- Sijoitusomaisuuden tasearvo Varman tilinpäätöksessä on 34,3 mrd. €, muodostaen taseen varoista merkittävimmän erän.
- Sijoitukset arvostetaan tilinpäätöksessä pääsääntöisesti hankintamenuun tai, kuten kiinteistöt, suunnitelman mukaisin poistoin vähennettyyn arvoon tai edellä mainittuja alempaan käypään arvoon.
- Sijoitukset arvostetaan käyvin arvoin vakavaraisuuslaskennassa. Uusi vakavaraisuussäännöstö tuli voimaan vuoden 2017 alusta. Tilinpäätöksen liitetiedoissa esitetään lisäksi sijoitukset ja sijoitusten nettotulos käyvin arvoin.
- Omaisuuserien käyvät arvot perustuvat joko markkinanoteerauksiin tai käypien arvojen yleisten periaatteiden mukaisesti määritettyihin arvioihin. Sijoitusten käyvän arvon määrittämiseen liittyy harkinnanvaraisuutta erityisesti niiden omaisuuserien ja instrumenttien osalta, joiden markkina-arvoa ei saada julkisista markkinanoteerauksista; näitä ovat esim. pääoma- ja kiinteistösijoitukset.
- Sijoitusomaisuuden arvostus on määritelty tilintarkastuksen kannalta painopistealueeksi, koska sijoitusomaisuus on huomattava erä Varman taseessa ja sijoitusomaisuuden käyvillä arvoilla on merkittävä vaikutus yhtiön vakavaraisuus-asemaan.
- Olemme arvioineet Varman soveltamien tilinpäätösperiaatteiden ja arvostusmenetelmien asianmukaisuutta.
- Olemme testanneet arvopapereiden, johdannaisten ja kiinteistöomaisuuden kirjaamiseen ja arvostusprosessiin liittyviä sisäisiä kontrolloita.
- Tarkastuksen yhteydessä olemme myös verranneet sijoitusomaisuuden arvostuksessa käytettyjä käypiä arvoja ulkopuolisiin hintanoteerauksiin ja muiden sovellettujen arvostusmenetelmien antamiin tuloksiin sekä arvioineet yhtiön omien arvostusmenettelyjen asianmukaisuutta.
- Lisäksi olemme arvioineet sijoitusomaisuutta koskevien liitetietojen oikeellisuutta.
- Tarkastustoimenpiteemme ovat lisäksi sisältäneet mm. vakavaraisuusrajan laskennan ja sijoitusten luokitteluperiaatteiden läpikäynnin uudessa vakavaraisuussäännöstössä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa

tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, vääräntämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet, mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.

- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

KPMG Oy Ab:n palveluksessa olevat KHT-tilintarkastajat tai KPMG Oy Ab ovat toimineet yhtiökokouksen valitsemana tilintarkastajana 28.12.1983 alkaen yhtäjaksoisesti 34 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntonne ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suorittaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomuksessa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys voitonjakokelpoisten varojen käsittelystä on vakuutusyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä 1. maaliskuuta 2018

Petri Kettunen
KHT

Paula Pasanen
KHT

VARMA

www.varma.fi/vuosikertomus